AUSTRIA 2.50 EUR; FRANCE 2.50 EUR; GERMANY 2.30 EUR; GREECE 2.50 EUR; LUXEMBOURG 2.50 EUR; SWEDEN 32.00 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 4.00 BAM; HRVATSKA 15.00 HKN; MAKEDONIJA 100 DEN; SLOVENIJA 550 SIT

120 DIN
CG 2 EUR

VREME

25. MAJ 2006. BROJ 803 21/06

RAT ZA NACIONALNE FREKVENCIJE

NEZAVISNOST I SAMOVOLJA

CRNA GORA 21. MAJ 2006.

ISTRAŽIVANJE: PANČEVO – GRAD U SENCI VELEGRADA

Svi uz Plave

I NA SVETSKOM PRVENSTVU U FUDBALU

TELEKOM SRBIJA GENERALNI SPONZOR NAŠE FUDBALSKE REPREZENTACIJE

u vezi sa sportom

Telekom Srbija

#803
VREME

04 MEĐUVREME

10 NEZAVISNOST CRNE GORE: Obnova i izgradnja državnosti
14 EKONOMSKI ODNOSI SRBIJA – CRNA GORA: Nove osnove
20 NACIONALNE FREKVENCIJE: Kauboj u Mrduši Donjoj
22 SVETSKO PRVENSTVO U FUDBALU: Prava i prenosi
23 IBARSKA MAGISTRALA 3. PUT: Profesionalni kukavičluk
24 TROSTRUKI JUBILEJ: Okean Nikolaj
26 KNJIGE: Francuska, Mladić i Hag

29 NUSPOJAVE
30 DODATAK: Vreme uspeha
38 LIČNI STAV: Energetska unija JI Evrope
40 LJUDI I VREME
43 LISICA I ŽDRAL

KULTURA

44 FESTIVAL: Kan 2006.
46 51. STERIJINO POZORJE: Prostor za iskorak
48 POD SENKOM HOLOKAUSTA (3): Poema nepristajanja
49 KNJIGE: Manje zlo
50 AFERA HANDKE: Pisac i njegovo delo
51 TV MANIJAK
52 REČ O DELU

SVET

54 NOVA ITALIJANSKA VLADA: Eksperiment unutar eksperimenta
56 AMERIČKA RASKRŠĆA: Fukujama protiv Buša
58 KRALJEVINA JORDAN: Muhamedovi potomci
61 MERIDIJANI

MOZAIK

62 ISTRAŽIVANJE "VREMENA": Pančevo
68 HIV/SIDA – 25 GODINA: Zvono za uzbunu
72 BALKANSKA KUHINJA: Rat u loncima
74 GODIŠNJE NAGRADE "LAUREUS": Sportski Holivud
75 POŠTA
76 STRIP: Hladno oružje
78 VREME UŽIVANJA: Dvojno državljanstvo

NA NASLOVNOJ STRANI: **MILO ĐUKANOVIĆ**
FOTO: **REUTERS**

A. ANĐIĆ

Par

Dok je Crna Gora euforična, Srbija je ozlojeđena. To je kao u paru – odavno spremnom na raskid – kad djevojka preduhitri momka i saopći mu da ga ostavlja. I obrnuto. Poslije svega, to je jedini razlog i za veselje i za potištenost.

F. Š.

KURIR

KRIMINAL

Jemstvo za slobodu

Istražni sudija beogradskog Okružnog suda Nebojša Živković prihvatio je 22. maja predlog Zdenka Tomanovića, advokata Sretena Jocića, zvanog Joca Amsterdam, da na ime jemstva uplati 300.000 evra, kako bi njegov branjenik bio pušten da se brani sa slobode. Imajući u vidu činjenice koje su utvrđene tokom dosadašnjeg dela istražnog postupka i obećanja okrivljenog, istražni sudija smatra da je predloženo jemstvo dovoljna garancija da će se Jocić redovno odazivati pozivima suda. Prihvatanje jemstva, međutim, ne znači da će Jocić automatski biti pušten da se brani sa slobode. Protiv ovog rešenja, u roku od tri dana, dozvoljena je žalba Krivičnom vanraspravnom veću Okružnog suda u Beogradu, a do pravosnažnosti rešenja okrivljeni ostaje u pritvoru. Jocić je 23. marta uz neviđene mere bezbednosti izručen Srbiji iz Holandije gde je odležao zatvorsku kaznu u Fuhtu, jednom od najbolje čuvanih zatvora. Beogradske vlasti su 1996. godine pokrenule istragu zbog sumnje da je u julu prethodne godine podstrekavao Miodraga Prodanovića i Bojana Milosavljevića da ubiju Gorana Marjanovića, zvanog Goksi Bombaš, u beogradskom restoranu Olimp. U tom oružanom obračunu poginula je i Marjanovićeva devojka Jelena Đorđević. Prodanović i Milosavljević su, na kraju, osuđeni na po petnaest godina zatvora. Ključni svedok u istrazi, koji je i okrivio Jocu kao naručioca tog ubistva, iznenada je, nakon što je odslužio kaznu za ranije počinjeno krivično delo – promenio iskaz. U novom iskazu, potpisanom i overenom u sudu, negirao je Jocićevu umešanost u ubistvo u "Olimpu", da bi naknadno, podrazumeva se ne pred sudom, izjavio da je "morao tako". Jocić je ubrzo posle ubistva, kako se pričalo, pobegao u Kolumbiju. Holandske vlasti su ga tražile zbog dosluženja trogodišnje zatvorske kazne na koju je osuđen ranih devedesetih (pobegao iz zatvora 1993), kao i zbog novije istrage o prometu narkotika, austrijske vlasti zbog ubistva policajca, a nemačke (koje su u međuvremenu odustale od zahteva za njegovo izručenje) zbog trgovine drogama. Međunarodna poternica za Jocićem raspisana je u junu 2001. godine i na osnovu nje je 20. juna 2002. i uhapšen od strane pripadnika bugarske nacionalne službe za borbu protiv organizovanog kriminala, koji su ga nekoliko meseci kasnije isporučili Holandiji.

SKUPŠTINA

Zasedanje odbora

Odbor za lokalnu samoupravu Skupštine Srbije na svojoj poslednjoj sednici raspravljao je o Nacrtu zakona o finansiranju lokalne samouprave. U radu Odbora učestvovali su predstavnici Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) i Programa za razvoj pri Ujedinjenim nacijama. Članovi odbora zaključili su da nemaju primedaba na Nacrt zakona, koji predstavlja jedan od modela za obezbeđivanje ravnomernog regionalnog razvoja. Dogovoreno je da se za sledeću sednicu pripremi simulacija primene ovog zakona na primeru opština različite razvijenosti. Doneta je i odluka da Odbor za lokalnu samoupravu potpiše Protokol o saradnji sa Centrom za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) na projektima koji za cilj imaju jačanje kapaciteta lokalnih samouprava. Na ovoj sednici odbora razmotren je i podržan Nacionalni investicioni plan od 2006. do 2011. godine, koji je pripremila Vlada Srbije, po uzoru na Nacionalni investicioni plan Republike Irske. O projektima koji će biti finansirani po ovom planu odlučivaće komisija sastavljena od predstavnika Ministarstva finansija i Svetske banke.

Na dnevnom redu 60. sednice Odbora za privatizaciju našao se Predlog zakona o vraćanju imovine crkvama i verskim zajednicama. Narodni poslanici podneli su 34 amandmana na ovaj predlog, a Odbor za privatizaciju odlučio je da predloži Narodnoj skupštini da ne prihvati nijedan od njih. Ovoj sednici prisustvovao je ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom Milan Parivodić.

KRAGUJEVAC

Utvrđivanje odgovornosti

Nakon što je Dragana Aleksić (38) iz Velikih Pčelica kod Kragujevca preminula nakon porođaja, rukovodstvo Doma zdravlja u Kragujevcu saopštilo je da će biti preduzete sve zakonske mere protiv ekipe Hitne pomoći koja je povezla Draganinu bebu, ali ne i nju, ukoliko se utvrdi njihova odgovornost. Dragana Aleksić je posle porođaja u šumi uspela da stigne sa detetom do kuće svoje majke, ali je posle dolaska ekipe Hitne pomoći i pregleda lekara ostavljena u kući, gde je umrla. U saopštenju, rukovodstvo Doma zdravlja navodi da je naređeno da se hitno ispitaju okolnosti pod kojima je Aleksićeva preminula. Prema rečima njene majke, prva ekipa Hitne pomoći stigla je pola sata posle poziva, ali su lekari, kada su pregledali majku, uzeli bebu i, uz objašnjenje da će poslati drugo vozilo, otišli ostavivši porodilju. Čekajući drugu ekipu lekara, Dragana Aleksić je umrla posle sat i po vremena, nakon što je iskrvarila. Uprava Doma zdravlja izrazila je duboko saučešće porodici Aleksićeve, koja je imala dvoje odrasle dece i unuče. Istražni sudija Okružnog suda Dragan Leković naložio je obdukciju tela, kako bi se utvrdio tačan uzrok smrti.

HRONIKA

Budućnost školovanja

Predškolska nastava u vrtićima ubuduće će biti obavezna za svu decu koja naredne godine polaze u prvi razred osnovne škole. Predlogom zakona o predškolskom i osnovnom vaspitanju koji je upućen Skupštini Srbije predviđeno je da osnovno obrazovanje traje devet godina, a predškolska nastava kao priprema za školu biće – besplatna. Pripremu predškolske dece obavljaće vaspitači u vrtićima ili najbližim osnovnim školama. S obzirom na to da pravo na pripremanje predškolske dece imaju i privatne agencije i servisi za čuvanje dece, ministar prosvete Slobodan Vuksanović ih je pozvao da se registruju i akredituju za obavljanje vaspitno-obrazovnih delatnosti sa decom predškolskog uzrasta, jer, kako je rekao, nijedna privatna agencija nije registrovana na propisan način. Posle devetogodišnjeg osnovnog, na redu je i srednjoškolsko obrazovanje. Iako sadašnji sistem obrazovanja u Srbiji ne predviđa uvođenje obavezne srednje škole, postoji mogućnost da se to promeni. Prema rečima pomoćnika ministra prosvete Bogoljuba Lazarevića, obavezno srednje obrazovanje nije predviđeno Strategijom Ministarstva prosvete, ali u određenom periodu bi se kroz izmene Zakona o obrazovanju "moglo razmišljati i u tom pravcu". Kako je istakao, odluka o uvođenju obavezne srednje škole ticala bi se celog društva, a za to bi bila potrebna i dodatna finansijska sredstva iz budžeta. Za sada se oko 93 odsto dece osnovaca upisuje u srednju školu, a Ministarstvo prosvete radi na uspostavljanju usmerenog, fleksibilnog i efikasnog srednjeg obrazovanja. To praktično znači stvaranje obrazovnih profila koji će biti prilagođeni potrebama privrede, obuku učenika da po završetku srednje škole odmah mogu da rade, kao i obuku odraslih osoba koje nemaju srednju stručnu spremu. Srednja škola je obavezna u Finskoj, Mađarskoj, a od sledeće godine i u Hrvatskoj. Ocenjujući odluku Hrvatske kao pozitivnu, ministar Vuksanović je naveo da se i Srbija kreće tim putem, na jedan konkretan način kroz školovanje i doškolovavanje odraslih ljudi.

EMIL VAŠ

IN MEMORIAM

Milan Damjanović Gica, bivši fudbaler Partizana i reprezentacije Jugoslavije, iznenada je umro 23. maja u Beogradu.

Milan Damjanović je rođen 15. oktobra 1941. u Golubiću kraj Knina. U Partizanu je počeo 1954. godine i prošao sve selekcije, uključujući i prvi tim. Za Partizan je odigrao 355 utakmica i postigao četiri gola, a za najbolju selekciju Jugoslavije odigrao je sedam mečeva i učestvovao u osvajanju srebrne medalje na prvenstvu Evrope 1968. u Rimu. Sa Partizanom je osvojio četiri titule šampiona. Iz Partizana odlazi 1971. godine i prelazi u francuski klub Anže. Igrao je i za Le Man i Miluz.

Igračku karijeru završio je 1977. godine. U Partizan se vratio 1976. godine, a od 1977. radio je kao trener mlađih kategorija. Do smrti je bio savetnik u omladinskoj školi FK Partizan. Bio je vrhunski tehničar, izvanredan taktičar. Igrao je na poziciji levog beka.

Zahvaljujući igračkoj inteligenciji i osećaju oduzimao je loptu na elegantan način, bez grubosti, pokazujući da bekovi ne moraju da budu brzi i oštri u duelima.

SLUŽBENI GLASNIK

Novih deset dinara

Narodna banka Srbije pustila je 19. maja u opticaj novčanicu od deset dinara. Novčanica je odštampana na toniranoj zaštićenoj hartiji sa multitonskim vodenim znakom u vidu portreta Vuka Stefanovića Karadžića i sa ugrađenom isprekidanom niti srebrne boje, koja sadrži mikrotekst u negativu.

Mikrotekst se kontinuirano ponavlja i čita i s lica i s naličja novčanice. U papir su ugrađena i vidljiva zaštitna vlakanca u žutoj, plavoj i crvenoj boji, od kojih žuta i crvena pod svetlošću lampe sa ultraljubičastim zracima fluoresciraju žuto i crveno. Novčanica od deset dinara štampa se u tehnici višebojne linijske ofset štampe, a numeracija na naličju novčanice – tehnikom visoke štampe.

Numeracija sadrži dve slovne oznake i sedam numeričkih i štampana je dva puta na naličju novčanice – jednom u crnoj, a drgi put u crvenoj boji. Tekst "Narodna banka Srbije" na licu novčanice, ispisan latinicom u dva reda, smešten je na beloj površini u desnom delu, a isti tekst ispisan ćirilicom u dva reda smešten je u blizini leve margine novčanice. Tekst "Narodna banka" u pozitivu, a "Srbije" u negativu. U gornjem delu bele površine novčanice izveden je element elipsoidnog oblika, koji prikazuje znak NBS-a, a uz gornju i donju ivicu tog elementa je mikrotekst "NBS" koji se ponavlja, gore u ćirilici, dole u latinici. Na naličju novčanice, u donjem desnom delu bele površine, ćirilicom i latinicom, ispisane su, u tri reda, odozgo nadole, reči "Beograd", "godina" i "guverner" sa oznakom godine "2006" u negativu. Ispod njih je faksimil potpisa guvernera Radovana Jelašića. Dimenzije novčanice su 62x131 milimetar.

>>

>>broj nedelje>

U Srbiji je evidentirano **66.069** korisnika invalidskih dodataka svih deset grupa – nastradalih u ratovima od 1991. do bombardovanja 1999. godine i njihovih porodica, kao i žena i dece, palih i umrlih boraca. Prema starom zakonu, ove godine bi ukupno trebalo da prime 13,5 milijardi dinara, ali je zakonom o budžetu odobreno 10,6 milijardi.

TEHNOLOGIJA

NAND fleš

Samsung elektroniks je nedavno izbacio na tržište prvi PC na svetu koji umesto klasičnog hard diska poseduje NAND fleš hard disk od 32 gigabajta. Iz Samsunga kažu da je ovo prvi put da je NAND fleš tehnologija ušla u ponudu komercijalnih prenosnih računara i da će, nakon ovog proboja, ovaj tip memorije potisnuti obične hard diskove. Od početka juna kupci će imati na raspolaganju dva modela noutbuk računara sa ovom memorijom – Samsung Q1 i Q30. Najvažnija prednost fleš memorije nad običnom, važna za korisnike prenosnih računara, jeste ta da su podaci u fleš memoriji mnogo sigurniji od oštećenja koja mogu nastati od udaraca prilikom transporta. Kako je procenjeno, ova memorija može da podnese dvostruko jače udarce bez oštećenja podataka nego što je to slučaj sa običnim hard diskovima a čak i u slučaju gubitka, podaci iz novog tipa memorije se mogu mnogo lakše povratiti. Novi tip fleš memorije beleži prednost i kod čitanja (tri puta brže) i zapisivanja podataka (150 odsto brže). Rezultat svega ovoga je brži rad računara kada je opterećen sa više istovremenih poslova, a proizvođači tvrde da Windows XP na ovim novim računarima radi između 25 i 50 odsto brže. Listu prednosti proširuje podatak da, dok uobičajeni hard disk od 1,8 inča teži oko 50 grama, ovaj novi je oko 25 grama lakši i proizvodi buku manju za oko 30 decibela što je posebno važno za ljude koji rade u bibliotekama i mestima na kojima nije dozvoljena buka. "Modeli računara baziranih na ovoj memoriji imaju mnoštvo prednosti među kojima su brže butovanje, veća trajnost, tiši rad i duže trajanje baterija", tvrdi Kim Hounso, izvršni potpredsednik odeljenja za kompjutere Samsung korporacije. Prodajna cena novih računara biće oko 2500 dolara za model Q1 i oko 3700 dolara za model Q30.

BEOGRAD

Sport fest

Na Adi ciganliji će 26. maja početi drugi beogradski Sport fest, na kome će posetioci moći da vide ili učestvuju u sportovima koji se u glavnom gradu ne mogu videti tako često. Među više od 40 sportova koji će biti zastupljeni na ovom festivalu, organizatori kažu da će šira publika moći prvi put da vidi surfovanje pomoću zmajeva, izraelsku borilačku veštinu Krav Maga i Internacionalno takmičenje za najjačeg čoveka u SCG – Strongmen. Pobednik takmičenja Strongmen biće onaj koji ostvari najbolje rezultate u disciplinama vučenja kamiona do deset tona, izbačaja iznad glave balvana teškog 100 kilograma, dizanja betonskih kugli do 200 kilograma i još nekoliko sličnih disciplina. Osim ovih sportova posetioci će moći da vide prezentaciju rafting (splavarenje) klubova, takmičenja i treninge streličarstva, američkog fudbala, aviomodelarstva, mačevanja, padobranstva, ragbija, ultimajt fajta, tajčija, sportske gimnastike, paraglajdinga, skijanja na vodi i mnogih drugih sportova. Tokom festivala će biti održana revijalna veslačka fregata na kojoj će učestvovati više od 450 veslača, a biće održan i zvanični Kup Beograda u disciplini slobodno penjanje na veštačku stenu. U Javnom preduzeću Ada ciganlija kažu da je u međuvremenu završena izgradnja pet novih teniskih terena, na kojima će tokom festivala glumac Dragan Jovanović i gradonačelnik Beograda Nenad Bogdanović odigrati revijalni meč. Isti izvor navodi da će tokom Svetskog fudbalskog prvenstva na Adi biti otvorena dva nova fudbalska igrališta, kao i da se radovi na novoj

Lajmska bolest

Priprema podataka: Centar za proučavanje alternativa
Izvor: www.pregled.com

UKUPAN BROJ OBOLELIH OD LAJMSKE BOLESTI U BEOGRADU U PERIODU 1987–2005.

Otkriće lajmske bolesti u Lajmu (Konektikat, SAD) 1975. god, vezuje se za epidemiju artritisa nepoznatog uzročnika. Tek 1981. je otkriveno da je to jelenski krpelj iz roda Ixodes. Krpelji pronalaze domaćine oslanjajući se na čulo mirisa, tj. kada osete miris butanske kiseline koju ispuštaju svi sisari. U SCG su prvi slučajevi zabeleženi 1987. na području Beograda, a od tada je registrovano 3551 obolelo lice. Početni simptomi su blag osip na koži, a posle desetak dana simptomi slični gripu. Ako se ne leči javljaju se ozbiljne tegobe (artritis, oštećenja perifernog nervnog sistema, poremećaj rada srca, kao i meningitis i encefalitis), a može doći i do fatalnog ishoda. Morbiditet se kod nas kretao od 2,5 odsto 1987. do 26,9 odsto na 100.000 stanovnika, tj. svake treće godine beleži se povećanje broja obolelih. Za lečenje se koriste antibiotici ili vakcina.

biciklističkoj stazi oko Ade konačno privode kraju. Organizator ove manifestacije Beogradska kulturna mreža, za posetioce je obezbedila petnaest besplatnih vožnji balonom, 60 skokova bandžijem i 100 penjanja na veštačku stenu. Oni koji se nisu na vreme prijavili za ove besplatne sadržaje moći će isto to da rade uz novčanu nadoknadu. Ulaz na beogradski Sport fest je besplatan.

STUDENTI

Nedelja srpske privrede

Konferenciju Nedelja srpske privrede, koja je od 15. do 19. maja održana na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, otvorili su ministar finansija Mlađan Dinkić i njegov bivši kolega Božidar Đelić. Đelić je "razočarao" prisutne tvrdnjom da neće biti "gladijatorske borbe" između njih dvojice, iako je ovo prvi put da posle duže vremena sede za istim stolom. Umesto toga on je rekao da je posle "impresivnog početka" srpska privreda u fazi prosečnog rasta, a Dinkić je najavio da će inflacija do 2009. godine biti 4,5 odsto uz privredni rast od 7,5 odsto godišnje.

Na trećoj, sada već tradicionalnoj tribini, koju organizuje Resor za saradnju sa privredom Saveza studenata Beograda, učestvovali su, između ostalih, i guverner NBS-a Radovan Jelašić, predsednik upravnog odbora banke Sosijete ženeral Goran Pitić, direktor "Filipa Morisa" u Srbiji Euđenio Sidoli, direktorka Beogradske berze Gordana Dostanić, kao i predstavnici nekoliko kompanija, nastavljujući tako spisak atraktivnih gostiju koji se predstavljaju studentima ekonomije. Osim privrednog razvoja, teme konferencije bile su kvalitet finansijskog sektora, kadrovski potencijal Srbije i konkurentnost realnog sektora.

Prema rečima Jovice Bauka, koordinatora studentskog Resora za saradnju sa privredom, osim konferencija, resor zajedno sa preduzećima organizuje radionice, praksu i u krajnjoj instanci zapošljavanje. "Cilj je da se na svaki mogući način studentima pruži praktično znanje o realnim privrednim dešavanjima, koje ne dobijaju na fakultetu, kaže za "Vreme" Bauk. Resor ima saradnju sa 15 preduzeća i do sada je uspeo, posle obavljene prakse, da zaposli nekoliko ljudi u firmama Leo Barnet, Sintelon, Prajsvoterhaus kupers, KPMG, HVB i drugim. Bauk naglašava da nije raspisan stalni konkurs za zapošljavanje. "Radionice su možda i najinteresantniji projekat, koji preduzećima daje šansu da već na četvrtoj godini upoznaju studente. Oni izaberu, na osnovu testitranja, 30 do 40 ljudi sa kojima prave radionice, a kada se radionice završe primaju studente na praksu i eventualno ih zapošljavaju", kaže Bauk. >>

VREME : 25/05/2006

navigator@vreme.com

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ@BBC

Na slovo, na slovo

Da sam imao prilike da prošle nedelje negde javno kažem koji događaj je na mene ostavio najjači utisak, svakako bih se opredelio za ubistvo tri mladića, praktično dečaka, u skopskom naselju Čair. Ovi momci ubijeni su u jednom internet kafeu, a kao motiv navodi se krvna osveta. U tom događaju susrela su se dva sveta, jedan koji radoznalo gleda u budućnost oličenu u prihvatanju novih tehnologija i drugi koji bi te radoznalce da zadrži u mraku naopakih tradicija. Po svaku cenu.

Prethodni primer samo je radikalniji ili, bolje rečeno, ogoljeniji od drugih, sličnih, koji takođe ukazuju na odbijanje ovog regiona da ga informatička revolucija duboko i suštinski promeni (kao što se dugo opirao i promenama koje je donosila industrijska revolucija). Verovanje u ispravnost tradicije, ma kakva ona bila, takvo je da se svi ti noviteti koje moderno društvo nameće koriste samo ako se mogu staviti u njenu funkciju.

Dobra ilustracija za ovu priču je, recimo, sajt *savekosovo.org* koji uređuje američka agencija Venejbl (Venable), inače unajmljena od strane Srpskog nacionalnog veća Kosova i Metohije da lobira za srpske interese u američkim institucijama. Ako se o ovom sajtu sudi na osnovu onoga što on nudi američkoj publici, ocena je veoma loša. Celokupan sadržaj usmeren je na satanizovanje kosovskih Albanaca i njihovog rukovodstva kojima se pripisuje islamski fundamentalizam, pripadnost Al kaidi i mržnja prema svemu hrišćanskom. Takvom zlu (tvrde autori) može se stati na put samo zadržavanjem Kosova unutar Srbije, koja je sposobna da sve to zauzda. Silom, naravno. Uprkos tome što ista ta Srbija nije u stanju da pronađe jednog begunca čak i kada je to najviši državni prioritet.

Teško da ta priča može da prođe u Americi, čiji vojnici i građani na Kosovu nemaju većih problema sa "islamskim fundamentalistima", ali je zato veoma primamljiva onima koji za takav sajt plaćaju. A ako je naručilac posla zadovoljan, ko smo mi da kritikujemo?

U takvom poretku stvari nebitno je što se sajt SaveKosovo.org gotovo ne vidi ni na jednom bitnom internet pretraživaču, ako se pretražuje po bilo kom terminu vezanom za Kosovo osim, naravno, "savekosovo" (kao jedna reč). U suprotnom, autori i inicijatori sajta razumeli bi medij na kojem nude svoje ideje, a tada bi (spreman sam da se kladim) i te ideje bile makar malo drugačije, afirmativnije, tolerantnije, inteligentnije.

Međutim, ni ona Srbija koja je internet zdušno prihvatila nikako na toj mreži da se skrasi, što jednako važi i za Crnu Goru. Raspad državne zajednice ponovo je otvorio pitanje nacionalnih internet domena. YU domen i dalje caruje, CS koji je dodeljen državnoj zajednici nikada nije ni zaživeo, a za nove domene dve sada nezavisne države jednostavno više nema odgovarajućih slovnih kombinacija! Na C, M i S gotovo sve varijatne su icrpljene. Crna Gora stoji nešto bolje (izbor na slova C i M, a još uvek je slobodno *.me*). Srbija ima na raspolaganju još *.sf, .sp, .sq, .ss, .su, .sw* i *.sx*, ali treba požuriti jer nove države niču ko pečurke. SJ su tako nedavno zauzeli Svalbard i Jan Maren ostrva.

Naravno da ima mnogo onih koji će reći da je pitanje nacionalnog internet domena trivijalno u odnosu na trenutno važnija pitanja od nacionalnog i državnog interesa. Ja o tome, zapravo, i pišem od početka ovog teksta. ×

CPU Microsoft sertifikati

5 DNEVNIH LETOVA IZ BEOGRADA DO MILANA ILI RIMA I 3 LETA NEDELJNO DO TRSTA. OSIM TOGA MREŽA VEZA PREMA EVROPI, AZIJI, AFRICI, SREDNJEM ISTOKU, SEVERNOJ I JUŽNOJ AMERICI.

ITALIJA, VAŠ PRVI KORAK PREMA OSTATKU SVETA.

Alitalia

SKYTEAM

MilleMiglia CLUB

PRIDRUŽITE SE KLUBU MILLEMIGLIA, NAGRADNI PROGRAM ZA ONE KOJI IZABERU DA LETE SA AVIO PREVOZNIKOM ALITALIA. UČLANITE SE NA WWW.ALITALIA.COM/MILLEMIGLIA I ZARADITE 1.000 MILJA KAO BONUS DOBRODOŠLICE.*

Letovi AZ 7073/7072 između Beograda i Rima i letovi AZ 7074/7075 između Beograda i Trsta su u saradnji sa Jat Airways-om. *Bonus dobrodošlice će biti pripisan na vaš račun dok koristite svoju karticu, sa avio prevoznikom Alitalia ili njenim partnerima, u roku od 3 meseca od datuma učlanjenja. Ova promocija traje do 31 decembra 2006.

ZA REZERVACIJE POSETITE WWW.ALITALIA.COM, NAZOVITE 00381 11 3245 000 ILI KONTAKTIRAJTE VAŠU PUTNIČKU AGENCIJU.

VESNA ANĐIĆ

SPORT

Kontrola pobune

Prošle nedelje je, prema onome što su prenosile dnevne novine, bilo veoma uzbudljivo u FK Crvena zvezda. "Istaknuti članovi Upravnog odbora i preduzetnici" abdicirali su sa svojih pozicija u rukovodstvu kluba. Predvođeni Nebojšom Divljanom iz Delta osiguranja i Draškom Petrovićem iz Telekoma Srbija, "odmetnici" su pokušali da na elegantan način "sruše" Dragana Stojkovića, predsednika kluba, koji je tih dana bio u Francuskoj. Iznoseći kao argumente prodaju golmana Vladimira Stojkovića i "levog spoljnog" Aleksandra Lukovića, te ranije postavljanje Nebojše Lekovića na mesto genseka kluba što, po njima, doprinosi urušavanju kluba, Divljan i Petrović su preko njima bliskih medija "opleli" po Piksiju. Navodno, uvređeni deo uprave ozlojeđen je što se bez njihovog učešća u odlučivanju Stojković opredelio za određene kadrovske poteze, a kada je trebalo da se dâ novac, Piksi je bio spreman da s njima sarađuje. Prema Divljanu i Petroviću, koji su postali deo UO-a FK Crvena zvezda prošle jeseni, klub je u organizacionom rasulu a njima nije dozvoljeno da taj problem reše, već im je tražen samo novac. Stojković je od prethodne uprave nasledio za srpske pojmove ogroman dug, više miliona evra, i bio je prinuđen da prodajom igrača pokrpi rupe u kasi i proba da postavi klub "na zdrave noge". Petrović i Divljan su ga optužili da je "nesavesnom prodajom fudbalera" ugrozio planove o učešću u Ligi šampiona naredne sezone i da je, od dolaska na mesto predsednika, napravio nove dugove. Oni su ponovili da su ih u aranžmanu sa Crvenom zvezdom vodili filantropski i emotivni razlozi – ovi istaknuti privrednici nisu želeli da zarade nego da pomognu. Divljan je potegao teško razumljiv argument koji kaže da Delta obrće godišnje milijardu evra, pa nije imala nikakav poseban interes da zaradi na Crvenoj zvezdi. "Mi nismo želeli vlast, već kontrolu", poručili su Petrović i Divljan. Stojković nije ni trepnuo posle ove kratkotrajne medijske artiljerijske paljbe. Sazvao je UO koji je doneo odluku da se sastav ovog tela u narednom periodu dopuni. Stojković je pokazao da zna da se nosi sa "poslovnim ajkulama" i da ga ne pogađa medijska džebana. Takođe, svestan je da je za Ligu šampiona potrebno imati stabilne finansije i da prodaja najboljih igrača neće ništa dobro doneti. Osim ako nije ciljana i ako nije deo dugoročnijeg planiranja. Dok god na svojoj strani bude imao navijače i rezultat, njegova pozicija u klubu biće sigurna. Sa Divljanom i Petrovićem ili bez njih. ×

AUTORI PRILOGA: **JOVANA GLIGORIJEVIĆ, STEVAN KOSTIĆ, BOJAN PANTIĆ, SLOBODAN GEORGIJEV, JASMINA LAZIĆ**

meteorološka prognoza 25/05/06 – 31/05/06

23/05/2006, HTTP://WWW.METEOS.CO.YU

min/max °C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	14/21	11/24	14/25	16/26	15/28	16/27	15/27
Vojvodina	13/21	10/24	14/24	16/25	15/27	14/27	13/26
Centralna i južna Srbija	15/22	8/25	11/25	10/27	13/28	14/29	13/27
Crna Gora	17/27	15/26	16/27	17/28	16/29	17/30	16/28

NEDELJNIK "VREME"
Mišarska 12–14, Beograd

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.

DIREKTOR
Dragoljub Žarković

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

KOMERCIJALNA SLUŽBA
Vojislav Milošević

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić, Slobodanka Ast, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Branka Kaljević, Slobodan Kostić, Sonja Kovacs, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Goranka Matić (foto@vreme.com), Ivana Milanović-Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Bojan Pantić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Seška Stanojlović (svet@vreme.com), Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), **Jelena Mrđa** (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Boško Blažić, Ivan Hrašovec (grafički urednik), **Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;** KOREKTORI: **Jovanka Lončar, Stanica Milošević;** LEKTORI: **Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;** DAKTILOGRAF: **Zorica Nikolić**

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor), **Stevan Ristić**

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

OBNOVA I IZGRADNJA

Specijalno za "Vreme" iz Podgorice

Na referendumu o državnom statusu u nedjelju 21. maja **za opciju nezavisnosti Crne Gore glasalo je 55,5 odsto**, odnosno 230.711 građana, dok je **zajednicu podržalo** 44,5 odsto, odnosno 184.954 građana. Izlaznost je bila očekivano visoka – 86,49 odsto ili 419.236 građana.

Neznatno je premašen prag od 55 odsto, koji je nametnula Evropska unija, ali je zato utvrđena jasna većina koja ne dovodi u sumnju dominantno opredjeljenje u Crnoj Gori. Vjerovatno zbog mirne i tolerantne kampanje koju su oba bloka vodila uoči referenduma i koja je pokazala da crnogorsko društvo dobija obrise pune političke zrelosti, 21. maj nije doživljen kao sudnji dan poslije koga više ništa neće biti isto. Uz sitnije incidente, već u ponedjeljak 22. maja "suparnici" su jedni drugima čestitali državu. Iako su čelnici unionističkog bloka tada još odbijali da priznaju rezultate tražeći novo brojanje, suverenisti i unionisti, kojih je bilo i u istoj familiji, sjedili su zajedno u baštama podgoričkih kafića, bez vidljivijih tenzija.

"E VIVA MONTENEGRO": Opasnost da emocije eksplodiraju i da dođe do bliskog susreta aktivista dva bloka izbjegnuta je u nedjelju veče, nakon što je na osnovu prvih preliminarnih rezultata već u 22 sata, samo sat vremena nakon zatvaranja glasačkih mjesta, ispaljen vatromet sa zgrade Vlade u kojoj je bilo počelo slavlje suverenista. Preliminarni rezultat po kojem su suverenisti imali 56,3 odsto objavile su posmatračke organizacije –

DRŽAVNOSTI

Crna Gora je prelomila. Odlukom većine građana nakon 88 godina obnovljena je crnogorska državnost, uz poruke Srbiji da ostaje bratska država i najbliži komšija

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Centar za monitoring (CEMI) i CeSID, iz štaba unionista nazvali su ga paušalnim, potom objavili da prema njihovim rezultatima oni vode, da bi koji minut kasnije policija spriječila tuču pripadnika dva tabora na ulicama u centru Podgorice.

Lideri unionista, osporavajući rezultat CEMI-ja, dramatičnim tonom zatražili su od suverenista da svoje pristalice povuku sa ulica, istovremeno pozivajući svoje na prisebnost, kako bi se izbjegli incidenti. Uslijedila je "šatl diplomatija" Solaninog izaslanika Miroslava Lajčaka koji se sreo i sa Bulatovićem i sa liderom suverenista, premijerom Đukanovićem, a argumentacija da ne treba kvariti proces na kraju bio je dodatan impuls da obje strane stišaju strasti svojih pristalica, pa je na ulicama uglavnom sve okončano bez ozbiljnijih incidenata. Dva sata kasnije, predstavnik CESID-a dr Zoran Lučić, na osnovu kompletnog uzorka, korigovao je raniju procjenu na 55,3 odsto za nezavisnu Crnu Goru, napominjući da praktično nije moguće da ovaj procenat padne ispod 55 odsto. Ubrzo zatim, CEMI je izašao sa rezultatom od 55,5 odsto za nezavisnost na osnovu gotovo svih prebrojanih glasova. Pred novinarima su se opet pojavili i lideri unionista, pa je Predrag Bulatović rekao da, na osnovu 79 odsto prebrojanih glasova, suverenisti imaju 54, a unionisti 46 odsto.

Poslije njegovih riječi da bi ipak trebalo sačekati izvještaj Republičke referendumske komisije, oko jedan sat poslije ponoći razišlo se par stotina pristalica unionista, okupljenih u štabu u piceriji Ćošak u centru >>

VESELO U NEZAVISNOST: Vo na Cetinju

Podgorice i ispred sjedišta SNP-a na obali Morače. Na ulicama Podgorice, ispred i u zgradi Vlade počinjalo je slavlje pristalica obnove samostalnosti Crne Gore. "E viva, e viva, e viva Montenegro", prolamalo se oko 1.40 sati poslije ponoći u zgradi Vlade kada je lider suverenističkog bloka Milo Đukanović proglasio definitivnu pobjedu.

Nekoliko hiljada suverenista pjevalo je iz sveg glasa crnogorsku himnu, uz neprekidno skandiranje: "Imamo državu, imamo državu...", "Milo, Milo!" Prve suze radosnice, uz zagrljaje i međusobne čestitke, potekle su još u 21.50 sati, kada su u štab suverenističkog bloka stigle prve informacije o pobjedi.

Onda je do 23.30 sati sve utihnulo, pominjali su se razni procenti, dok su okolo kružile kontroverzne informacije o tome da li ima 55 odsto sigurnih. Novi talas euforije izazvao je portparol DPS-a Predrag Sekulić, koji je pola sata prije ponoći, zajedno sa kolegom iz SDP-a Branislavom Radulovićem, prvi put izašao pred stotine novinara u kongresnoj sali i proglasio pobjedu. Kako nije iznosio nikakve podatke, iščekivanje je trajalo još narednih sat vremena, da bi odjednom u 45 minuta poslije ponoći bilo obznanjeno – 55,5 odsto! Lideri suverenista Milo Đukanović, Ranko Krivokapić, Filip Vujanović, Svetozar Marović, Miodrag Živković, Branko Lukovac i drugi dočekani su nešto kasnije uz crnogorske narodne pjesme. Uz prisustvo princa Nikole Petrovića, koji se pojavio oko ponoći, pjevalo se kralju Nikoli... Neki od hitova bili su "...a sad adio..." i "Oj Srbijo na rastanku želimo ti sreću svaku"!

"STO ODSTO NEZAVISNO": Rafali i detonacije sa rubova grada oko 22 sata za stotine Cetinjana okupljenih u lokalima u centru bili su signal da slavlje može da počne. Vijest se počela širiti uz poljupce i grljenje, odjeknuli su rafali iz kalašnjikova i u centru grada. "Neza-vi-sna, ne-za-vi-sna..." bila je koračnica na cetinjskom korzou. Kako su se barjaci podigli tako su se telefoni spustili. Veze mobilne telefonije su "pale", kao u novogodišnjoj noći. Za razliku od Podgorice, na Cetinju nije bilo zebnje hoće li se preliminarni rezultati ispostaviti tačnim. Crna Gora je na Cetinju bila "100 posto nezavisna", kao u starom sloganu Liberalnog saveza čijem se lideru Slavku Perroviću najčešće klicalo u noći između 21. i 22. maja.

Slavlje suverenista u Nikšiću počelo je još od nedjelje ujutru. Centri okupljanja bili su kafići u glavnoj ulici i gradski trg, koje uglavnom drže pristalice nezavisnosti. Crnogorske narodne pjesme, crvene zastave sa žuto-zlatnim grbom u sredini, krstaš barjaci, kolone okićenih automobila sa uključenim sirenama... Centralno slavlje organizovano je u ponedjeljak veče u prijestonici, pred punim Trgom kralja Nikole, uz pečenog vola.

Referendumskim rezultatom, kako je poručeno sa Cetinja, vraćena je čast posljednjem kralju Nikoli i dinastiji Petrović, detronizovanoj odlukama tzv. Podgoričke skupštine 1918, kao i svim građanima Crne Gore. "Još jednom smo obnovili crnogorsku državu na takav način da je niko nikada više ne može dovesti u pitanje", bile su riječi premijera Đukanovića. On je sa Cetinja pozvao čelnike unionističkog bloka da "ne osporavaju ono što ne može biti osporeno i da ne ostavljaju sjenku na demokratski i evropski obraz Crne Gore". Nekoliko sati prije toga Predrag Bulatović, Predrag Popović, Andrija Mandić i Ranko Kadić zatražili su provjeru preliminarnih rezultata i ponovno brojanje glasačkih listića na svim izbornim mjestima, provjeru novoupisanih u birače spiskove, koji imaju prebivalište u inostranstvu, upoređivanje centralnog biračkog spiska sa izvodima iz spiska koji je bio na glasačkim mjestima, upoređivanje potpisa na glasačkom materijalu sa potpisima na njihovim ličnim kartama...

Ipak, već u utorak ujutru sve je bilo jasno. Predsjednik Republičke referendumske komisije František Lipka proglasio je konačne rezultate po kojima opcija obnove državne nezavisnosti ima oko 45.000 glasova više. Istog dana oko podneva oglasila se i Evropska unija, prihvatajući rezultate referenduma, čime je konačno stavljena tačka na bilo kakve nedoumice da se stvari mogu promijeniti.

O NEZAVISNOSTI SRBIJE: Ipak, u bloku za zajedničku državu ne žele da se predaju tako lako.

Predsjednik Narodne stranke Predrag Popo-vić u utorak je ponovo zatražio da se "na biralištima gdje je u posljednjih sat i po uočena ogromna izlaznost uporede potpisi na biračkom materijalu sa potpisima iz izvoda ličnih karata". "U zavisnosti od toga kako bude riješen ovaj zahtjev, i u krajnjem želimo da se utvrdi nespornim rezultat referenduma da bismo mi znali kako da se u toj situaciji ponašamo. Da li da priznamo rezultat ili da postupimo drugačije. Sumnjamo u brutalnu krađu i želimo da se utvrdi nespornost referendumskog rezultata", kazao je Popović, prema čijim saznanjima je "jedan broj ljudi koji je glasao došao sa Kosova i iz Albanije". Unionisti su proglašenje rezultata pokušali da spriječe nedostavljanjem zapisnika o gla-

sanju na 37 biračkih mjesta u Podgorica, sa oko 19.000 glasova, što su, poslije intervencije predsjednika RRK-a Franitišeka Lipke, uradili uoči isteka zakonskog roka. Sve zapisnike potpisali su svi članovi glasačkih odbora, kojih je po tri iz oba bloka, a na glasanje na tih 37 birališta niko nije uložio prigovor.

"Sportski rečeno, Zakon je utvrdio pravila igre, koja su poštovana od početka do kraja, a sve odluke su donesene konsenzusom oba bloka. Referendum je protekao na miran, demokratičan i legitiman način. RRK nije dobio nijednu ozbiljnu pritužbu, što su konstatovali i međunarodni posmatrači", napomenuo je Lipka, slovački književnik i poznanik Miroslava Lajčaka, kojeg je EU poslala za predsjednika RRK-a zbog međusobnog nepovjerenja suprotstavljenih tabora u Crnoj Gori.

Iz suverenističkog štaba, iako je euforija tada bila na vrhuncu, u noći između nedjelje i ponedjeljka uspjeli su da ubijede svoje pristalice da "dozirano" slave, kako ne bi isprovocirali aktiviste drugog bloka. Zato je automobilskim povorkama zabranjeno da obilaze prigradska naselja Podgorice, a veselje u Podgorici ograničeno na glavni bulevar. Na Đukanovićevom licu nije se mogla primijetiti pobjednička nadmenost.

"Naša nezavisnost je u interesu naše dobre i bliske evropske budućnosti, nije motivisana nanošenjem štete bilo kome. Želim na ovaj način da čestitam nezavisnost državi Srbiji, da izrazim uvjerenje da će i država Srbija ubrzano osvajati sljedeće dionice na putu svoje evropske integracije i da će doprinijeti opštoj regionalnoj stabilnosti i brzoj i kvalitetnoj evropskoj i evroatlantskoj integraciji čitavog zapadnog Balkana", rekao je premijer u prvom obraćanju, pozivajući sve građane da "dostojanstveno proslave veliku pobjedu" i da to urade "tako da ne ostave nikome prostor za osjećaj potištenosti ili gubitka, jer u nezavisnoj državi Crnoj Gori ne smije i neće biti gubitnika".

"Želimo da država Crna Gora bude prostran i komforan dom za svakog njenog građanina i da bude dobar i otvoren prijatelj svima u našem okruženju", bile su Đukanovićeve riječi.

Dan kasnije, na prvoj konferenciji za novinare, on je saopštio da bi želio da "Srbija bude među prvima koji će priznati nezavisnost Crne Gore".

"To bi bio gest demokratske zrelosti Srbije i njene spremnosti da sa Crnom Gorom gradi najbolje moguće odnose i doprinosi regionalnoj stabilnosti. Jasna je većinska volja građa-

>>

Lične karte i zablude

Đukanović je na prvoj pres konferenciji nakon objavljivanja rezultata referenduma ponovio da građani Srbije ne moraju da brinu za svoju imovinu u Crnoj Gori jer im je to pravo garantovano, poručujući da će i dalje moći u Crnu Goru da ulaze sa ličnom kartom, čak i ako Srbija zatraži pasoše za građane Crne Gore.

Ideja o savezu nezavisnih država, kako je kazao, više nije na stolu jer "danas imamo jednu potpuno novu realnost", iako odnosi sa Srbijom mogu biti "mnogo više od običnog susjedstva".

"Ne očekujem radikalizaciju odnosa Srbije prema crnogorskim državljanima. Moje je uvjerenje da će Srbija istinski željeti da nastavi kontinuitet u Savjetu Evrope, OEBS-u, da će željeti da bude veoma brzo članica UN-a i da će sa nama nastaviti da grabi na evropskom putu. To sve podrazumijeva da će poštovati standarde i da će ljudi sa crnogorskim državljanstvom nastaviti da uživaju puna građanska prava u Srbiji", kazao je Đukanović.

On je podsjetio na svoja upozorenja da su projekcije Srbije kako će državljani Crne Gore koji žive na njenoj teritoriji postati stranci, krajnje nedobronamjerne.

"Nažalost, to su pričali, najčešće u referendumskoj kampanji, ljudi koji su mislili da na takav način zastupaju srpske interese u Crnoj Gori. To je krupna zabluda", ocijenio je crnogorski premijer.

OBNOVITELJ: Milo Đukanović

Dijaspora i studenti

Prve analize pokazuju da je kota od 55 odsto premašena zahvaljujući organizovanom dolasku crnogorskih iseljenika iz EU-a i SAD, čiji su predstavnici mjesecima unazad sa vladajućim strukturama pripremali teren da svaki iseljenik, koji nije odjavio prebivalište iz Crne Gore, 21. maja bude u domovini. Od prošlog petka do nedjelje, na podgorički aerodrom slijetalo je dnevno do 40 aviona.

Prema nezvaničnim informacijama, preko 10.000 iseljenika je zaokružilo "da", dok su unionisti mogli da računaju na njih najviše 2000, ali je zato stiglo više od 5000 glasača iz Srbije – studenata i građana Srbije koji imaju prebivalište u Crnoj Gori.

Pobjednik je odlučen na Cetinju, Baru, Ulcinju, Rožajama i Plavu, gdje su suverenisti imali ogromnu prednost, ali i u Beranama, gdje je razlika u korist zajedničke države bila oko 1000 glasova, iako je u početku bilo predviđanja da će u centru Vasojevića suverenisti biti u minusu više od 5000 glasova.

Tijesnu pobjedu suverenisti su ostvarili u Podgorici i Nikšiću, u Bijelom Polju su bili nadmoćni, dok su u Danilovgradu, Kotoru i Tivtu imali prednost koja se kretala od 800 do 1800 glasova.

Prema očekivanjima, unionisti su dominirali u Pljevljima, Herceg Novom, Andrijevici, Kolašinu, Mojkovcu, Plužinama, Žabljaku i Šavniku.

Nove osnove

Srbija posle političkog osamostaljivanja Crne Gore na ekonomskom planu nema šta da izgubi, a ako se prema toj činjenici postavi realistično, to jest normalno, može i da dobije

Ono što je između Srbije i Crne Gore, na simboličkom planu, u ravni politike, okončano 21. maja, odavno se već dogodilo u suštinskom, ekonomskom smislu – još 1. novembra 1999. godine, kada je Crna Gora počela da napušta dinarsku zonu (dvovalutnim sistemom nemačka marka i dinar), to jest godinu dana kasnije, kada je marka postala jedina valuta u "maloj članici" SRJ. Razdvajanje valuta pratilo je i ubrzano "razdvajanje" privredno-sistemskih ambijenata.

Tako Crna Gora još februara 1999. godine donosi novi zakon o privatizaciji (sa masovnom vaučerskom raspodelom društvene svojine), a zatim, 2000. godine, zakon o centralnoj banci, o bankama, stranim ulaganjima, hartijama od vrijednosti, pa 2001. godine zakon o privrednim društvima, zakon o stečaju, itd. Snažna i brza tranziciona reforma bila je usmerena u veoma liberalnom smeru, pa je Crna Gora veoma brzo ukinula sve restrikcije u kapitalnoj razmeni sa inostranstvom, u repatrijaciji profita, tekućim transakcijama sa inostranstvom, na terenu slobodnog formiranja kamatnih stopa i u mnogim drugim institucionalnim okvirima. Već do 2003. godine nije bilo nijednog preduzeća u Crnoj Gori bez učešća privatnog kapitala, a do danas je privatizovano oko 90 odsto privrede.

Sve to je, naročito između 2000. i 2003. godine, plaćeno i veoma visokim inflatornim udarima (od preko 20 odsto godišnje), sporim rastom bruto domaćeg proizvoda (između 1 i 1,5 odsto), znatnom stopom nezaposlenosti (oko 25 odsto), stalno visokim deficitom u spoljnoj trgovini (25–30 odsto BDP-a) i deficitom bilansa plaćanja (8–10 odsto BDP-a). No, sve je to u maloj zemlji, sa između milijarde i milijarde i po bruto domaćeg proizvoda – u malom apsolutnom opsegu – za evropske i svetske dimenzije.

Trenutak da se privredna samostalnost dopuni i političkom, inače, u Crnoj Gori je izabran pametno, onda kada su prve tranzicione muke prošle i kada se može očekivati skorašnji znatniji priliv stranog kapitala (kao efekat potpune političke emancipacije), a pre drugih, krupnijih ekonomskih teškoća koje mogu da naiđu, ako se nade u menadžersku genijalnost mlade crnogorske elite izjalove. No, to je sada već isključiv problem Mila Đukanovića i drugova.

Srbija posle političkog osamostaljivanja Crne Gore na ekonomskom planu nema šta da izgubi, a ako se prema toj činjenici postavi realistično, to jest normalno, može i da dobije. Zauzimanje takvog stava sugeriše i izjava Slobodana Milosavljevića, predsednika Privredne komore Srbije (RTS, 22. maj), koji je apelovao na obe strane da sada ne uvode bilo kakve restrikcije u međusobne ekonomske odnose. On je rekao da Srbija treba da posmatra Crnu Goru kao jedno značajno tržište od oko 600.000 stanovnika, što je sigurno aluzija na prečesto bagatelisanje njenog značaja u svakom pogledu. Po Milosavljevićevom mišljenju to tržište može i dalje da apsorbuje višak ponude Srbije u domenu

na i ne vidim da bi bilo ko, uključujući konkurenciju, mogao prigovoriti ovom rezultatu. Ovo je velika pobjeda Crne Gore, demokratije, vladavine prava i evropskih principa u Crnoj Gori", ocijenio je Đukanović.

Napominjući da je istorijski pravedno što je i Srbija obnovila nezavisnost, on je ocijenio da je obnova nezavisnosti dvije stare balkanske države uslov za brži put ka EU-u i ozdravljenje međusobnih odnosa.

Dinamika razgovora sa Srbijom o disoluciji SCG, kako je rekao, zavisiće od spremnosti državnih organa Srbije.

"Ti razgovori mogu biti kratki i efikasni i rezultirati bilateralnim sporazumima u mnogim oblastima", naglasio je premijer, aludirajući na sporazume u oblasti obrazovanja, liječenja... Kada su prognoze u pitanju, podgoričke agencije Damar i CEDEM pokazale su da ozbiljno rade svoj posao.

CEDEM je prije oko mjesec i po objavio da će izlaznost biti 87 odsto i da će suverenisti osvojiti 56,3 odsto, dok je najbliži tačnom rezultatu bio Damar koji je predvidio 55,9 odsto za suvereniste.

Za razliku od njih, neke strane i srpske agencije napravile su velike greške, pri čemu je Mark plan iz Pančeva otišao najdalje prognozirajući poraz suverenističkih snaga.

Prema istraživanjima javnog mnjenja agencije Marten bord, rezultat referenduma trebalo je da bude u "sivoj zoni". Prema Marten bordu za nezavisnost trebalo je da se opredijeli 52,35 odsto glasača.

Najoptimističniju prognozu za suvereni-

FOTO VIJESTI

ŠTA POSLE REFERENDUMA: Nebojša Medojević i Predrag Bulatović

ČIST RAČUN I NIŠTA VIŠE: Aluminijumski kombinat u Podgorici

poljoprivredno-prehrambene robe, a luka Bar i jadranska obala i dalje mogu biti veoma značajni za transportne i turističke potrebe Srbije. Pri tom, Milosavljević je izgovorio i jednu malo poznatu cifru, da Srbija ima suficit u razmeni sa Crnom Gorom od oko 250 miliona dolara godišnje, što je i za srpsku privredu i te kako važno.

Problem da se očuva i unapredi pozicija srpskih preduzeća u Crnoj Gori i posle njene državne emancipacije, međutim, može postati nešto veći, jer nije isključeno da će ona (u slučaju da se brzo politički stabilizuje) sada postati meta dugoročnijih i obilnijih ulaganja naših, pre svega balkanskih, konkurenata (Hrvatske i Slovenije), a moguće i nepredvidivih i moćnih finansijera iz Rusije (koji su u poslednje vreme digli u nebo cene nekretnina na crnogorskoj obali). Istina, Crna Gora se, na drugoj strani, sada nalazi potpuno u situaciji kada investitorima ne može da pruži nikakve garancije u pogledu dostupnosti tržišta Srbije (od osam miliona potrošača), osim onih koje će obezbediti skorašnje formiranje zone slobodne trgovine u jugoistočnoj Evropi (kao međukorak do uključivanja ovog regiona u EU).

Kada se političko-psihološke tenzije ohlade, i firme iz Srbije će, verovatno, pokušati da obnove svoje investicije u Crnu Goru "na novim osnovama", koje se mogu pokazati i zdravijim od nekadašnjih koje su bile podupirane bratstvom i istovernošću (a koje su u stopu pratile pohlepa i podvale). Naravno, moguće je očekivati i nešto novih crnogorskih investicija u Srbiju, ukoliko ona reši svoje probleme na putu u Evropu, jer na ovom tržištu, ako ništa drugo, ondašnji ulagači imaju dovoljno rođaka i prijatelja koji su "dobro raspoređeni".

Biće, naravno, i nekih novih problema koje mogu izazvati trzavice prilikom svođenja "deobnog bilansa" (što je uobičajeno i kod naslednika najbednije zaostavštine). I u tom smislu je dobro što je u realnosti već odavno napuštena i oveštala fraza da smo i posle stvaranja državne zajednice, pre dve godine, ipak imali "jednu državu" (to je klasičan *contradictio in adjecto*), pa je i deoba državnih nekretnina u zemlji praktično već obavljena, a oko ambasada – ćeraćemo se još. No, to nije razlog da sada sa drugačijih pozicija ubedimo evropske investitore da je racionalno da jedna pruga i jedan autoput između Dunava i Jadranskog mora vode i između Srbije i Crne Gore. ×

DIMITRIJE BOAROV

Postreferendumsko prestrojavanje

Iako nema dileme da će suverenisti dominirati i poslije septembarskih redovnih parlamentarnih izbora, teško je predvidjeti raspored snaga nakon tih izbora jer je veliko pitanje da li će sve suverenističke stranke nastupiti u koaliciji.

Osovina DPS–SDP, koja je na vlasti od 1997, mogla bi ostati ucijelo do tih izbora, što je teško očekivati za Liberalnu partiju Miodraga Živkovića, Građansku partiju Krsta Pavićevića, novoformiranu Bošnjačku stranku... Te manje stranke će izvjesno ići na biračko tijelo DPS-a promovišući bolju i prosperitetniju Crnu Goru i žešću borbu protiv korupcije, ali se postavlja pitanje hoće li, recimo, LP i GP moći da pređu cenzus ako nastupe samostalno.

S druge strane, primirje SNP-a i prosrpskih stranaka, dogovoreno zbog referenduma, teško da će potrajati, što opet znači da će se NS i DSS, ako budu išle same na izbore, boriti za cenzus. Mandićev SNS po svim anketama ima oko šest odsto, s tim što bi mogao ostati bez lidera pošto je Andrija Mandić najavio ostavku zbog neuspjeha na referendumu.

I Bulatović je najavio ostavku prije referenduma ako opozicija ne pređe 45 odsto, ali ne bi bilo iznenađenje da njegova stranka, kao i nakon izbornog poraza 2002, odbije da je prihvati. Kao potencijalni Bulatovićev saveznik na sljedećim izborima figurira Grupa za promjene Nebojše Medojevića.

Ne bi bilo iznenađenje ni da SNP bude novi partner DPS-a u Vladi nakon septembarskih izbora, što je na neki način u utorak nagovijestio Đukanović govoreći o potrebi prevazilaženja podjela u Crnoj Gori.

Pominjući forme približavanja sa opozicijom, on je kazao da "sarađuju u parlamentu i da će sve intenzivnije sarađivati u parlamentu".

"Vidjećemo novi raspored političkih snaga poslije izbora u septembru. Vidjećemo da li se otvara prostor za još neku intenzivniju saradnju kroz neke druge institucije u kojima do sada nijesmo sarađivali. Vjerovatno bi sada bilo preuranjeno govoriti o tome", kazao je premijer.

stički tabor dala je prije oko dva i po mjeseca američka agencija Terens grup, koja je predvidjela da će za nezavisnost glasati 62 odsto.

Procjene političara na početku kampanje o ishodu referenduma pokazale su se vrlo realnim, za razliku od onih koje su saopštavali krajem kampanje, što se može tumačiti namjerom da homogenizuju svoje pristalice i unesu paniku u suprotstavljeni tabor.

Lider unionističkog bloka Predrag Bulatović saopštio je na zvaničnom početku medijske kampanje unionističkog bloka da imaju više od 180.000 sigurnih birača, što se na kraju ispostavilo kao tačno. Na kraju se složio sa liderima manjih stranaka koji su tvrdili da će imati i 200.000. Na prve tvrdnje unionističkog tabora da imaju 180.000 birača, iz DPS-a su uzvraćali sa suverenističkih 57 odsto, da bi u finišu prednost porasla na više od 60 procenata.

Posljednju prognozu dao je Svetozar Marović kada je u TV duelu zamolio Predraga Popovića i Andriju Mandića da ga podsjete da je prognozirao da će rezultat biti između 58 i 60 odsto. Lidere NS-a i SNS-a vjerovatno je prošla želja da se inate sa Marovićem. ×

NEDJELJKO RADOVIĆ

(Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti")

ĆUTEĆA DEPEŠA

Kako će izgledati period državne tranzicije u Srbiji

Zvaničnici u Srbiji su do utorka ćuteći čekali da se proglase oficijelni rezultati crnogorskog referenduma o nezavisnosti, dok se javnost uglavnom tiho privikavala na novu realnost uz sporadično pominjanje sledećeg čina drame – Kosova. U utorak, kada je evropski posrednik Miroslav Lajčak došao u Beograd, da saopšti preliminarno 55,5:44,5, prvo se oglasio ministar inostranih poslova Vuk Drašković, rekavši da na osnovu preliminarnih rezultata Podgorici šalje privremenu čestitku. Tog dana popodne oglasio se i predsednik Srbije Boris Tadić, koji je pozvao sve u Crnoj Gori da omoguće da Referendumska komisija na miru utvrdi rezultat, ali je praktično priznao taj rezultat kada je poručio građanima Srbije da je posle referenduma u Crnoj Gori počela obnova srpske državnosti i da je sudbina zemlje u njihovim rukama.

On je najavio da će izneti politički plan šta Srbija treba da preduzme kao samostalna država, zatražio je od svih državnih organa i političkih subjekata da poštuju Ustav Srbije i pravni poredak zemlje.

Premijer Koštunica je posle susreta sa Lajčakom izjavio da će Srbija priznati rezultat referenduma u Crnoj Gori, ali je naglasio da na njega ne sme pasti senka sumnje. U to vreme opozicija je najavljivala prigovore zbog nepravilnosti u poslednjim satima referenduma.

Pre glasanja u Crnoj Gori najuticajniji politički faktori u Srbiji jasno su stavili do znanja da žele srpsko-crnogorska zajednica opstane, a posle referenduma vladajući činioci pokazuju da se ne raduju što to njihovo nastojanje nije urodilo plodom, ali da su spremni da prihvate njegov rezultat.

Predsednik Srbije Boris Tadić, premijer Vojislav Koštunica, patrijarh srpski Pavle i sve najjače partije izjasnili su se u korist opstanka zajedničke države, a na crnogorsku nezavisnost tipovale su uglavnom manje političke partije poput članica vladajuće koalicije G17 plus koji je u Beogradu organizovao improvizovani referendum o samostalnosti Srbije i Liberalno demokratska partija, koja crnogorsku nezavisnost smatra za svršenu stvar.

VLADIN PLAN: Nije jasno kako će se Koštuničina vlada nositi s nastalom državnom krizom koju stiže kosovska. Vladajuća koalicija je održanje zajednice sa Crnom Gorom definisala kao jedan od prioritetnih ciljeva i sada se pojačavaju kritike zbog neuspeha i zahtevi za hitno raspisivanje vanrednih izbora. Za Koštunicu može biti olakšanje to što su se najvažniji faktori slično ponašali, a i to što kritike najglasnije dolaze, na primer, od malo uticajnog DHSS-a, čiji čelnici otvaraju šampanjac posle crnogorskog referenduma, a u čast srpske nezavisnosti, što može da zvuči kao vic, ali biće da će u javnosti više biti doživljeno kao sipanje soli na ranu potištenosti. I član vladajuće koalicije G17 plus, koji je na dan crnogorskog referenduma sprovodio improvizovani referendum o nezavisnosti igrao je na tu kartu, mada im mora biti jasno da bi referendum u Srbiji još malo komplikovao položaj Srbije koja u tom slučaju ne bi uštedela bar tu malu prednost da ne mora ponovo kucati na vrata međunarodnih organizacija. Nema znakova da bi sada mogli nešto ućariti "srpski indipendisti". Profesor Dragoljub Mićunović je

REUTERS

SVI NA REFERENDUMU: Crna Gora, 21. maj

bio u pravu kada je sarkastično zamerio političarima koji u trenutku raspada zajedničke države "proslavljaju srpsku nezavisnost", kao da je Srbija do sada bila pod okupacijom Crne Gore.

Nije mnogo verovatno da državna kriza odmah preraste u izbornu, mada se u medijima pitanje kad će izbori ponavlja kao slogan "kad će plata". Problem je u takozvanom horor vakuumu, strahu od praznog prostora. Lako zamisliv scenario: predsednik SCG Marović podnosi ostavku, srpska vlada pada zbog nemogućnosti da preuzme najvažnije funkcije, raspisuju se izbori i nova vlada ne može da se sastavi za najmanje četiri meseca. Dotle traje haos izmešanih nadležnosti.

U ovoj situaciji važno je da postojeće institucije preuzmu dužnost i obezbede netraumatičnu državnu tranziciju. Raste značaj predsednika Republike koji je član Vrhovnog saveta odbrane, ima kapacitet u predstavljanju države u inostranstvu i pravo na inicijativu u ovakvim situacijama.

Raste značaj i kohabitacije predsednika i premijera koju su neke manje grupacije pokušavale na svaki način da onemoguće. Predsednik Tadić i premijer Koštunica su se pre dolaska Lajčaka u Beograd konsultovali o crnogorskom referendumu, što je možda znak da će takozvana kohabitacija funkcionisati u nastupajućoj krizi, kao što funkcioniše u kosovskim pregovorima.

SATNICA: Nije jasno koliko dugo će trajati period u kome Srbija očito preko volje treba da zaokruži svoj državni sistem.

Mogući red poteza. Nadležna crnogorska institucija proglašava nezavisnost. Skuština SCG bi trebalo da se bar još jednom sastane da bi konstatovala prestanak postojanja zajedničke države.

Predsednik SCG Marović će u četvrtak sazvati poslednju sednicu Saveta ministara i podneti ostavku, a takođe će sazvati i Vrhovni savet odbrane kako bi se postigao dogovor o prenosu nadležnosti. Iz te najave se vidi namera da se formiraju neke tranzicione komisije koje će voditi neophodne poslove do postizanja sporazuma između dve vlade.

Pretpostavka je da će po zvaničnom proglašenju crnogorske nezavisnosti biti aktivirane odredbe srpskog ustava o zaštiti nacionalnih interesa. Reč je o članu 135. iz odeljka VIII. "Odnos prema Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" koji glasi: "Prava i dužnosti koje Republika Srbija, koja je u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ima po ovom ustavu, a koji se pre-

>>

ma saveznom ustavu ostvaruju u Federaciji, ostvarivaće se u skladu sa saveznim ustavom. Kad se aktima organa Federacije ili aktima organa druge republike, protivno pravima i dužnostima koje ona ima po Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, narušava ravnopravnost Republike Srbije ili na drugi način ugrožavaju njeni interesi, a pri tome nije obezbeđena kompenzacija, republički organi donose akte radi zaštite interesa Republike Srbije."

To praktično verovatno znači da komanda nad vojskom na tlu Srbije pripada predsedniku Srbije, a Ministarstvo vojno, Ministarstvo spoljnih poslova i Ministarstvo za zaštitu ljudskih i manjinskih prava dolaze pod ingerenciju srpske vlade. Pitanje vojske se ne smatra mnogo dramatičnim s obzirom na to da se posle nedavne reorganizacije vojske zona odgovornosti Podgoričkog korpusa poklapa sa teritorijom Crne Gore a da se komanda mornarice nalazi na tlu Crne Gore.

Podela zajedničke imovine je predviđena Ustavnom poveljom i čini se tehnički razrađena u administraciji. Važiće teritorijalni princip. Nepokretnosti koje se nalaze na tlu Srbije idu Srbiji, pokretne stvari idu uz nepokretnosti. Kretanje vojne opreme bilo je i ranije pod kontrolom Vrhovnog saveta odbrane.

Problem unekoliko olakšava to što po Ustavnoj povelji dosadašnje zajednice Srbija zadržava međunarodni legitimitet i ne mora da traži članstvo u međunarodnim organizacijama. Pregovori sa Evropskom unijom išli su na dva koloseka, a ono što je do sada usaglašeno u zajedničkoj korpi prihvatiće srpska i crnogorska strana. Pregovori Srbije sa EU-om su zaleđeni zbog nehapšenja generala Mladića, a pregovori sa Crnom Gorom zbog traženja novog mandata. Srpski pregovarači tvrde da u slučaju da se reši pitanje odbeglog generala, Srbija ne bi čekala na novi mandat zbog toga što u međunarodnim odnosima i u pitanjima sukcesije Ustavna povelja daje prednost državi koja ne izlazi iz zajednice.

Član 60. Ustavne povelje u odeljku "Istupanje iz državne zajednice Srbija i Crna Gora" kaže: "U slučaju istupanja države Crne Gore iz državne zajednice Srbija i Crna Gora, međunarodni dokumenti koji se odnose na Saveznu Republiku Jugoslaviju, posebno Rezolucija 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, odnosili bi se i u celosti važili za državu Srbiju, kao sledbenika. Država članica koja iskoristi pravo istupanja ne nasleđuje pravo na međunarodno-pravni subjektivitet, a sva sporna pitanja posebno se regulišu izmedu države sledbenika i osamostaljene države."

Neki sad žale što su o srpskoj državnosti odlučili Crnogorci. Odlučili pa šta. Njima odluka. Srbiji sukcesija.

REUTERS

KAMEN NA KAMENU NIJE PREOSTAO: Beogradski sporazum o državnoj zajednici

A. ANDIĆ

SPORAN: Vuk Drašković

DEKLARACIJA: I Skupština Srbije bi morala, posle oficijelnog proglašenja crnogorske nezavisnosti, da donese deklaraciju o novonastaloj situaciji. Pošto je to pitanje od nacionalnog značaja pretpotavka je da bi toj skupštinskoj sednici mogla da prisustvuje i Demokratska stranka koja je svoj bojkot prekidala, na primer, kada su na dnevnom redu bili kosovski pregovori.

Skupština Srbije bi verovatno morala da usvoji izmene Zakona o vladi radi ustanovljena Ministarstva vojnog i Ministarstva spoljnih poslova, jer ne vidi se kako bi drugačije Srbija preuzela te funkcije. Tu će na testu biti sposobnost vlade da obezbedi većinu, samo sada bi to moglo imati nešto veći značaj od kupovine vremena. U pojedinim medijima je bilo spekulacije da bi izbor ministra spoljnih poslova išao teško pošto bi za Vuka Draškovića morali da glasaju socijalisti koji su u dosadašnjoj skupštini državne zajednice pokrenuli inicijativu za njegov opoziv.

Socijalisti, koji su oročili svoju podršku Koštuničinoj manjinskoj vladi do okončanja crnogorskog referenduma, za sada se ne izjašnjavaju, mada crnogorsku nezavisnost definišu kao ugrožavanje srpskih nacionalnih intreresa, a njihov stav znaće se posle sednice njihovog Glavnog odbora krajem maja. Sudeći po njihovom dosadašnjem ponašanju nije mnogo verovatno da će se oni baš sad uskopistiti i onemogućiti prenos nadležnosti.

Koštuničina vlada za sada ne daje znake da će demisionirati, već čini se ponovo pokušava da aktuelizuje poziv za dogovor o novom srpskom ustavu. Oko Ustava zapravo ne postoje bitna neslaganja među parlamentarnim faktorima u Srbiji, ali ta stvar se možda komplikuje time što se posle crnogorskog referenduma, kao u svakoj krizi, povećavaju ustavotvoračke aspiracije – aktiviraju se sa svojim idejama vojvođanski autonomaši, a oživeli su i monarhisti. Vuk Drašković predlaže da se uvede monarhija. Prestolonaslednik Aleksandar obraća se javnosti.

Proglašenje crnogorske nezavisnosti će verovatno, mada ne tako dramatično kao kosovsko, odrediti tok političkih zbivanja a možda i političku konfiguraciju u Srbiji pošto promena državnog okvira obično ne ostaje bez izbornih posledica. Logika kaže da račun ide vladajućoj garnituri, ali videće se već.

Izbore traže radikali dramatičnom porukom "izgubili smo državu, a vi me pitate gde ću da sedim, baš me briga" – i demokrate, mada demokrate u ovom trenutku, čini se, poboljšavaju komunikaciju s Koštunicom zbog krize u kosovskim pregovorima i očito zbog problema državne tranzicije. Koštunica

se u ponedeljak nenajavljeno sastao sa posrednikom Ahtisarijem, s kojim je, kako izgleda, razgovarao oštrije nego ranije, a zajedno s predsednikom Tadićem prošle nedelje tražio je da se umesto neuspelih tehničkih pregovora hitno pređe na razgovore o kosovskom statusu, uz najavu da će međunarodnim predstavnicima biti upućen srpski predlog.

Raspad zajedničke srpsko-crnogorske države dalekosežno menja karakter države, njen značaj u regionu. Do sada je državna zajednica Srbija i Crna Gora bila podunavsko-jadranska konfederacija sa potencijalnom ulogom na Jadranu, a posle odlaska Crne Gore u san da bude Monako, Srbija ostaje kontinentalna podunavsko balkanska zemlja. Ona tome mora prilagoditi i svoje planove i svoju strategiju.

Okolnosti su se zaista promenile i one će tražiti da se u dogledno vreme uspostavi novo ustavno stanje i kroz izbore definiše odnos političkih snaga. Niko sada ne može znati koliko je vremena potrebno za to.

Ne bi valjalo da se ponovi godina 1992, kada se sa SFRJ prelazilo na sadašnje SRJ, o žabljačkom ustavu se u skupštini Srbije raspravljalo jedno popodne, zastava stare države zamenjena je novom bez pijeteta 27. aprila, a već u junu imali smo izbore za novu skupštinu, koje je opozicija bojkotovala. Ona je za predsednika izabrala Dobricu Ćosića. Trajala je kratko. Odmah potom izbile su demonstracije.

ŽIVOT: Najvažnije je da se nastala situacija ne odrazi mnogo na svakodnevni život. U Beogradu je najvidljivija potištenost, tačnije ozlojeđenost kod 270.000 crnogorskih državljana raspetih između domovine i otadžbine, koji žive u Srbiji. Njihov budući status zavisi od ishoda referenduma i političkih aranžmana koji budu napravljeni ako se verifikuje rezultat 55,5 : 44,5.

Rešavanje njihovog statusa, kroz davanje srpskog državljanstva ili na neki drugi prikladan način možda je jedan od najhitnijih poslova. Prirodno bi bilo, a to proizilazi i iz izjava predsednika srpske skupštine Predraga Markovića i ministra za rad Lalovića, da oni u Srbiji budu zaštićeni i da njihov staus ostane nepromenjen, kao i da se traži zaštita Srba u Crnoj Gori. Više od toga, srpski politički faktori bi možda trebalo da pomognu da se uspostave i izglade odnosi između nove crnogorske vlasti i državljana Crne Gore i režima u Crnoj Gori i da ublaže njihovu frustraciju zbog toga što su na crnogorskom referendumu bili lišeni prava glasa. Đukanović bi morao imati bolje odnose sa terazijskim studentima nego knjaz Nikola sa studentima Beogradskog univerziteta u vreme Obrenovića. Akademici Ljuba Tadić i Matija Bećković, kao i mnogi drugi intelektualci, lekari, pravnici, profesori pripadaju svojim delom i Beogradu gde žive i Podgorici i Velje Dubokom ili nekom drugom mestu odakle potiču i gde moraju otići makar da malo plaču na majčinom grobu i čiste pred polunapuštenom đedovskom kućom. U interesu Srbije nije da Crna Gora bude bespovratno podeljena, već joj mora biti u interesu njena stabilnost. S druge strane, ovde je počeo da se opasno pojavljuje neki zamor Crnogorcima, koji je karakterističan za razvode. Neka niko ne dira te ljude i ne tera ih odavde gde su dragoceni – deo beogradskog duha mora ostati ta montanjarska grandeca, ta drskost i ta rečitost i ona prefinjenost beogradskih Bokelja i Novljana. Mnogi od tih ljudi nisu bez političkog uticaja i međusobno pomirenje Crnogoraca (Srba i Crnogoraca, Crnogoraca Srba i Crnogoraca Crnogoraca) među sobom bi sigurno smanjilo broj povoda za buduće srpsko-crnogorske nesporazume.

Sada se obećava da će oni biti skladni i iznad evropskih standarda, ali postoji i strah da će oni baš zbog velike bliskosti i isprepletenosti identiteta biti teški i komplikovani. S druge strane, logika državnog razdvajanja činiće svoje. I intrige malih dvorova. Glorifikacija, proklamacije, povelje ordenje, okretanje sebi i – zatvaranje i udaljavanje. To za jedno vreme može biti dobro jer će se manje raznositi štamparske paškvile, ali na duži rok to vodi dubokoj i trajnoj balkanizaciji prostora.

U prvim trenucima posle crnogorskog referenduma gotovo svi su isticali zadovoljstvo što razlaz protiče mirno za razliku od slučaja Slovenije, Hrvatske i Bosne. Zaboravlja se da ovo ipak nije prvi miran razlaz. Mirno se odvojila i Makedonija s kojom su odnosi ostali dobri, u nekim periodima veoma topli. Ipak, zna li neko danas, u eri tolikih komunikacija, šta se dešava u Skoplju?

Novo zapošljavanje i migracije ljudi biće komplikovanije. Slabe privredne i trgovačke veze idu svojim tokom, ali nije mnogo verovatno da će biti jače između dve države, nego u makar i labavoj zajedničkoj. I pored jedinstvenog carinskog prostora koji se projektuje, biće ovde još šverca i carinskih ratova.

Posledica u Srbiji će biti i ta da će veliko područje južno od Užica (Priboj, Nova Varoš, pa i Pazar), koje se do sada nalazilo u zoni makar potencijalne saobraćajne žile kucavice Beograd-Bar, sada biti pogranično područje. Političke elite će morati, kad prođe vreme demagogija, da preispitaju razvojne i privredne strategije.

Dobro bi bilo da se sve te i mnoge druge okolnosti što bolje sagledaju na vreme i da ih politički akteri budu svesni u nastupajućem osetljivom prelaznom periodu. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

TANJUG

NESPORAN KAO VRHOVNI KOMANDANT: Boris Tadić

Kauboj u Mrduši Donjoj

Bez obzira na različita pravna tumačenja njegovih postupaka, brzina i način donošenja odluka u Savetu Republičke radiodifuzne agencije mogu se protumačiti jedino kao puka demonstracija sile. Nešto kao: žalite se vi, samo se žalite, ali zna se ko je glavni baja u selu

Da kojim slučajem poseduje ono čarobno ogledalo iz bajke o Snežani i sedam patuljaka, predsednik Saveta Republičke radiodifuzne agencije Nenad Cekić bio bi sigurno zadovoljan odgovorima koje bi od njega dobijao svako jutro. Na pitanje "Ko je najjači u Srbiji?", siroto ogledalo bi, htelo ne htelo, moralo da prizna: Savet, sa sve Cekićem na njegovom čelu.

Nakon što je Vrhovni sud Srbije 19. maja 2006. odlučio da poništi odluku Saveta o privremenoj zabrani emitovanja programa BK TV-a, Savet je isto veče odlučio da od tog posla ipak nema ništa. U saopštenju koje je prosleđeno medijima te večeri navedeno je da je "postupajući po primedbama iz presude Vrhovnog suda Srbije" Savet doneo "novu odluku o privremenom oduzimanju dozvole RTV BK Telekom d.o.o. u trajanju od trideset dana, počev od aprila 2006". Iste večeri, odlučeno je i da se odbace prigovori svih drugih gubitnika na konkursu za dodelu frekvencija: kako je neke od tih prigovora Savet dobio samo dan ranije, još jednom se pokazalo da su članovi tog tela ljudi obdareni talentom da u rekordnom roku pročitaju i analiziraju stotine stranica. Na konferenciji za novinare održanoj 22. maja Savet RRA i zvanično je objavio da je konkurs za dodelu nacionalnih frekvencija završen, da bi Republička agencija za telekomunikacije trebalo da izvrši "tehničke pripreme" i da okončanjem konkursa "svi emiteri koji nisu dobili dozvolu nemaju pravo da dalje emituju program". Prema slovu zakona, nezadovoljnima je preostalo da pokrenu upravni spor. Problem je samo u tome što je to "slovo zakona" i do sada primenjivano i tumačeno kako je kome palo na pamet.

SUD VS. SAVET: Za sada najzanimljiviji deo ove priče svakako je sukob na liniji članovi Saveta – najviši sudski organ u državi. U obrazloženju svoje odluke od 19. maja, Vrhovni sud Srbije saopštio je da su utvrđene "očigledne nezakonitosti" u vezi sa zabranom emitovanja BK TV-a, da "Savet nije utvrdio odlučne činjenice i dao pravne razloge za donošenje odluke o oduzimanju dozvole za emitovanje... i time je bitno povredio pravila postupka". Takođe, navodi se da su "prema oceni Vrhovnog suda, prilikom donošenja osporene odluke citirane samo odredbe Zakona o radiodifuziji, ali RRA nije u obrazloženju navela izvedene dokaze na osnovu kojih bi utvrdila odlučne činjenice za pravilnu primenu materijalnog prava".

S druge strane, Savet, odnosno njegov potpredsednik Aleksandar Vasić, bazirao je svoj kontranapad na proceduri primenjenoj u Vrhovnom sudu. Prema Vasićevim rečima, Vrhovni sud je 9. maja Savetu dostavio tužbu BK TV-a i tom prilikom naveo da RRA ima 15 dana da se o tom pitanju izjasni. "Znači, taj rok ističe 24. maja, a sud je odlučivao mimo rokova koje je sam dao. Do trenutka donošenja presude Vrhovnog suda, mi nismo dostavili nikakvu dokumentaciju, jer smo imali još pet dana i nameravali smo to da učinimo početkom sledeće nedelje", objasnio je Vasić 20. maja. Totalnu zabunu unela je, međutim, činjenica da je u saopštenju Vrhovnog suda prosleđenom medijima navedeno da je Savetu za odgovor ostavljeno ne 15 dana kako tvrdi Vasić, već osam dana. "... Kako je ovaj rok protekao, a tuženi nije dostavio spise, to je sud na osnovu ovlašćenja iz člana 29. Zakona o upravnim sporovima... utvrdio da osporena odluka sadrži nedostatke koji sprečavaju ocenu njene zakonitosti..."

>>IZMEĐU NEZAVISNOSTI SAVETA RRA I SAMOVOLJE, POVUČEN JE ZNAK JEDNAKOSTI

Konačno, Vrhovni sud ponovo se oglasio u ponedeljak 22. maja. U izjavi za "Večernje novosti" portparolka suda Vesna Dabić doslovce je rekla: "Tačno je da je sud ostavio rok od 15 dana za odgovor na tužbu, ali po Zakonu o upravnom postupku, sud odluku može doneti i bez primljenog odgovora na tužbu ukoliko je rešenje o kom odlučuje očigledno nezakonito... Prema tome, sve i da je Savet RRA dostavio VSS-u odgovor na tužbu RTV BK Telekoma, VSS bi ukinuo zabranu emitovanja programa ove kuće." Ipak, šta god da je Vesna Dabić rekla, kakvo god da je obrazloženje dao sud, koji god rok da je bio u pitanju, kakvo god da je pravno tumačenje odluka Saveta i kontraodluka Vrhovnog suda, poslednja reč pripala je Cekiću i njegovoj družini. Ne samo da je svega nekoliko sati pošto je BK TV počeo da emituje program, ova stanica opet izbačena iz etra, već su po hitnom postupku odbačeni svi gubitnički prigovori, kako se ne bi slučajno dogodilo da BK ipak "progleda" posle 25. maja kada ističe privremena zabrana emitovanja. Zakon o radiodifuziji, takav sakat kakav jeste, omogućava Savetu RRA da odbaci prigovore u roku "od odmah", ali se, imajući u vidu situaciju koja je nastala posle objavljivanja rezultata konkursa, takva urgentnost može protumačiti samo kao još jedna demonstracija sile. Nešto kao: žalite se vi, samo se žalite, ali zna se ko je glavni baja u selu.

JAČI OD SVIH: Kad se ima u vidu da su u paketu s prigovorima BK TV-a na rezultate konkursa za dodelu frekvencija, odbačeni i prigovori drugih gubitnika, na prvi pogled bi moglo da se kaže kako su RTL i niški TV 5 zapravo kolateralna šteta – da su i njihovi prigovori odbačeni po hitnom postupku (umesto u zakonom predviđenom roku od 30 dana) samo da bi se konačno porazio BK TV. Međutim, kad se stvari malo detaljnije pogledaju, čini se da je urgentnost i u tom slučaju bila neophodna. Ne, naravno, zbog poštovanja zakona, već opet zbog demonstracije moći. Ovoga puta, prema faktorima mnogo jačim nego što je to BK klan.

IZNAD SUDA: Nenad Cekić

TANJUG

U više medijskih izveštaja o nedavnoj poseti premijera Vojislava Koštunice Nemačkoj, navedeno je da su tamošnji zvaničnici izrazili nezadovoljstvo tretmanom nemačkih kompanija u Srbiji – navodno, čak je i kancelarka Angela Merkel pomenula slučaj RTL-a, odnosno činjenicu da ova kuća nije dobila nacionalnu frekvenciju. Upućeni izvori "Vremena" tvrde da je Koštunica (u svom stilu, tj. u pola glasa i nekako stidljivo) objasnio da je Savet RRA nezavisno telo i da konačna odluka još nije doneta, a da je posle toga upozoren da kako zna i ume sredi situaciju. Koštunica se iz Nemačke vratio 16. maja, Vrhovni sud je poništio odluku Saveta RRA 19. maja, a istog dana uveče stvar je zapečaćena odbijanjem prigovora svih kandidata.

Šta se, dakle, dogodilo? Zvanična verzija govori da to nikada nećemo znati: na konferenciji za novinare 22. maja član Saveta Vladimir Cvetković odbio je da odgovori na pitanje koji su članovi Saveta prisustvovali sednici 19. maja (tražio je da mu se pitanje dostavi pismeno), a advokat RRA Čedomir Golubović istakao je da je zapisnik sa te sednice, po Zakonu o opštem upravnom postupku, tajni dokument. Nezvanična verzija, međutim, mogla bi da glasi ovako: Koštunica se vraća iz Nemačke, opominje Savet da preispita svoje odluke zbog "mira u kući" i saradnje s nemačkim kompanijama; samo dan posle toga, u Savet stiže prigovor RTL-a, da bi već u sledeća 24 časa Vrhovni sud doneo odluku kakvu je doneo. Pritisnut sa svih strana, Savet može ili da prizna poraz (da prihvati prigovor RTL-a, TV-a 5 i BK TV-a, kao i da poštuje odluke Vrhovnog suda) ili da nastavi u stilu u kome je započeo svoju karijeru: da lupi šakom o sto i tako svima stavi do znanja da se neće obazirati ni na koga. Formalnopravno, dakle, Savet je zaista sačuvao svoju nezavisnost. Ta činjenica bila bi vredna divljenja da isti taj Savet svoje diskreciono pravo odlučivanja nije iskoristio na vrlo čudan način (dodeljivanjem frekvencija stanicama sumnjivog kapitala i sumnjivih perspektiva i odbijanjem kandidata koji su u trku ušli daleko ozbiljnije), da sve najbitnije odluke nije donosio u roku od 24 časa, da od svojih odluka nije pravio medijske spektakle sa sve policijom i, konačno, da nije ignorisao odluke institucije koja mu je po prirodi stvari nadređena. Posle svega, a bez obzira na vrlo različita pravna tumačenja odluka Saveta RRA, čini se da je između zakonski proklamovane nezavisnosti tog tela i njegove samovolje jednostavno stavljen znak jednakosti.

>>

Prava i prenosi

Kako je javni servis preoteo posao sa sumnjivom budućnošću

Prošle je nedelje v.d. direktora Javnog servisa Srbije ili nekadašnjeg RTS-a Aleksandar Tijanić slavodobitno objavio da će "nacionalna televizija" omogućiti Srbiji da na najbolji mogući način prati utakmice planetarno najvažnijeg sportskog događaja koji će se odigrati u Nemačkoj od 9. juna do 9. jula ove godine. Posle višestrukog zabranjivanja rada BK televizije, koja je ranije prošle godine u regularnoj proceduri obezbedila prava na prenose SP-a, Javni je servis uspeo da preotme posao televiziji sa neizvesnom budućnošću. Aleksandar je Tijanić odlučno saopštio da prenos ne košta ništa, odnosno da novac iz pretplate neće biti utrošen na program sa SP-a u Nemačkoj. Pitanje je zbog čega se o jednom unosnom poslu govori kao o poklonu naciji?

Odgovor je nemoguće dobiti, kao i u mnogo drugih slučajeva u kojima se traže racionalni argumenti za obrazloženje odluka.

Svetska fudbalska federacija FIFA angažovala je Infront, veliku međunarodnu kompaniju iz Švajcarske, da "prodaje prava" pojedinačnim televizijama. Kada se protekle zime BK televizija našla na udaru kao deo Karićeve imperije, mirisalo je da neko želi da unosan posao prenosa utakmica sa Svetskog prvenstva preotme. BK televizija, prema rečima njene tadašnje direktorke Bojane Lekić, osigurala se kreditima kod banaka u EU-u i time obezbedila sredstva za realizaciju ovog projekta. Odlukama RRA ova kuća je faktički onemogućena da emituje program. Kao novi partner u poslu pojavila se Dajrekt medija (Direct Media), beogradska kompanija koja se bavi prodajom oglasnog prostora u medijima u Srbiji. Javnost je saznala da prava na prenose zapravo nema BKTV, već ovo preduzeće.

Prema podacima ove kompanije, svaka treća emitovana reklama na televizijama u Srbiji donese procenat Dajrekt mediji. U arhivi Agencije za registraciju privrednih subjekata piše da je većinski vlasnik Dajrekt medije Multikom grupa, čiji je vlasnik Dragan Đilas, šef Narodne kancelarije predsednika Srbije. Na internet prezentaciji Dajrekt medije stoji da je Ovejšn advertajzing osnivač ove kuće, a osnivač Ovejšn advertajzinga je Dragan Đilas, ali više nije vlasnik. Zanimljivo je da se Dajrekt medija, Multikom grupa i Ovejšn nalaze na istoj adresi u Beogradu – Proleterske solidarnosti 13b. Pokušaj "Vremena" da od predstavnika Dajrekt medije sazna više detalja o pravima na prenose bio je neuspešan jer niko u kompaniji nije pozvan da o tome govori, kako nam je prenela službenica na recepciji.

Ako bismo pokušali da rekonstruišemo šta se tu zapravo događa, verovatno bismo mogli da zaključimo sledeće: Dajrekt medija (ili Multikom ili Ovejšn) kupuje prava na prenose od Infronta koje prosleđuje BKTV-u, koji obezbeđuje kredit kod Meridijan banke, koja je klijent Dajrekt medije. Kada BKTV izgubi "nacionalnu pokrivenost", Dajrekt medija krene

REUTERS

SELIDBA SA TELEVIZIJE NA TELEVIZIJU: Reprezentacija SCG

da nudi paket po etru i tu se "nacionalna televizija" ukazala kao najbolji mogući partner. Dajrekt medija ustupa prava na prenose, a troškove pokriva od ustupljenog reklamnog prostora na Javnom servisu. O potencijalnom političkom kontekstu čitave priče, na drugom mestu.

Ovakvim raspletom događaja na dobitku su gotovo svi. FIFA će imati svoj program i u ovom delu sveta (pretpostavlja se da će ukupno tridesetak milijardi ljudi posmatrati putem prenosa utakmice SP-a. Infront je uspešno obavio posao, Dajrekt medija je obazbedila veće prisustvo na polju prodaje reklamnog prostora, a RTS i njegov v.d. direktora pokazali su da najznačajniji događaji moraju da budu na ovoj televiziji. Građani će imati priliku da prate svoj tim a da za to ne plate, dakle za džabe, prema onome što je Tijanić hteo da obelodani. Ostaje im samo da kupe što više piva i da otvore tekuće, devizne i ine račune ili podignu kredit u banci koja im je pomogla da gledaju prenose.

A BK televizija? Ona ne postoji. ×

SLOBODAN GEORGIJEV

ZAVRŠNI ČIN: Pošto je Savet 22. maja obznanino da je konkurs za dodelu nacionalnih frekvencija završen, BK TV gubi pravo na dalje emitovanje programa (čak i posle 25. maja, kada ističe privremena zabrana), niški TV 5 ima pravo da program emituje u svom regionu pošto bi tek trebalo da se odlučuje o lokalnim frekvencijama, TV Politika definitivno nestaje iz etra, a svima njima, kao i RTL-u koji nije emitovao program u Srbiji, preostalo je da pokrenu upravni spor. Ukoliko sud odluči da su tokom konkursa poštovane zakonske odredbe, Cekić i družina mogu da odahnu i da se bace na podelu lokalnih frekvencija. Ukoliko se pak utvrdi da procedura nije poštovana, sve do sada donete odluke moraju da se preispitaju. U prevodu: konkurs jednostavno "pada" i sve se vraća na početak.

Prema do sada poznatim elementima, može se jedino reći da su oba scenarija moguća. Za rad Saveta nadležan je jedino sud i samo je na sudu da utvrdi da li su postupci Saveta bili formalno u granicama zakona – sve dosadašnje optužbe na račun rada Saveta, baš kao i sva tumačenja koja govore u prilog tezi da je Zakon doslovce poštovan, jednostavno nemaju nikakvu težinu. U slučaju da sud utvrdi zakonitost postupaka Saveta, Srbija će konačno imati priliku da vidi kako to izgleda TV Avala i kako će se to promeniti TV Košava i TV Hepi (prema onome što su do sada prikazali, a ukoliko žele da ih bilo ko gleda, definitivno će morati da se promene). U suprotnom, eto nama opet višemesečne zabave... Naravno, uvek postoji mogućnost i za nešto između: šuška se, naime, da su neki od pobednika već uveliko na medijskom tržištu i da se samo čeka kupac voljan da plati milione za ono što su oni (pošteno, naravno) osvojili na konkursu za nacionalnu frekvenciju. Nevolja je jedino što će šira javnost u tom slučaju biti lišena najsočnijih detalja. Jer, u Srbiji, u kojoj se Zakon o radiodifuziji, Zakon o informisanju i ostali zakoni poštuju tako dosledno kao što se poštuju (posebno kad to nekome odgovara), biće nemoguće objaviti u čijem će džepu i putem kojih mehanizama završiti pare. A pare su zaista velike. Verujte na reč. ×

TAMARA SKROZZA

Profesionalni kukavičluk

Da je novi zakon o krivičnom postupku već usvojen i na snazi, Vrhovni sud bi morao sam raspraviti sporne stvari i doneti konačnu presudu

OD UBOJSTVA Veselina Boškovića, Zvonka Osmajlića, Dragana Vušurovića i Vušura Rakočevića i pokušaja ubojstva Vuka Draškovića 3. oktobra 1999. godine na Ibarskoj magistrali proteklo je šest i pol godina, dva mučna suđenja i treće, koje će pred istim vijećem Okružnog suda u Beogradu početi uskoro, nakon što je prošlogodišnju presudu tog vijeća nedavno ukinuo Vrhovni sud Srbije i vratio predmet na ponovno suđenje.

"To je sramota i bruka prvenstveno Okružnog suda", kaže za "Vreme" Dragoljub Todorović, advokat porodica žrtava. Prvom presudom na 15 godina zatvora osuđeni su pripadnici Jedinice za specijalne operacije Nenad Ilić i Nenad Bujošević, na sedam godina osuđen je zbog pomaganja učiniocu nakon izvršenog krivičnog djela bivši šef Resora državne bezbednosti MUP-a Srbije Radomir Marković, dok je šef beogradskog DB-a sudnicu napustio kao slobodan čovjek. Drugo suđenje završeno je 29. juna prošle godine, presudom po proširenoj optužnici. Osim dvojice atentatora iz prve presude, Ilića i Bujoševića koji su i po presudi suca Bojana Mišića dobili 15 godina, na isto toliko su osuđeni i bivši šef JSO-a Milorad Ulemek Legija, njegov nasljednik Dušan Maričić, te pripadnici jedinice Branko Berček i Leonid Milivojević. Radomir Marković, oslobođen optužbe za pokušaj ubojstva, osuđen je na deset godina zatvora zbog pomaganja učinocu nakon krivičnog djela, a bivši šef beogradske policije Branko Đurić i bivši šef beogradskog centra DB-a Milan Radonjić oslobođeni su optužbi da su izvršili krivično djelo ubojstva pomaganjem. Zbog pomaganja učiniocima poslije izvršenog djela na tri godine zatvora osuđen je bivši šef Savezne uprave carina Mihalj Kertes, dok su dvojica tadašnjih zvaničnika Uprave saobraćajne policije Dragiša Dinić i Vidan Mijailović osuđeni na dvije, odnosno godinu dana zatvora.

Vrhovni sud Srbije prihvatio je, odlučujući o drugoj presudi, žalbe Okružnog javnog tužilaštva i advokata obrane. Tako je Miloradu Ulemeku Legiji i petorici pripadnika nekadašnjeg JSO-a presuda ukinuta uz obrazloženje da "prvostepeni sud nije utvrdio na pouzdan način kako i na koji način je ostvarena komunikacija među optuženima u vreme ubistva", s obzirom na to da Mišićevo vijeće nije provelo vještačenje o tome da li su se na mjestu atentata mogli koristiti mobilni telefoni ili ne. Dragoljub Todorović, međutim, podsjeća da je upravo bivši komandant JSO-a Dušan Maričić Gumar (među ostalim) svjedočio upravo o tome: "Kao dokaz je izvedeno na sudu vrlo detaljno, vrlo precizno, sveobuhvatno priznanje Maričića, koji je detaljno opisao ko je i kakvu ulogu imao. I ta njegova izjava je punovažna i njenu punovažnost je potvrdio baš Vrhovni sud Srbije i baš (član vijeća) sudija Slobodan Rašić koji je doneo i ovu odluku." Sud je prihvatio i žalbu Okružnog tužilaštva na presudu Radomiru Markoviću, kao i za oslobađajuću presudu Radonjiću i Đuriću,

AP BEZ PRESUDE: Zločin na Ibarskoj magistrali

ocijenivši da je "preuranjen zaključak prvostepenog suda da u postupku nije dokazano njihovo učešće u krivičnom delu" pomaganja ubojicama. Prvostepeni sud je, naime, zaključio da o planu da se ubije Vuk Drašković "nema nikakvih direktnih, pa ni indirektnih dokaza, bilo pismenih bilo usmenih, a optuženi negiraju ono što im je stavljeno na teret", pritom zanemarujući brojna svjedočenja da je Drašković mjesecima bio pod mjerama praćenja i prisluškivanja, kao i činjenice da je Radomir Marković o tome redovito obavještavan od Milana Radonjića i Branka Đurića, kojega je jedan od 27 Draškovićevih "uhoda" toga dana vidio na samom mjestu atentata i čuo izjavu: "Đubre je još živo." Te mjere – suprotno mišljenju prvostepenog suda – nisu bile uobičajene, već se radilo o "atipičnom izvještavanju", pa je tako Drašković praćen i nakon uobičajenih "punktova" RDB-a na Ibarskoj magistrali, sve do mjesta atentata. I inače je mnogo "atipičnih" stvari, pa su tako svjedoci ispričali da je nadležne – prvostepeno nevine – toga oktobarskog dana prije šest i pol godina zanimalo i u kojem je Drašković automobilu i na kojem mjestu u automobilu sjedi i točno vrijeme kad je krenuo i čas u kojem stiže na poprište atentata... Sve u svemu, u presudi nema uobičajene detaljne analize svjedočenja, kao ni analize ostalih dokaza, usprkos tome što – kako kaže advokat Todorović – teško da se može naći sudski predmet u kojem postoji toliko obilje tvrdih i čistih dokaza, koji upućuju na zaključak da je kod Markovića i ostalih riječ tek o "uklanjanju tragova sopstvenog zločina", a ne tek pomoć nekome tko je učinio krivično djelo.

Iz svega napisanog u prvostepenoj presudi proizlazi da Marković, Radonjić i Đurić nemaju veze s Ulemekom i njegovim podređenima: Legija ih je sam organizirao, bez ikakvog učešća logistike i veze s Markovićem i drugom dvojicom državnih službenika, koji su oslobođeni. "Za obrazloženje ovakvog krivičnog dela nije bitan motiv", zaključak je prvostepenog suda, pa ispada da je su sve samoinicijativno organizirali Legija i društvo. Za kompletnu sliku valja se prisjetiti i iskaza Radomira Markovića u UBPOK-u 11. aprila 2003. godine, u kojem on Slobodanu Miloševiću u njegovoj kancelariji prijavljuje da je Vuk Drašković otišao u Budvu, bez obezbeđenja, što je "znak da želi da se susretne sa stranim obaveštajcima". "Tada mi je Milošević rekao: e, kada je onaj zabrljao, neka to uradi u Budvi", i odmah nastavio pitanjem može li Marković "da naredi Legiji to". Za "to" je Legija prvostepeno osuđen na 40 godina zatvora (i ta je presuda upravo na ispitivanju u Vrhovnom sudu), jer u tom slučaju – kako se čini – nije bilo sumnje niti u motiv, niti u nalogodavca, niti u izvršioce – državne plaćenike za državni terorizam – koji su i u Budvi i u ubojstvu Ivana Stambolića isti.

Slijedi još jedna runda suđenja, još jedna runda patnje za žrtve. Da je novi Zakon o krivičnom postupku već usvojen i na snazi, Vrhovni sud bi morao – s obzirom na to da je drugi puta ukinuta presuda – sam raspraviti sporne stvari i donijeti konačnu presudu. Na pitanje zašto tu mogućnost i sad, s obzirom na protek od šest i pol godina od zločina, nije učinio, neki imaju odgovor: nedostatak profesionalne sudačke hrabrosti.

Kako god, istom vijeću Okružnog suda slijedi ispravljanje bruke i sramote. ×

TATJANA TAGIROV

Okean Nikolaj

U srpskom Tavoru nije bilo ni Koštunice ni Matije, zato bio ministar Jočić, zato bio ministar Velja, koji je odlikovan, i zato bio Radoš Ljušić sa Mladićem u malom i gornjem i levom džepiću

JOŠ 1991, KAD SU VRAĆENE MOŠTI vladike Nikolaja Velimirovića u domovinu, vladika Lavrentije – koji je kao zapadnoevropski episkop štampao njegova dela – rekao je da je Nikolaj Velimirović najveći, još nedovoljno otkriven i proučen, duhovni majdan srpskog naroda. Toga maja, '91, na dočeku moštiju u Leliću, bio predsednik Vlade Srbije Zelenović, bio Vuk Drašković, bio Voja Šešelj, a Karadžić doš'o preko Drine. Onda uzelo da se radi u *majdanu,* brojna izdanja Nikolaja, manastir u Soko gradu sa njegovim imenom, pred manastirom spomenik, pre tri godine proglašen za sveca, vladika je postao građevina koju bogomoljački zida cela Srbija.

Ova godina je, povodom 125 godina rođenja, 50 upokojenja i 15 godina od povratka moštiju, u Šabačko-valjevskoj eparhiji proglašena Godinom svetog vladike Nikolaja, te je prošle nedelje 21. maja u Leliću održana centralna svečanost pod nazivom "U dva veka doveka". Najavljeno da će pri svečanom osvećenju nove crkve Svetog Nikolaja Srpskog bogoslužiti patrijarh Pavle, da će besediti Matija Bećković, a da će svečanosti, uz ministre, prisustvovati i premijer Koštunica.

ZA POD JASTUK: Noć pred svečanost asfaltiran je put od Valjeva, preko Popara, do Lelića. Noć pred svečanost nije asfaltiran parking koji je trebalo da primi 300 autobusa. Organizatori su mogli da se prekrste i odahnu.

Autobusi, i od Leskovca i od Vranja, uzeli su da se parkiraju, narod da silazi manastiru Svetog Đorđa, koji je zadužbina vladike Nikolaja. Kad su sišli do manastira počeli su da se, novim asfaltom asfaltiranim za Preobraženje, penju do obnovljene rodne kuće vladike preko puta koje je podignuta nova crkva Svetog Nikolaja Srpskog.

Put beše nov i oivičen, s desne strane rasveta, s leve velika vrtača, koju je za Preobraženje ministar Velja video, naravno kad se napuni vodom, kao veliko klizalište na kome će se svi klizati, koja dopola beše napunjena zemljom po kojoj behu parkirani razni auti. Sve ostalo beše po planu i projektu, uz put beše pletena taraba, oko rodne kuće Nikolaja vajati, naspram nova crkva povezana belim platnom čija je vezana mašna padala baš na ulaz crkve.

Narod u crkvi, narod pred crkvom, u toku osvećenje, arhitekta Peđa Ristić, na svoj način, objašnjava monahu Georgiju da oluci nisu dobri, pristigli Vojin Sinalko Đorđević mobilnim sve fotografiše, čuše se zvona, završeno osvećenje, monah Georgije razveza onu mašnu kojom je bilo svezano belo platno koje je obmotavalo crkvu, žene uzeše da seckaju platno, novu relikviju koja je deljena narodu, dobro za pod jastuk, a može i u novčanik.

Siđoše do manastirskog kompleksa, crkve u kojoj su mošti svetitelja. Na kapiji dobrodošlica, sveštenik, i novosrbijanac imena Marko a nadimka Struja. Iza kapije spojene šatre, roštilj, pečenje, veliki transparent, od kafane li je, Marš na Drinu, iza bina na kojoj je u toku arhijerejska liturgija, levo zid manastirske crkve, na čijem ulazu članovi Obraza dele plave nalepnice sa likom Mladića na kojima je potpis SRBIN, SRB ćirilicom, IN latinicom, ko razume shvatiće.

Od manastira do kapije, a ima i napolju uz put, tezge i štandovi, krstići i literatura, jela bez mesa, majice sa likom Draže, Nikolaja... O'zgo policijski motor, policijska kola, dvoja kola sa rotacijom, u dvoja kola dva ministra, sami Jočić, i sami Naumov. Behu kako dolikuje dočekani, sprovedoše ih pred onu binu sa liturgijom, sedoše u prvi red klupa za goste, kako treba jedan do drugoga. Pristiže i ministar vera Radulović, s leva, gde po srpski i u raskoraku, stajahu, u crnim majicama sa krstonosnim znakom, pripadnici Obraza, pojavi se Radoš Ljušić, dobi plavu Mladić nalepnicu, stade da je zagleda, ljušti i opkraja, pa je desnom rukom stavi u levi džepić odgovarajuće majice sa horizontalnim prugama.

Sa bine se javi vladika Artemije, Evo dana kojega stvori Gospod, da se radujemo i veselimo... Evo nas ponovo na vrhu srpskoga Tavora, kako je govorio ava Justin, selo Lelić postalo je srpski Tavor gde se srpski narod preobražava u lik gospoda Hrista, zato je ovo sveto mesto na kome se sabiramao, danas nas je ovde sabrao najveći Lelićanin sveti vladika Nikolaj... Danas je osvećen novi hram njemu u čast, da bude novi svetilnik i putokaz našem narodu kako treba živeti na ovome svetu za onaj svet...

SRPSKE GUSLE: Primače se bini Obraz, primače se Ljušić, nastavi se liturgija, eto i ministra Velje, u svoje odelo, u svoju košulju, pravo do Jočića. Završi se liturgija, najaviše kratku pauzu, diže se prvi red gostiju, krenuše ka manastirskom konaku, Velja uze, sve se pitajući sa narodom, da zaostaje, ali pope se i on na sprat na kratak odmor i okrepljenje, isti sprat gdeno '91. Danica Drašković, za ručkom, udari flašom u glavu Karadžićevog pratioca, sve na temu *srpskog pitanja.*

Pauza uze da traje, ministar gore na konaku da se izjavljuje nekoj kameri, aj'mo i mi na pos'o, evo ga guslar, stade da objašnjava, na istu melodiju ide svaki tekst, dade primer, *Čujte pesmu srpskoga guslara/ istine vernoga čuvara/ Nek se zvuci sa gusala viju/ srpske gusle lagati ne smiju...* Opazimo jednog, preko mantila vez'o kaiš, preko plave kravate žuti krst na zarđaloj žici, jednom do sebe drži propoved, Srbi su išli sa Karpata, išli dokle god ima ravnice, išli sve do Albanije, išli da bi bila veća država. Nauka Žika, tako ga zovu, tu iz okoline, pis'o čelnicima, pis'o patrijarhu, da ga prime za savetnika, Srbija ima neprijatelje, on ima sve savete, treba da ga prime, sve zna kako treba, kako Srbija da se razvije, ne može na brzaka, može da pomogne da se krene pravim putevima, da Srbija dobije mesto u Evropi, ali neće da ga prime...

Eto ga podne, po programu Duhovna akademija, nema Matije, monah Georgije veli da je mor'o u Crnu Goru, nema Koštunice, vele odmara u Belanovici. Ministri sedoše svako na svoje mesto, protođakon Ljuba Ranković otvori Akademiju Nikolaju u čast, reče o trostrukom jubileju, da je ovo centralna proslava godine.

DRAGAN TODOROVIĆ

Vladika Lavrentije, kao domaćin, od srca, uz topli pozdrav, sve pozdravi, zahvali što su došli da se molitveno sete velikog sina ovoga kraja, najveće crkvene ličnosti našega vremena. Opet od srca sve pozdravi, reče da su nepovoljne istorijske okolnosti uskratile Nikolaja srpskom narodu, ali istina je pobedila, Nikolaj nas je okupio, ne može se veličina sakriti... Još jedared i od srca svima zahvali, svima koji su omogućili ovaj susret, koji su put uradili, našem dragom gospodinu ministru za kapitalne investicije. Nikolaj je simbol srpskog naroda, sve veličine srpskog naroda oličene su u njemu, to je okean nad koji ni Rebeka Vest nije smela da se nadnese. Ponosimo se takvim ljudima, ističimo za primer, samo tako možemo ići putem koji su nam utrli naši veliki i sveti preci...

SREĆAN APETIT: Vladika Lavrentije završno i od srca svima još jednom zahvali, reče da će dodeliti blagodarnosti, štampali medaljone koje će da uruče, preuze protođakon Ljuba, ustanovili su visoko eparhijsko odličje, Orden svetog vladike Nikolaja, koje će prvi put biti uručeno, prvi će ga dobiti ministar Velimir Velja Ilić. Velja se pope na binu, primi malu ali vrednu crvenu plišanu kutiju. Ostade na bini, dodeliše još ordenja, držeć' malu ali vrednu kutijicu otvorenu održa besedu u ime nagrađenih, Preosvećene vladike, dragi Valjevci, želim sve da vas pozdravim, mi smo počeli da radimo jedan projekat, razvoj verskog turizma, ja mislim da je to jedan dobar projekat, pomoći ćemo, ovo je tek početak. Hvala u ime svih, ovo je jedan podstrek da još više radimo, i da ovu svetinju što bolje završimo, i sve ovo što smo planirali, i da se u zdravlju i veselju nađemo i sledeće godine na ovom mestu.

Ministar siđe na mesto, svi mu čestitaše, poče svečani i umetnički program, povezana glumica izgovori Nikolajevu besedu, Ko ste vi mali Srbi, bi još jedna beseda, bi recital učenika osnovnih škola iz kraja i okoline, Ne uzimaj uzalud ime gospoda, Ti nisi vlasnik tuđeg, ni života svog, život daje i uzima bog, bi još poučnih izreka, Od krsta svako zlo beži, raznih dijaloga sa poentom, Bez boga ni preko praga, i naravoučenija još.

Objaviše kraj duhovne akademije, protođakon pozva goste na ručak, izađe folklor, ministri pođoše, Velja osta da se slaže sa svakim ko mu priđe. Bi ručak, u veliku i obnovljenu salu bivšeg zadružnog doma, svi seli, eto i Velje, svi mu pokazaše gde da sedne, do Jočića, eto i vladike Atanasija, neće u čelo sale, sede sa strane, kako uđe zabrani pušenje, ko će puši, široko mu polje, idite u Evropu takvi kakvi ste. Bi molitva pre ručka, Lavrentije reče nekoliko poučnih, Centar pravoslavlja se seli sa juga na sever, evo nas u Leliću, Srećan apetit. Opet kucnuše u tanjir, javi se mitropolit dabrobosanski Nikolaj, O velikim ljudima uvek se može mnogo govoriti, u tanjir kucnu i vladika Atanasije, otpevaće pesmu, da se obrati pažnja na kraj, *Ječam žela Kosovka devojka, ječam žela, majčice, ječmu govorila,* svi pevaše, Atanasije završi, *Kad se vojska, majčice, na Kosovo vrati,* i podvuče, u prozi, Biće, ko doživi videće. Usta i Velja, svi ustaše, će peva, jok, uze da se oprašta, redom. ×

DRAGAN TODOROVIĆ

Deloitte.

Јубилеј!!!

15 година успешног
пословања у нашој земљи.

Audit . Tax . Consulting . Financial Advisory.

KNJIGE

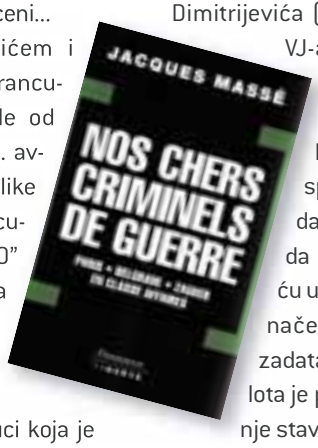
FRANCUSKA, MLADIĆ I HAG

>Jacques Masse,
>Nos cheres criminels de guerre;
>Flammarion, Pariz 2006

Knjiga Žaka Masea *Naši dragi ratni zločinci* bavi se temom nadasve osetljivom za Francusku i njenu spoljnu politiku u poslednjih petnaest godina: saradnjom te zemlje sa Tribunalom u Hagu. Ta saradnja nije bila baš najtešnja, kako da kažemo. Ima tome raznih razloga: pre svega, Tribunal je osnovan tek 1993, kada je Francuska već do guše upetljana u mirovne operacije UN-a u Bosni, na najosetljivijim lokacijama i u svim mogućim kontaktima sa svim zaraćenim stranama (ne zaboravimo da je sedamdesetak francuskih vojnika poginulo u BiH od 1992. do 1995!).

Predsednik Fransoa Miteran bio je rezervisan: u decembru 1992, kada su ga upoznali sa idejom stvaranja takvog jednog suda, on je odvratio: "Hoćete da izvodite pred sud one sa kojima pregovarate? Lepo, lepo... Badinter koji predsedava arbitražnim sudom za bivšu Jugoslaviju takođe je intervenisao u tom pravcu. Radite šta znate." Da je stari lisac znao na šta će to sve izaći, verovatno bi se još više usprotivio. Njegove rezerve delio je veći deo francuskih administracija koje će doći; tek 6. maja 1999. Francuska će dostaviti haškom Tužilaštvu poverljive podatke svojih obaveštajnih službi o dešavanjima u buvšoj Jugoslaviji – posle šest godina natezanja. Ti podaci – ispalo je – bili su dragoceni...

Ta stvar sa Bosnom, Mladićem i Miloševićem, kroz koju su se francuske vlade kako-tako provlačile od 1992, naglo se dramatizuje 30. avgusta 1995. kada Vojska Republike Srpske nad Palama obara francuski izviđački avion "Miraž 2000" sa dva člana posade koji, mada povređeni pri iskakanju, preživljavaju. Ratko Mladić, već u neprilici zbog pada Bosanske Krajine, zbog panike u Banja luci koja je spremna da beži, zbog brljotina u istočnoj Bosni, uviđa svoju priliku. Njemu je – mnogo više nego Karadžiću i Miloševiću u to vreme – jasno da to sa Hagom neće dobro svršiti. Ova dvojica gledaju u Dejton i fascinirani su u svojim kockarskim dušicama još jednom diplomatskom igrom; Ratko je više nekako realista. Ovde u priču ulazi još jedna nedavno objavljena knjiga – ona Ljubodraga Stojadinovića, *Ratko Mladić između mita i Haga* ("Politika", Narodna knjiga; Beograd 2006); zanimljivo je uporediti našu i francusku interpretaciju događaja o kojima je reč. Jedan sagovornik Ljube Stojadinovića iznosi sledeću ocenu: "On (Mladić) je prilično naivno pokušao da kapitalizuje hapšenje dva francuska pilota. Bio je uveren da će njihovim oslobađanjem srpska strana dobiti strategijsku prednost u odnosu na dotadašnje rezultate rata. Nikako nije mogao da shvati 'kako su dva francuska pilota važnija od čitavog srpskog naroda'." Ko je tu bio "naivan", još će se videti; u svakom slučaju Ratko Mladić je od oslobađanja ta dva nesrećnika napravio cirkus samo sebi svojstven. Gađao je i Pariz i Beograd. Od Pariza je tražio javno izvinjenje, pare, naknadu štete i školovanje dece koja su savezničkim bombardovanjima ostala siročad; od Beograda je tražio ukidanje blokade na Drini i reviziju platforme za Dejton. Bilo mu je jasno tada da je Miloševiću frka zbog tih pilota, a tek Francuzima... To se kuje dok je vruće.

Milošević sada ne šalje Jovicu Stanišića, kao u junu te godine, kada je spasavao taoce UN-a vezane za bandere; teško da bi Jovica mogao dvaput da impresionira Ratka. On šalje gen. Momčila Momu Perišića (načelnika Generalštaba), gen. Aleksandra Acu Dimitrijevića (načelnika Uprave bezbednosti VJ-a) i Zorana Lilića (predsednika SR Jugoslavije) u Han Pijesak, Mladiću na rupu. Mladić, Manojlo Milovanović i Zdravko Tolimir spremni su za igranku: prvo tvrde da ne znaju da gde su ti piloti, niti da li su uopšte živi, pa odatle kreću u cenjkanje. Manojlo Milovanović, načelnik Glavnog štaba VRS-a, ima zadatak da iznese glavno: "Put do pilota je prilično dug, tamo vodi poštovanje stavova Glavnog štaba... Ako postoje živi ili mrtvi, onda su neophodni razgovori sa Glavnim štabom, ali uz uslov da bude nadoknađena šteta, a Mladić i Karadžić skinuti sa haške optužnice." Mladić se pridružuje: "Oni žele da nam uzmu pilote... Ako damo pilote, onda više nećemo imati adute za razgovor." Tako Ljuba Stojadinović, a prema zapisnicima u koje je imao uvid.

Francuzi pak nisu iznenađeni: Žak Mase navodi procenu jednog francuskog oficira UNPROFOR-a iz Sarajeva, od 15. juna 1995. (usred krize sa taocima). U depeši upućenoj načelniku Generalštaba, taj oficir procenjuje argumente koje ima na raspolaganju da bi ponovo uspostavio ravnotežu snaga sa Srbima: "Argumenti za pregovore kojima raspolažemo nisu brojni: Srbe, izgleda, ne zanimaju materijalne usluge (gorivo, inženjerijski radovi itd.); *namerni 'zaborav' krivičnih predmeta o kršenjima i teškim kršenjima konvencija iz 1949. mogao bi biti solidan argument"* (kurziv u originalu). Prevedeno na običan jezik: obećajte im imunitet od Haga, pa smo mirni.

Ratko Mladić, uprkos proceni Ace Dimitrijevića da francuski načelnik Generalštaba neće sebe poniziti da mu dođe na noge, insistira i dalje preko raznih francusko-srpskih bratskih kanala i – uspeva. Tu su se angažovali razni: od Danijela Šifera, po zanimanju "humaniste", pa preko Danijela Bojera (inače Danila Živanovića), generala Galoa, pa do onog Barioa (sada "ambasadora Republike Srpske Krajine" u Parizu), Aleksandra Radovića i Branka Rakića. "Humanista" je bio konkretan: "Da bi tamničari oslobodili svoje zatvorenike, zapadnjaci treba da skinu Mladića i Karadžića

Izdavačka kuća Plus iz Beograda objavljuje knjigu *Naši dragi zločinci* na srpskom jeziku u septembru 2006.

sa liste ratnih zločinaca", kazaće on u novembru 1995. Francuzima je jasno šta se od njih očekuje: "On (Mladić) tražio je potvrdu svoje časti", kaže gen. Žan Ranu, načelnik štaba Ratnog vazduhoplovstva i kasnije načelnik Generalštaba, autoru Žaku Maseu.

Potvrdu će Ratko Mladić sebi i obezbediti: uspeće da načelnik Generalštaba Francuske armije Žan-Filip Duen doleti u Beograd, provede ceo dan u avionu i konačno 12. decembra 1995. krene u Zvornik, da preuzme zarobljene pilote. U rano popodne toga dana piloti stižu u motel Vidikovac iznad Karakaja; gen. Duen takođe. Prethodnog dana, puk. Petar Salapura dobio je od "prilično alkoholisanog gen. Mladića" (Žak Mase) naredbu da u saradnji sa Generalštabom Vojske Jugoslavije organizuje oslobađanje zarobljenika.

Dolazi do situacije prilično napete pred ulazom u taj isti Vidikovac (gde je svojevremeno glavu izgubio Risto Đogo): Mladić i Duen silaze da se sretnu sa pilotima koji izlaze iz vozila; jedan od pilota prepoznaje Duena i kreće ka njemu; na Mladićev znak, obezbeđenje repetira puške. Čuvši to, gen. Duen okreće se Mladiću i pruža mu ruku; trenutak je ovekovečen: načelnik francuskog Generalštaba rukuje se sa optuženim ratnim zločincem. Snimak u Francuskoj nikada nije bio prikazan.

Na tom snimku vidi se još jedno lice: Žan-Šarl Markijani, Širakov *fikser* za delikatne situacije. Taj bivši prefekt pojaviće se kao potpisnik još jedne garancije za puštanje Jovice Stanišića da se brani sa slobode (prvu garanciju potpisao je Džordž Tenet, direktor CIA). Nije ni čudo: Markijani je, preko svoje miki maus kompanije Indosuez iz Ženeve, uplatio 21.000.000 tadašnjih franaka iz crnih fondova francuske vlade Jovici Stanišiću i JUL-u. Trenutno čeka pravosnažnu presudu za proneveru...

Postavlja se sada nekoliko logičnih pitanja, kad se pročita knjiga Žaka Masea (a dopuni se i knjigom Ljube Stojadinovića): je li čudno što Mladić od 1995. do danas nije uhapšen, prvo u BiH, a onda i ovde? Kako to da su izvesni pokušaji IFOR/SFOR-a da se Mladić i Karadžić uhapse (o čemu u Maseovoj knjizi piše) propali i kako to da sumnja pada na Francuze? Kako to da je Francuska godinama pružala u najmanju ruku pasivni otpor Tužilaštvu iz Haga?

Naslov *Naši dragi ratni zločinci* možda pruža odgovor. ×

MILOŠ VASIĆ

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

DOK BABE I ŽABE SPAVAJU

Može li se poverovati u to da umilno TV ćeretanje sa onima koji su intelektualno ili operativno opsluživali najgori ološ u istoriji Srbije nije politički čin par ekselans

Nesreća nikada ne dolazi sama: u razmaku od svega nekoliko dana, Srbija je em ostala bez Mrtvog Dubokog i Gornjeg Kozoprca kao prisnih, milih i ponad svega domaćih toponima – obaška što će i Matija Šerlok Bećković pod stare dane ipak morati da uči crnogorski – em je naša televizijska publika ostala uskraćena za nedeljnu džambo-dozu mudrosti i lepote duha koju bi joj sa frekvencije Studija B odašiljali, meždu pročim, Dragoslav Bokan, Momo Kapor ili episkopukovnik Amfilohije Radović, a sve uz diskretnu i decentnu posredničku pomoć Marine Rajević Savić, osobe vazda dežurne i budne Dok Anđeli Spavaju.

Nakon kratkotrajnog vaskrsnuća na Studiju B, talk-show narečene autorke – setićete se, jedna *soft-kičerica* iz devedesetih, startovala onomad valjda na rahmetli Trećem kanalu; ili na BK, ko će i to da pamti?! – ponovo je u autu jerbo se M. R. S. opako naljutila na glavnu urednicu Studija B Draganu Milićević. Zašto? Pa, eto, Dragana M. je malko *zabranila* pojavljivanje Dragoslava Bokana (režisera u pokušaju, intelektualca opšte prakse u večitom nastajanju i formiranju, znatno poznatijeg u ulozi vođe paravojne bande Beli Orlovi tokom kanibalskih ratova 1991-1995) na televiziji koju uređuje, držeći da osobe tako *odviše interesantne* biografije nisu baš pravi izbor za televiziju tog profila – nekako su više za Palmu, i Plus i minus – pa još i za emisiju čiji su lajtmotiv deca. Otkud to, molim vas?! Anđeli, beli orlovi, pa zar tu nema neke tajne veze, tajne veze za sve nas?

Kako god bilo, Marina je Rajević uvređeno pokupila pinkle i otišla sa Studija B, usput se silno ljuteći na "cenzuru i zatiranje autorskih sloboda", te na mrske "crne liste" na kojima se nalaze neki siroti "zabranjeni ljudi", inače sve odreda div-junaci i Blistavi Umovi. Jakako da je notorni *Orir* odmah podmetnuo rame za plakanje, pa nam je Marina R. S. kroz autorski tekst u narečenoj štampanoj stvari (21. 5. 2006) crno na belo podastrla svu svoju demokratsku i slobodarsku zgroženost cenzorskim divljanjem zle urednice... Pročitao sam to štivo, duboko potresen, i potom do prvih zemunskih petlova otirao teške i slane muške suze da mi se ne slivaju u usta. Što nas tako mučki *razbokani*, grešnice urednička?!

Okej, sasvim ozbiljno: u jednu ruku (desnu?) Marina R. S. je u pravu, kao što je u drugu ruku (levu) u pravu urednica Dragana Milićević. Autorka ima pravo da brani integritet svog TV-čeda onako kako nađe za shodno. Urednica je, pak, u pravu da je ona ta koja ima poslednju reč – u novinarstvu, kao i u fudbalu, na kraju ipak neko mora da pokazuje žute i crvene kartone – ali je takođe u pravu i u nečemu mnogo važnijem, nečemu što daleko prevazilazi okvire stanovitih profesionalnih standarda, pravila i boljih običaja, za koje "šira javnost" ionako ne mora mnogo da mari. Naime, autorka "Anđela" insistirala je na tome da u svojoj "apolitičnoj" emisiji, sve kroz neobavezno ćeretanje, uredno javno promoviše neke od najviđenijih opskuranata iz političkog podzemlja devedesetih, iz najsramnijih dana vaskolike srpske istorije. Takvo profiliranje bilo koje i bilo čije emisije uvaljalo bi Studio B duboko u blato, i to taman nakon što je iznova, posle dužeg vremena, kao programska celina – a ne tek "incidentalno", kao ranije – postao ozbiljan, bitan i respektabilan program. Sprečiti takvo nešto zadatak je onoga ko štiti *dobar glas kuće*, pa ako će neko to da zove "cenzurom", od volje mu.

Gde je onda greška, nesporazum, kako god to nazvali? To uopšte nije teško dokučiti. Marina Rajević Savić građanka je koja se poslednjih godina eksponirala kao pripadnica one bizarne *antihaške supkulture*, koja ide okolo i *buče* (op. cit. Isaković Antonije) na svoje "mondijalističke" i tome srodne raznomišljenike; ostvarila je, recimo, nezaboravnu rolu u *Rexu*, pre neku godinu, kada se neumorno nadgornjavala sa Bernarom Anri-Levijem; eh, MRS vs. BHL: kakav Sudar Titana! Čudi me da je dorćolsko tlo to podnelo bez većih odrona... Zato se u *Rexu*, bogme, *odranjalo* all in 16. Sve je to javnosti dobro poznato, te je bilo sasvim "za očekivati" da autorka i svoju emisiju makar diskretno oboji na taj način, bez obzira na to što se u njoj, kako ona insistira, "ne priča o politici". Kao da umilno drugarsko TV-ćaskanje sa onima koji su intelektualno ili čak *operativno* opsluživali najgori ološ u istoriji Srbije nije politički *statement* par ekselans?! Zato se autor takvog profila ili ne zove na saradnju ili se unapred pristaje na njegov izbor i na konsekvence. Ne pišem ovo da bih "delio lekcije" Dragani Milićević, nipošto: ona je dokazala da ume da (sa)oblikuje i vodi jednu decentnu televiziju. Pominjem nekoliko ovih *prostih istina* samo zato što se kod nas nekako uvek iznova zaboravljaju, a onda se posle čudimo nebuloznim konfliktima do kojih dovodi ono čuveno vukdraškovićevsko "miksing grendmadrz vid frogz".

Uzgred, i sam sam pre desetak godina naprasno poljubio vrata Studija B, kao Bokan sada. Šef Studija B bio je tada Kojadinović Dragan, čovek koji se tranzitno bavio mnogim poslovima, pa i novinarstvom, pre nego što je otkrio pekara u sebi i napokon se skrasio kao koristan član društva. Oh, zar ne bih onda trebalo da budem solidaran sa svakim koga isto tako "zabrane"? Jok, vala. Zašto? Zato što *zbog mene ničija majka nije zaplakala*. Ta razlika je nepremostiva, ona razdvaja pristojan od onog drugog sveta. I tačka. Reči odnosi vetar, ali ovo su tučano teške činjenice: neki od nas su ubice, ili prijatelji, slavitelji i ponosni saborci masovnih ubica (e, baš sa takvima bi M. R. S. izvečeri da proljudika pred kamerama). Neki pak nisu: šta god da jesu – to nisu. Između jednih i drugih je ambis, i ambis će i ostati, i tako i treba da bude. ×

BIZNIS

STRANA ULAGANJA U SRBIJU OD 1990. DO 2004. IZNOSILA SU 526 DOLARA PO STANOVNIKU, U RUMUNIJU 807, BUGARSKU 958, HRVATSKU 2952, SLOVAČKU 3222, A U ESTONIJU 7330 DOLARA

INVESTICIJE

Za opremu Siemensa 5,7 miliona evra

UGOVOR: DRAGAN VIGNJEVIĆ I OBRAD SPREMIĆ, GENERALNI DIREKTORI JP ELEKTROMREŽE I SIEMENSA

Kompanija Siemens d.o.o. Beograd i JP Elektromreža Srbije (EMS) potpisale su 19. maja ugovor o isporuci Siemensove opreme, vredne 5,7 miliona evra, za zaštitu i upravljanje transformatorskim stanicama. To je jedan od ključnih poteza EMS-a u modernizaciji pet-trafo stanica, lociranih u Beogradu, Nišu i Novom Sadu. Ugradnjom savremene opreme treba da se poveća sigurnost funkcionisanja prenosne mreže, a time i pouzdanost napajanja električnom energijom svih potrošača u Srbiji. Sredstva za realizaciju ovog projekta EMS-u je obezbedila Evropska investiciona banka. ×

PROMOCIJE

Novih 17 Delta sladoleda

DVOSTRUKI BREND: ALOMA SA PLAZMA KEKSOM

Sezonu sladoleda Delyug je dočekao spremno, ponudu od 70 artikala dopunio je sa novih 17 proizvoda. Generalni direktor Delyuga Spiros Pirgidis ističe miks dva brenda: sladoleda Aloma (vanila) i Bambijevog plazma keksa, sve prelivено karamel sirupom. Ovo Deltino preduzeće lansiralo je pred Svetsko prvenstvo u fudbalu Mundialito, oficijelni sladoled naše fudbalske reprezentacije. Ove godine pakovanja sladoleda Partizanovac i Zvezdaš obogaćena su sličicama fudbalera oba tima i prvih stomladih navijača koji popune al- bume dobiće kao nagradu trening sa prvim ekipama oba kluba. Delyug pri- prema i veliku nagradnu igru: svakog dana tokom trajanja igre nagradiće po jednog kupca letovanjem za dve osobe u poznatim mestima u svetu. Za ovu sezonu Delyug je dopunio svoje kapacitete u Staroj Pazovi izgradnjom hladnjače kapaciteta 20.000 kubika. Sve to deo je akcije za očuvanje liderske pozicije na tržištu. Fabrikom u Staroj Pazovi zadovoljna je i jedna od najmoćnijih prehrambenih industrija u svetu Nestle, koja će sredinom godine kupiti srpsko i sva preduzeća kompanije Delta Ice-Cream. "Biće to najveća strana investicija na Balkanu, podići će vrednost akcija Delte i sigurnost zaposlenih", kaže Pirgidis. ×

PROIZVODNJA

Mesečno 5000 tona

Kompanija Sto posto iz Velike Plane mesečno isporučuje kupcima u Srbiji, Crnoj Gori i Republici Srpskoj 5000 tona koncentrovane stočne hrane. Proizvodnjom se upravlja preko računara, sirovine su domaće, a stočna hrana se pakuje na automatizovanoj liniji kapaciteta 600 džakova na sat. Gotovi proizvodi se transportnom linijom smeštaju u magacin u koji može da stane 700 tona koncentrata. Ova fabrika (osnovana 1969) zahvaljujući privatnom kapitalu doživljava uspon od 1980. i danas je najveći proizvođač stočne hrane u Srbiji. ×

SARADNJA

Mmd zastupa Discovery

Discovery Network Europe izabrao je, na regionalnom tenderu, srpski ogranak Mmd Corporate PA & PR za svoju agenciju za odnose sa javnošću u Srbiji, Češkoj i Slovačkoj. Zastupanje ovog medijskog brenda, izvršni direktor Mmd-a Kris Dobson prihvatio je kao izazov da sa svojim timom izgradi snažnu poziciju Discoveryja u regionu. ×

CIVILIZACIJE: DISCOVERY TV

ANKETA VREMENA >> KO SU DOBITNICI A KO GUBITNICI U SRPSKOJ TRANZICIJI

Izgubili su radnici društvenih preduzeća

DR JURIJ BAJEC, PROFESOR EKONOMSKOG FAKULTETA U BEOGRADU

- DOBITNICI Slično kao u prvoj fazi tranzicije u drugim zemljama Istočne Evrope, veliki dobitnici u Srbiji bili su oni koji su iskoristili privilegovan položaj iz devedesetih. U novije vreme počinje da jača nova preduzetnička klasa koja svoje interese više bazira na tržišnoj privredi, konkurenciji i reformama.
- GUBITNICI Zaposleni u bivšim društvenim i državnim preduzećima u tradicionalnom industrijskom sektoru.

Niko nije dobitnik

- DOBITNICI U ovom trenutku niko nije dobitnik, ni privreda, ni građani.
- GUBITNICI Svi smo pomalo gubitnici jer nije stvorena prava klima za pokretanje privredne aktivnosti, da firme koje su privatizovane počnu pozitivno da posluju i da zaposle nove radnike.

MOMIR LAZIĆ, DIREKTOR PEKARSKE INDUSTRIJE KLAS

PROJEKTI

Tajni kupac

Beogradska kancelarija Microsofta je u saradnji sa agencijom Adverto Mystery Shopping sprovela projekat tajni kupac. Od oktobra prošle do marta ove godine u 450 preduzeća u Srbiji mereni su: izgled prodajnog prostora i čistoća, izgled prodavaca, njihova komunikacija i ljubaznost, zadovoljstvo kupaca i nivo kvaliteta prodaje MS softvera. Tajni kupci najbolje su ocenili izgled prodajnog prostora i čistoću, u 82 odsto poseta ocena je bila zadovoljavajuća. Najslabiji rezultat ostvaren je u kategoriji kvaliteta prodaje softvera: 52 odsto partnera ispunilo je visok nivo, dok su veći nedostaci zabeleženi kod 20 odsto partnera. Za najboljeg MS prodavca proglašena je Dilektra iz Beograda. ×

SKUPOVI

Dan IBIS-SYS-a

IBIS-SYS Siemens company, deo grupacije Siemens Business Services, jednog od najvećih IT servis provajdera u svetu, na svom godišnjem skupu 17. maja predstavio je nova rešenja. Jedno od zapaženijih, za samouslužne terminale, proisteklo je iz partnerstva IBIS-SYS-a sa New Visionom iz Portugala. Ova beogradska kompanija klijentima pruža širok opseg usluga, počev od konsaltinga i dizajna do održavanja. Misija kompanije je, prema rečima generalnog direktora Dragana Stokića, da kreira nove segmente, pre svega tako što će kupcu ponuditi profesionalne usluge, a ne novu opremu. Time bi korisnik usluge unapred znao svoje mesečne troškove i mogao racionalnije da planira poslovanje. ×

BANKE

Cena mera Narodne banke

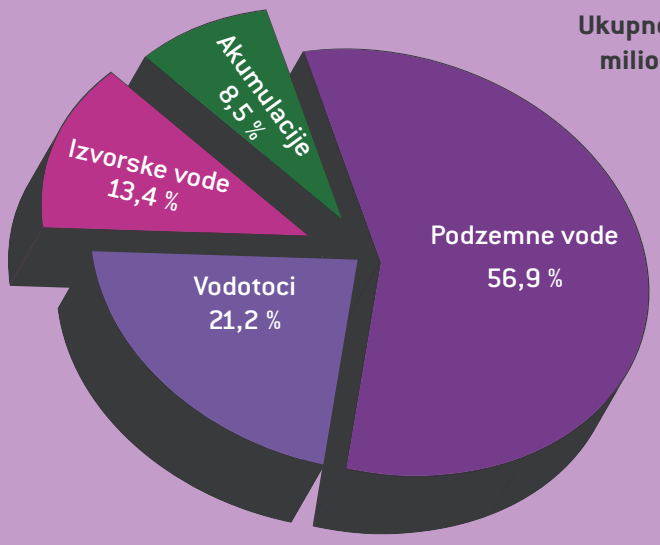

PIŠE: OLIVER REGL, DIREKTOR RAIFFEISEN BANK

Nesporno je da je stopa inflacije u Srbiji neprihvatljiva i da zahteva hitnu primenu antiinflacionih mera. Pitanje je koje mere je svrsishodno primeniti, kolika je njihova cena i ko je sve plaća. Zbog nemogućnosti da daljim smanjenjem sopstvenih zarada (ili, u slučaju pojedinih banaka, produbljivanjem poslovnog gubitka) amortizuju troškove sve oštrijih mera monetarne politike, banke su prinuđene da povećaju kamate i na taj način deo opterećenja prenesu na korisnike kredita. To i jeste bio osnovni cilj Narodne banke Srbije, jer povećanje stope obavezne rezerve može da bude svrsishodno – da dovede do smanjenja obima kredita, a posledično i inflacije – samo ukoliko banke povećaju kamatne stope.

Rast kamata pogađa građane, ali daleko više privredu Srbije koja je tek nekoliko godina unazad počela da se razvija u skladu sa tržišnim principima i od početka je konstantno suočena sa problemom finansiranja. Sada kada su joj konačno dostupni povoljni izvori finansiranja, jer na tržištu ima dovoljno banaka spremnih da plasiraju sredstva, troškovi finansiranja se veštački povećavaju, što dodatno ugrožava njenu konkurentnost, a time i izvoznu sposobnost. Naročito su pogođena mala i srednja preduzeća koja ne mogu da se zadužuju u inostranstvu pod povoljnijim uslovima, već su prinuđena da se kreditiraju iz ponude lokalnih banaka, bilo da su one u domaćem ili stranom vlasništvu. Plasmani koji u zemlju dolaze direktno od banaka iz inostranstva ne podležu obavezi polaganja rezerve kod NBS-a. Na taj način se domaći bankarski sektor, koji je već poneo najveći deo tereta borbe protiv inflacije, dovodi u lošiji položaj u odnosu na banke koje ništa nisu investirale u Srbiji i koje su van kontrole NBS-a. ×

Snabdevanje Srbije vodom prema vrsti zahvata

IZVOR: RZS

PIŠE: NEBOJŠA STARČEVIĆ, V.D. GENERALNOG DIREKTORA JAT AIRWAYSA

POSLOVNO GESLO

Upornost i organizovanost

Osnovni moto, kojim sam se rukovodio u čitavoj svojoj karijeri, pre svega je upornost i organizovanost u radu. Ukoliko posao koji obavljate niste postavili i organizovali na pravi način, bez obzira na svu volju i radnu energiju, rezultat će obavezno izostati. Ako je organizacija pravilna, tim ljudi oko vas skladan i uigran, sve ostalo je samo pitanje vremena i upornosti. Problemi se pojavljuju, i prevazilaze u letu... Materijalni efekat rada je svakako veoma bitan za mene, ali ako u poslu koji obavljam ne nalazim i barem trunku ličnog zadovoljstva, napuštam ga ne razmišljajući. ×

EXTREME

- **INTEGRACIJA** Najveća mađarska banka OTP kupiće za 177 miliona evra 67 odsto akcija Kulske banke. OTP je već vlasnik Niške banke, a kad završi kupovinu Zepter banke sve tri institucije će objediniti u jednu.
- **SERTIFIKAT** U celoj klaničnoj industriji Srbije samo Stoko impeks iz Knjaževca zadovoljava sve standarde za izvoz mesa na tržišta EU-a. Dobre izglede da dobiju izvozne sertifikate imaju Juhor iz Jagodine, Big bull iz Bačinaca i Kolbis iz Novog Sada.
- **KUPOVINA** Austrijska kompanija Bau Holding kupila je 80 odsto akcija Vojvodinaputa iz Pančeva za 5,5 miliona evra.
- **LIKVIDACIJA** Trgovinski sud u Beogradu pokrenuo je postupak likvidacije Kreditno-eksportne banke, koja već 15 meseci nema dozvolu za rad.

Fabrika brendova

Lider na tržištu konditorskih proizvoda ove godine planira da napravi 20.000 tona čokoladnih i brašnastih artikala, da izveze 25 odsto robe, ostvari prihod vredan 51,5 miliona evra i da uloži u modernizaciju proizvodnih linija i pakeraja desetak miliona evra

G. MATIĆ

MI SMO REALNI LJUDI: Mitar Jović, generalni direktor "Štarka"

Na 73. međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu beogradska konditorska industrija "Soko – Nada Štark" predstavila je 56 proizvoda i osvojila isto toliko nagrada. Time je osvežila podatak o sto proizvoda i hiljadu nagrada i potvrdila svoj status fabrike brendova. Flips Smoki, Krem-banana, čokolada Najlepše želje, Cherry, slani štapići Primo, Sanda napolitanke, keks Petit beure, piškote... proizvodi su koji traju i po pet decenija i na tržišno liderstvo "Štarka" dodaju status folklorne konstante u ovdašnjim porodicama. Upravo zbog porodične tradicije u potrošnji ovih brendova, kompanija je lansirala nov slogan "Vreme je za ljubav", kao odgovor na vernost kupaca. U "Štarku", dabome, još nije sve lepo kao simbol kompanije – srce, jer je novi većinski vlasnik nasledio 12 miliona evra dugova nagomilanih u minulih 15 godina. "To su razne obaveze koje nisu proknjižene, sporovi koji nisu ukalkulisani, kamate koje nisu obračunavane, dakle uglavnom sporna potraživanja zbog kojih je kompanija prošle godine iskazala gubitak", objašnjava za "Vreme" generalni direktor Mitar Jović. On kaže da je poslovanje od druge polovine 2005. godine, od kada je firmu preuzela Grand kafa, pozitivno. "U prva četiri meseca ove godine, koja se u tradiciji konditorske industrije Srbije vode kao poslovno slaba, "Štark" je ostvario dobit vrednu pola miliona evra", navodi Jović i dobar rezultat pripisuje angažovanju 1500 ljudi u kompaniji.

"Štark" je 2005. plasirao na tržište 17.800 tona proizvoda, od toga 20 odsto u inostranstvu. Ove godine planira proizvodnju 20.000 tona čokoladnih i brašnastih artikala, izvoz od 25 odsto i ukupan prihod vredan 51,5 miliona evra. Jović otkriva da je do 20. maja već proizvedeno 6800 tona slatke i slane robe i da je tog dana Skupština akcionara kompanije odobrila dosadašnje poteze poslovnog tima i planove za razvoj. "Tehnološke linije imaju kapacitete da proizvode više nego do sada, ali su pakovanja uska grla, angažuju nam oko 70 odsto radnika", iznosi Jović glavni razlog za nova ulaganja.

INVESTICIJE: "Već krajem leta na tržištu će se naći štapići sa kompletno nove linije proizvodnje, a planiramo da kupimo opremu za pakovanje bananica", najavljuje Jović nameru firme da dopuni i inovira postojeće linije i racionalnije uposli kapacitete i ljude. Izgradnja novih pogona nije u planu. "Mi smo realni, imamo dovoljno prostora u proizvodnim pogonima koje samo treba inovirati no-

Bananica: legenda o grešci

Pre pet decenija u "Štarku" je napravljen penasti dezert preliven čokoladom, čuvena Krem-bananica. Sličan proizvod pokušale su da smisle druge fabrike, ali nikom to nije uspelo. Tajnu recepta u kompaniji pripisuju grešci u proizvodnji. Naime, neko je nešto malo dodao a nešto oduzeo od originalnog recepta starih majstora i tako je stvoren brend.

Ova priča vremenom je prerasla u legendu, ali u "Štarku" veruju da je tačna jer se generacijama prenosi među zaposlenima.

Ove godine "Štark" namerava da proizvede 1650 miliona kilograma bananica, a to je 66 miliona komada, za svakog stanovnika Srbije po osam.

DEZERT STAR PET DECEIJA: Krem banana

Milky iz Beograda

Francuz Danijel Pesmaž, povratnik sa Solunskog fronta, koji je odlučio da ostane u Kraljevini Jugoslaviji, osnovao je 1922. firmu Louit SA. Kasnije je firma promenila ime u Roda, po svojoj prvoj čokoladi (preteči današnjeg Menaža) i postala akcionarsko društvo sa pretežno jevrejskim, ruskim i francuskim kapitalom. Pod kapom novih vlasnika Roda je sredinom tridesetih godina prošlog veka lansirala prvu mlečnu čokoladu koja danas budi mnoge asocijacije. Čokolada se zvala Milky i bila je upakovana u omotnicu sa slikom krave uklopljene u brdski pejzaž.

MLEČNA ČOKOLADA IZ TRIDESETIH: MILKY

USKO GRLO: Pakeraj

vom tehnologijom i dopuniti, uglavnom pakericama. Proizvodni program nam je širok, samo time da se bavimo imali bismo šta da radimo", kaže generalni direktor. Iza ulaganja od desetak miliona evra u ovoj godini stoji, kako kaže Jović, snaga Granda. "Sami ne bismo mogli da odvojimo toliko para za investicije u tako kratkom roku, tako da će nam pomoći lanac vlasnika", ističe Jović, navodeći da je slovenačka Droga – Kolinska vlasnik 75 odsto beogradskog Grand proma, koji je vlasnik sto odsto Grand kafe, a Grand kafa poseduje

Rekord Smokija

"Štark" ove godine planira da proizvede četiri miliona kilograma Smokija, prvog i najprodavanijeg flipsa u Jugoistočnoj Evropi. Urednik fabričkog lista izračunao je da ta količina staje u 80 miliona kesica, a pošto u svakoj ima po 120 komada flipsa to znači da će "Štark" napraviti 9,6 milijardi komada flipsa, za svakog stanovnika planete po dva. Za prevoz ove količine Smokija do kupaca potrebno je hiljadu šlepera, odnosno kolona vozila duga 15 kilometara. Za pakovanje Smokija ove godine biće potrebno milion transportnih kutija, koje bi poređane jedna do druge činile lanac dug 500 kilometara.

94 odsto akcija "Štarka". Sa takvom zaleđinom, mada je ona još mlada poslovna priča, "Štark" će verovatno početi da lansira nove proizvode. Ali, uz poslovnu uzrečicu "budimo realni", Jović navodi da će u ponudi biti novih proizvoda mada ne može da tvrdi da će to odmah postati brendovi snage sadašnjih. Kaže: "U postojećim brendovima i njihovim varijacijama ima prostora za poboljšanje, pre svega njihovog vizuelnog identiteta i načina pakovanja i ovu godinu ćemo posvetiti tome." Dodaje da "Štark" nije preterano sklon eksperimentima, "ali kad odlučimo da vizuelno doteramo neki proizvod na vrhunski nivo i kažemo to je to, on će se pojaviti na tržištu". Jović otkriva da će biti promenjen omot Krem-banane, ali samo zbog boljeg dihtovanja, da bi se sačuvala njena svojstva. Vizuelni izgled ovog proizvoda će verovatno ostati isti kao sada, zbog svoje prepoznatljivosti generacijama. "Kvalitet i zdravstvena ispravnost naših proizvoda se podrazumevaju", ističe Jović moto kompanije. "Štark", inače, ima mnoge svetske sertifikate koji nisu obavezni po našim propisima, ali su potrebni u izvozu i za ono "trebaće to ubrzo i u Srbiji".

TRŽIŠTE: Uz "budimo realni", generalni direktor "Štarka" kaže da ova kompanija živi od domaćeg i komšijskog tržišta. "Mi jesmo lider u Srbiji, jesmo poznato i poštovano ime i na tržištima bivše Jugoslavije, ali smo pre svega pojam za srpko tržište. Sa ovim kvalitetom i zdravstvenom ispravnošću sadašnjih proizvoda, samo sa malo boljim dizajnom, možemo da ostanemo lider", smatra Jović. Osim u BiH, Crnu Goru, Kosovo, Makedoniju i Sloveniju, "Štark" izvozi i u Kanadu, SAD, Novi Zeland, Gruziju itd. "U daleke zemlje šaljemo male količine robe i od tog fabrika ne živi. Mi smo industrija i opstajemo na velikoj prodaji", ističe direktor. Što se konkurencije tiče, Jović kaže da ni sa jednim od oko stotinu proizvoda "Štark" nije jedini na tržištu, ali da za mali broj njih ima prave konkurente. U keksu su to pre svega Bambi i Swisslion a u čokoladi Pionir i Simka. "Nismo ekskluzivni proizvođači bilo kog proizvoda, ali sa nekoliko smo apsolutni lideri: piškote, Krem-banane, Smoki i Cherry. Najlepše želje jeste najprodavanija čokolada, ali ako uključimo i robu stranog porekla, onda je to već pitanje konkurencije." Jović ne želi da komentariše stranu konkurenciju: "Svako prvo u svojoj kući treba da nađe sebe, da racionalizuje troškove, održava domaćinsko poslovanje, kvalitet i ispravnost proizvoda, pa tek onda da pogleda na stranu robu." Pri tom ističe: "Moram da skinem kapu ljudima koji su prethodnih 80 godina učestvovali u kreiranju bananice, Cherryja, Smokija, Najlepših želja i drugih brendova. Da oni nisu to uradili, bili bismo tri koraka iza. Ja bih sad bio u situaciji da pokušam da nešto smislim, a ne bih to tako dobro uradio." ×

ZOJA JOVANOV

Vreme je za ljubav

PR menadžer "Štarka" Marina Savić kaže da je kompanija karakteristična po proizvodima s kojima su mnoge generacije odrasle, koji se nalaze u svakom domaćinstvu i nose svojevrsnu tradiciju, neki od njih i 50 godina. "Zato je 'Vreme je za ljubav' proisteklo iz naše potrebe da to istaknemo i pokažemo da mislimo na svoje potrošače, kojima smo deo porodične atmosfere, svakodnevice. Recimo, Krem-bananice ili Najlepše želje ili kupuju najmlađi u porodici ili deda i baba unucima i to zaokružuje porodično okupljanje oko naših proizvoda, koje odiše tradicijom", kaže Marina Savić. Ističe da se "Štark", osim kao proizvođač, druži sa potrošačima i kroz razne manifestacije, recimo dečji Smoki maraton. I tu Jović najavljuje veliki posao – omogućiti svakom potrošaču da proba i kupi svaki proizvod. "Imamo ideju da napravimo promociju svih sto proizvoda, ali hoćemo prvo da ih vizuelno doteramo", najavljuje veliku promociju Mitar Jović.

TRADICIJA: Prva čokolada Roda i najnovija sa keksom

Savez malih trgovaca

Srpska nacionalna alijansa trgovaca vlasništvo je 12 domaćih firmi koje poseduju 191 maloprodajni objekat i imaju zajednički upravni odbor i menadžment. Cilj udruživanja je da zadrže i prošire svoje mesto na tržištu

Stvaranje monopola i koncentracija kapitala u pojedinim segmentima domaćeg tržišta naročito su izraženi u trgovini robom široke potrošnje. Osim od domaćih privatnih kompanija koje koriste slabosti srpskog zakonodavstva, vlasnici malih trgovinskih radnji trpe pritisak i od velikih stranih trgovinskih lanaca. Šansu za opstanak na "ukrupnjenom" tržištu male domaće trgovačke radnje mogu da imaju ako se udruže i formiraju jake asocijacije u koje bi zajednički, pod istim imenom, nastupale prema kupcima i dobavljačima. Jedno takvo udruženje, CBA international, nastalo je još 1992. godine u Mađarskoj, kao nacionalna alijansa udruženih trgovaca. Ova međunarodna organizacija je pre dve godine ušla i na naše tržište i počela da u svoju mrežu uključuje nezavisne domaće trgovce. "CBA je, u stvari, priča o očuvanju domaćeg tržišta i to je način da se spasu nezavisni trgovci i prodavci koji u svim zemljama zapošljavaju ogroman broj radnika", kaže za "Vreme" Ljiljana Stanković, direktor marketinga CBA za Srbiju. Ona objašnjava da se kod nas pre dve godine stvorila kritična masa istomišljenika koji su bili svesni opasnosti konkurencije velikih stranih trgovačkih lanaca i ukrupnjavanja tržišta, i koji su zbog toga osnovali nacionalnu CBA alijansu. Srbija je tako postala jedanaesta zemlja članica CBA sistema (pored Mađarske, Poljske, Slovenije, Litvanije, Slovačke, Hrvatske, BiH, Rumunije, Bugarske i Češke).

JEDINSTVENA CENA: CBA u Srbiji je u potpunom vlasništvu 12 domaćih trgovačkih firmi, koje poseduju jednake udele i imaju zajednički upravni odbor i top menadžment. Dvanaest firmi vlasnica CBA franšize u Srbiji ujedno su i 12 regionalnih distributivnih centara ove alijanse. Te firme zajedno poseduju 191 maloprodajni objekat u Srbiji. Osim sopstvenih objekata, svaka od 12 firmi članica ima određeni broj franšizno pridruženih prodavnica (ukupno ih je 1016) koje nose CBA znak. "Franšizno pridruženi objekti sklapaju franšizne ugovore sa našim regionalnim centrima. Oni se zatim snabdevaju preko naših centara po povlašćenim uslovima. S druge strane, osim prihvatanja određenih uputstava u smislu unapređenja menadžmenta, upravljanja prodavnicom i svakodnevnog poslovanja, oni imaju obavezu da sprovode i promotivne akcije koje su centralno koordinisane", objašnjava Ljiljana Stanković. Ona kaže da pošto CBA ima jedinstvenu nabavku, jedinstvene su i cene koje svi regionalni centri plaćaju za zajednički nabavljenu robu. Cene po kojima članovi prodaju svoju robu nisu unapred propisane, tako da oni tu imaju potpunu slobodu. Jedini izuzetak su promotivne akcije. "Kada sprovodimo promotivne aktivnosti, tada cene na celoj teritoriji moraju da budu jedinstvene, jer štampamo jedan nacionalni akcijski katalog. Već godinu dana izdajemo CBA nacionalni akcijski katalog u kojem se nalaze promotivni artikli čije su definisane cene jedinstveno za celu zemlju", kaže ona. Promotivne aktivnosti, kao što je štampanje nacionalnog kataloga, oglašavanje ili izrada marketinške strategije, za mnoge firme su pre ulaska u ovaj sistem bile nezamislive. Prednosti koje u poslovanju unutar CBA i drugih trgovačkih saveza uživaju male firme su pre svega poboljšana konkurentska pozicija zahvaljujući nižim cenama nabavke, jer sve članice sistema sada prema dobavljačima nastupaju kao jedna "nabavna snaga". Stankovićeva podseća: "Svaka od tih firmi bi po-

ŠANSA ZA MALE FIRME: Ljiljana Stanković, direktor marketinga CBA za Srbiju

ZAJEDNIČKA NABAVKA ROBE: Objekat CBA

jedinačno postigla slabije uslove prilikom nabavke i sklapanja ugovora sa dobavljačima, a mnoge od njih prethodno nisu bile sposobne da samostalno sprovode brojne marketinške aktivnosti." Osim toga, svi članovi ulaskom u sistem postaju "brendirani", pošto nose isti CBA znak. Ovakva prepoznatljivost im kasnije olakšava ekspanziju i otvaranje novih objekata.

KONKURENTNA TRGOVINA: Na nivou nacionalnog sistema, osim marketinških aktivnosti i zajedničkog nastupanja prema dobavljačima, značajna stavka je i obuka trgovaca i razmena *know-how* unutar alijanse. Na nadnacionalnom nivou (svih 11 zemalja), CBA sklapa ugovore sa najvećim međunarodnim dobavljačima, među kojima su Coka-Cola i Prokter&Gembl. "Jako je važno to što su sve promotivne akcije centralno koordinisane. Dobavljači izlaze u susret i daju niže cene, ali zauzvrat traže partnerstvo, uvid u prodaju, da bi što efikasnije sproveli promotivne i druge aktivnosti na mestu prodaje. Zato se trudimo da otpočnemo dugoročnu saradnju sa firmama od kojih nabavljamo robu, što je, u stvari, naša osnovna strategija – partnerski, dugoročni odnos sa dobavljačima", ističe Ljiljana Stanković. Ona još kaže da CBA želi da izgradi imidž prihvatljivog i konkurentnog trgovca. "Naš cilj je da zadržimo imidž domaćeg prijateljskog prodavca", tvrdi Stanković.

Da bi održali zadovoljavajući kvalitet poslovanja sistema, regionalni centri CBA vrlo pažljivo biraju firme koje će primiti pod svoje okrilje. Dok je u prvoj godini poslovanja širenje mreže i ulazak što većeg broja maloprodajnih objekata pod okrilje CBA bio prioritet, danas je u igri selekcija. "Ostvarili smo prošlogodišnji cilj da naša mreža pokriva oko hiljadu franšizno pridruženih prodavnica i oko 200 sopstvenih prodavnica. Sada je jako bitno 'uigrati' ovaj tim i biti zadovoljan kvalitetom funkcionisnja sistema", objašnjava Stanković. Ona kaže da je prošla godina iskorišćena za predstavljanje firme, njenog sistema poslovanja i ubeđivanja ljudi da sve to ima smisla. "Ove godine vidim da smo prihvaćeniji i poštovaniji", kaže ona i navodi da su mnogi problemi koji su ometali funkcionisanje alijanse, kao što je nelikvidnost pojedinih članica, prevaziđeni.

KONCENTRACIJA: U CBA smatraju da je veoma važno da veći deo domaće trgovine ostane u rukama domaćih firmi, a ne da bude koncentrisan kod nekoliko velikih stranih kuća. Iako je pre samo šest meseci manje od dvadeset odsto domaće trgovine robom široke potrošnje bilo u posedu velikih kompanija, već sada je njihovo učešće iznad trideset odsto. "Kod nas će stanje vrlo brzo biti kao ono u Hrvatskoj, gde sa oko 55 odsto tržišta upravlja nekoliko kompanija, ili kao u Mađarskoj, gde deset najvećih trgovačkih firmi kontroliše oko devedeset odsto tržišta", dodaje Stanković. Prema njenim rečima, kod nas još ima vremena da se reaguje i da se mali trgovci organizuju i pripreme za sve jaču stranu konkurenciju. U Beogradu, kako kažu u CBA, najpotencijalnijem tržištu u zemlji, trgovina je u poslednje vreme prilično "ukrupnjena", pa se procenjuje da već sada sa 60 do 70 odsto tržišta upravljaju veliki lanci. "U sledećih nekoliko godina maloprodaja će se koncentrisati oko četiri ili pet trgovaca, koji će zato biti značajni za dobavljače. Dobavljači će onda kucati na tih pet vrata i ulagati u tih pet trgovina, a ostali će im biti nezanimljivi", dodaje Stanković. Cilj CBA je da bude među tih pet značajnih trgovačkih kuća. "Žao mi je što naši ljudi ne shvataju kakvu bitku ovog trenutka gubimo. Samo zluradi mogu da se ogluše o činjenicu da domaća trgovina gubi prostor i tržište. Da je na vreme sprečen pristup stranih trgovaca nekim delovima domaćeg tržišta, mislim da je to moglo da koristi svima nama", zaključuje Ljiljana Stanković. ×

BOJAN PANTIĆ

Primer Hrvatske

Ljiljana Stanković iznosi podatak da je u Hrvatskoj lanac Konzum na prvom mestu, CBA na drugom, a sledi Nacionalni trgovinski lanac – NTL. Ova poslednja trgovinska kuća je, prema rečima predstavnika CBA, nastala od firmi koje na početku nisu uspele da uđu u sistem CBA, nakon čega su se organizovale u posebnu alijansu koja je ubrzo postala veoma značajan učesnik na Hrvatskom tržištu. "CBA i NTL su prošle godine sklopili ugovor o zajedničkom ugovaranju i zajedničkom tretmanu 40 najvećih proizvođača i dobavljača", kaže ona i dodaje da je ovo najbolji dokaz da konkurenti mogu da postanu izuzetno dobri saradnici. CBA je i nastao na ovom principu – udruživanjem dojučerašnjih konkurenata.

AC-BROKER a.d.

O BEOGRADSKOJ BERZI

Lider tržišta ponovo Agrobanka

I protekle nedelje (15–19. maj) nastavljen je umeren rast tržišta koji nisu podigle ni najlikvidnije akcije, tako da je indeks Beleks 15 nedelju završio u padu. Ovo najpre zbog dve najveće kompanije – Hemofarma i AIK Banke, koje su imale silazni trend i neznatan pad vrednosti. Lider tržišta ponovo je bila beogradska Agrobanka, koja je nedelju okončala rastom od nepunih 20 procenata. Od početka godine tržišna kapitalizacija ove banke povećana je za više od 90 odsto, čime se svrstala među kompanije sa najbržim rastom na Berzi. Najveću komparativnu prednost Agrobanke čini njena mreža sa 94 organizacione jedinice a snažan zamah rastu cene akcija dale su i najave o dokapitalizaciji ove bankarske ustanove. Bečejski Sojaprotein je takođe zabeležio skok vrednosti dostižući maksimum na ceni od 13.890 dinara. Ovaj rast posledica je pre svega nove emisije akcija iz dobiti u kojoj će učestvovati svi akcionari društva upisani u evidenciju Centralnog registra na dan 24. maja 2006. godine.

Ipak najprijatnije iznenađenje sedmice predstavljale su akcije kikindskog preduzeća "Toza Marković", kojima se ponovo aktivnije trgovalo nakon duže vremena. Tokom protekle nedelje hrvatska kompanija Našicecement dostavila je ponudu akcionarima TM Investa (akcionari okupljeni oko menadžmenta) za otkup njihovog udela u fabrici po ceni od 3000 dinara za jednu akciju. Ovo je samo nastavak borbe s početka leta prošle godine kada je beogradska Delta pritrčala u pomoć menadžmentu kompanije osujetivši preuzimanje "Toze". Tada je Našicecement steklo udeo od tridesetak procenata, ali ne i dovoljnu većinu da upravlja preduzećem. Adut domaćih akcionara kikindske firme jeste i paket akcija države od nepunih 16 odsto, koji još nije iznet na Berzu. U nekim ranijim slučajevima Akcijski fond se nije libio da svoje akcije proda daleko ispod realne vrednosti i ekonomske logike. Ali i to je samo deo igre u kojoj za sve ne mogu važiti ista pravila. ×

NENAD GUJANIČIĆ
NENAD.GUJANICIC@AC-BROKER.CO.YU

AKVIZICIJE: UNILEVER KUPIO SUNCE BREND

Zlatni standard u Srbiji

Na svečanosti povodom kupovine srpske robne marke, predstavnici svetskog proizvođača robe široke potrošnje promovisali su nov dizajn somborskog margarina i majoneza

Unilever, jedan od najvećih proizvođača robe široke potrošnje na svetu, kupio je od Delte robnu marku Sunce, dakle sve prehrambene proizvode pod tim nazivom izuzev biljnih jestivih ulja. Svetski partner somborske uljare nije hteo da saopšti cenu ove transakcije, ali je najavio ambiciju da u Srbiji stvori najjači brend punkt u regionu.

Povodom ove akvizicije, Unilever je 17. maja na Kalemegdanskoj terasi u Beogradu predstavio nov portfolio domaćih proizvoda: Sunce margarin i preliv i Panorama margarin. Ova prezentacija Sunce brenda usledila je nakon podizanja kvaliteta proizvoda u skladu sa zahtevima Unilevera. Brend menadžer Unilevera za SCG i Bugarsku Kiril Hadžidinev smatra da potrošači u Srbiji žele zlatni standard, pa je u tom duhu promovisao margarin Panorama u novom zlatnom omotu, nov dizajn Sunce majoneza i nov proizvod Sunce margarin za sendviče. To je, naravno, tek početak razvoja "zlatnog standarda", jer, kako je rekao direktor razvoja Unilevera za Jugoistočnu Evropu Aleks Suću, svetska kompanija je došla ovde da ostane i da bude deo razvojne srpske priče. "To znači da Srbija ima šta da ponudi međunarodnoj zajednici", komentar je generalnog sekretara Ministarstva za ekonomske odnose sa inostranstvom Vlatka Sekulovića. On je dan akvizicije ocenio kao veliki dan za Sunce, ali i za Srbiju, koji najavljuje uspehe u direktnim stranim investicijama. Očekuje se da će te investicije do kraja godine dostići vrednost od dve milijarde evra. "Preuzimanjem lokalne robne marke Unilever prepoznaje napredak koji je Srbija učinila. Ovom kupovinom postali smo srpska firma", izjavila je Aleksandra Gatež, predsednica Unilevera za Jugoistočnu Evropu. Inače, asortiman proizvoda koje Unilever plasira na našem tržištu deo je njegovog proizvodnog programa kućne i lične higijene: Dove, Rexona, Axe, Signal i Sunsilk, a iz oblasti prehrane Rama i Knorr. ×

KORPA BRENDOVA: Proizvodi Unilevera

INVESTICIJE: BIZNIS PARKOVI

Penthaus apartmani u Beogradu

Poljska kompanija GTC gradi u Novom Beogradu luksuzni stambeni kompleks i poslovnu zgradu, ukupne površine 60.000 kvadrata

Direktor firme Globe Trade Centre (GTC) za Srbiju i Crnu Goru Robert Snou predstavio je dva nova objekta, koje u bloku 19A u Novom Beogradu gradi ova poljska kompanija. Reč je o ekskluzivnom stambenom kompleksu Park apartmani i poslovnoj zgradi Avenija 19, ukupne površine 60.000 kvadrata, a nalaziće se između ulica Milentija Popovića, Trećeg bulevara i Vladimira Popovića.

Park apartmani će, po rečima Snoua, predstavljati minijaturni grad u gradu. U ponudi će biti sve, od garsonjera do luksuznih penthaus apartmana sa krovnim baštama i terasama. Ovi apartmani će imati mnoge pogodnosti, kao što su 24-časovne usluge recepcije i obezbeđenja, centralni atrijum-park u koji će pristup imati samo stanari, fitnes centar i drugo.

Poslovni objekat Avenija 19 imaće devet spratova sa dva podzemna garažna nivoa i biće namenjen zakupu za poslovanje internacionalnih kompanija. Pored najsavremenijih uslova za rad, nudiće i sadržaje poput maloprodajnih prostora, restorana i magacina.

Glavni izvođač radova je poznata austrijska kompanija Alpine, a završetak prve faze izgradnje očekuje se u poslednjem kvartalu 2007. godine.

GTC je u Srbiju do sada uložio oko 60 miliona evra. Osim u Srbiji, danas gradi objekte u Poljskoj, Mađarskoj, Češkoj, Rumuniji i Hrvatskoj. Plan GTC je da investira najmanje 600 miliona dolara u objekte u ovih šest zemalja do 2008. godine. ×

S. KOSTIĆ

POSLOVNI PROSTOR: Budući izgled zgrade Avenija 19

NEMANJINA POSLE REKONSTRUKCIJE

IZRADA TROTOARA OD BETONSKIH PLOČA

IZGLED NEMANJINE NAKON PUŠTANJA SAOBRAĆAJA

INTERMOST

Preduzeće u sastavu VINCI CONSTRUCTION

REKONSTRUKCIJA NEMANJINE ULICE U BEOGRADU

Tačno za 134 dana beogradsko preduzeće Inter-most kompletno je rekonstruisalo Nemanjinu ulicu. Ova građevinska firma postavila je novu tramvajsku konstrukciju, zamenila kolovoz, trotoare, celu vodovodnu i deo kanalizacione mreže, obnovila elektroenergetsku i proširila telekomunikacionu mrežu... Prvi put u Srbiji, najveći deo tih radova izveden je zimi. Finansijeri ovog projekta, vrednog oko 500 miliona dinara, bili su Evropska investiciona banka i Skupština grada Beograda. Inter-most je deo svetske kompanije Vinci Construction.

BETONIRANJE ISPUNA I PRIPREMA ZA ASFALTIRANJE – RESAVSKA ULICA

POLAGANJE UKRŠTAJA I SKRETNICA – SAVSKI TRG

ISKOP ROVOVA ZA ZAŠTITU KOLEKTORA

NEGA PODLIVKE ZAGREVANJEM POD ŠATOROM

VELIKI ŠATOR ZA PODLIVANJE KOLOSEKA

IZRADA TAMPONA

STRUJNI UDAR ZAJEDNIŠTVA

Na KRAN MONTANA FORUMU, održanom u Tirani od 1. do 13. maja 2006. godine, o pravcima razvoja regionalne elektroenergetske prenosne mreže govorio je dr Nenad Popović, šef ekonomskog tima za Kosovo i Metohiju i jug Srbije. Tim povodom nastao je i ovaj autorski tekst za "Vreme"

PIŠE DR NENAD POPOVIĆ

Region Jugoistočne Evrope na putu evropskih integracija ubrzano hvata priključak na svim sektorima od značaja za sam region, ali i za Evropu. Ovaj region je jedno od važnih područja, ako ne i najvažnije, za razvoj energetike i uravnoteženje energetskog bilansa u zemljama sa izraženim energetskim deficitom: Makedoniji, Albaniji, Crnoj Gori i srpskoj pokrajini Kosovo i Metohija.

Energetski deficit podrazumeva kako nedostatak električne energije kao primarne energije tako i nedostatak gasa prvenstveno za široku potrošnju. U izraženoj strepnji zemalja pogođenih rezultantom sveukupne energetske krize, jasni su napori Evropske unije da ublaži pretnje koje proističu iz takvog dugoročnog stanja. Fokusiraću se na aspekt rešavanja deficita u električnoj energiji za koji se s pravom može reći da je, pored ekonomskog i socijalnog aspekta, osnovni uzrok zaostajanja regiona Zapadnog Balkana na putu bržih evropskih integracija.

Započeti proces deregulacije energetskog sektora i liberalizacije tržišta električne energije u regionu vodi ka potpuno otvorenom tržištu za sve krajnje korisnike, ali i ka potpunoj prohodnosti i otvorenosti za sve potencijalne ponuđače električne energije. Stvaranjem tržišta električne energije stvoriće se princip konkurencije u elektroenergetskom sektoru, što podrazumeva učešće mnogobrojnih heterogenih učesnika: proizvođača elektične energije, nezavisnih isporučilaca, kvalifikovanih potrošača, krajnjih kupaca, trgovaca električnom energijom itd.

>>ZBOG POJAČANE ENERGETSKE ZAVISNOSTI ZAPADNE EVOPE OD ENERGIJE SA ISTOKA, SA PRAVOM SE OČEKUJE DA U BLISKOJ BUDUĆNOSTI SVA ULAGANJA U ENERGETSKE RESURSE U REGIONU POKAŽU SVOJ NESUMNJIVI ZNAČAJ

Osnovna pretpostavka deregulisanog tržišta električne energije jeste obezbeđivanje nediskriminatornog pristupa prenosnoj mreži učesnicima na tržištu električne energije, jer je neosporna činjenica da je prenosna mreža osnovna infrastruktura preko koje funkcioniše to tržište.

U poslednjih nekoliko godina, od 2002. u zemljama Zapadne Evrope, a od 2004. u zemljama Jugoistočne Evrope, primenjena je potpuno nova metodologija za obračun prekograničnog prometa električne energije, čime je izvršena pravednija raspodela stvarnih troškova tranzita koji se odvijaju u regionu.

Ključni sistem u regionu preko koga se odvija najveći broj transakcija je prenosni sistem Republike Srbije zajedno sa delom kojim privremno upravlja UNMIK. Saradnja operatora prenosnog sistema i operatora tržišta Republike Srbije (EMS) sa UNMIK-om izuzetno je uspešna, što je osnovni preduslov za povećan obim energetskih transakcija u celom regionu. Takođe, EMS ima izuzetno uspešnu saradnju sa Operatorima prenosnog sistema Albanije, Makedonije i Crne Gore i sa Nezavisnim operatorom prenosnog sistema Grčke. Ono što ponekad bude smetnja za realizaciju pojedinih transakcija pre svega se odnosi na sporo prihvatanje novouspostavljenih procedura za pristupanje prenosnoj mreži i rezervaciji prekograničnih kapaciteta srpskog prenosnog sistema od strane UNMIK-a i Albanije. Ovo je naročito bilo izraženo tokom prošle zime kada je samo zahvaljujući razumevanju operatora prenosnog sistema i operatora tržišta Republike Srbije znatno ublažena teška energetska situacija u Albaniji i na Kosovu i Metohiji.

Saradnja koja je tom prilikom ostvarena nije samo rezultat novostvorenih odnosa u energetskom sektoru regiona kao posledica deregulacije već ima duboke korene u saradnji iz prethodnih decenija. Sve ovo proističe iz već pomenute činjenice koja nedvosmisleno potvrđuje dominantan značaj prenosnog sistema Republike Srbije u harmonizaciji sveukupnih odnosa u regionu Jugoistočne Evrope.

U tom smislu i Evropska zajednica daje svoj ključni doprinos preko institucija Atinskog foruma, što je rezultiralo Ugovorom o multilateralnoj i međunarodnopravno obavezujućoj saradnji sa Evropskom zajednicom. Reč je o Ugovoru o svaranju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope koji su potpisali Evropska zajednica, Albanija, Bugarska, BiH, Makedonija, Hrvatska, Rumunija, Srbija, Crna Gora i UNMIK, saglasno Rezoluciji SB UN-a 1244.

Potpisni ugovor je kamen temeljac evropskih integracija Republike Srbije i svih potpisnica koje pretenduju na članstvo u Evropskoj zajednici ili su već njeni članovi. Razlozi za pristupanje ovom Ugovoru su mnogobrojni: od političkih i ekonomskih do pravnih i ekoloških. Ugovor pruža preduslove za uključenje regionalnog energetskog tržišta Jugoistočne Evrope u šire Panevropsko energetsko tržište, što prvenstveno znači da nema granica za protok električne energije i gasa u Evropi.

Ugovor predviđa osnivanje regionalnog integrisanog tržišta električne energije i prirodnog gasa i obavezuje zemlje Jugoistočne Evrope da usaglase svoje zakonodavstvo sa evropskim u oblastima energetike, zaštite životne sredine, konkurencije i obnovljivih izvora energije. Osim zemalja Jugoistočne Evrope, ovom tržištu se priključuju i Austrija, Grčka, Mađarska, Italija i Slovenija, koje su članice EU. Ugovor su do sada ratifikovali Bugarska i UNMIK, a za stupanje na snagu Ugovora potrebno je da ga ratifikuju još četiri ugovorne strane i Evropska zajednica. U Srbiji je Ministarstvo rudarstva i energetike pripremilo Nacrt zakona o ratifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajednice i usvajanje ovog zakona biće jedan od prioriteta srpskog parlamenta.

Operator prenosnog sistema i operator tržišta električne energije u Srbiji – Elektromreža Srbije, izuzetnu pažnju poklanja investicionom ciklusu: vrednost ugovorenih projekata u ovom trenutku iznosi 100.000.000 evra, a navedena sredstva su obezbeđena iz kredita i donacija. Iz ovih sredstava biće iz-

IVAN HRAŠOVEC

građene tri nove trafo-stanice naponskog nivoa 400/110 kV, jedan dalekovod 400 kV i obnovljen veliki broj postojećih trafo-stanica u prenosnom sistemu. Krajem prošle godine, ova sredstva su iskorišćena za proširenje trafo-stanice Sremska Mitrovica i novi interkonektivni dalekovod ka termoelektrani Ugljevik u Republici Srpskoj. Tokom 2003. godine započeta je inicijativa za izgradnju nove interkonektivne veze napona 400 kV između Srbije i Makedonije, od trafo-stanice Niš 2 u Srbiji do trafo-stanice Skoplje 5 u Makedoniji. Uz pomoć Evropske agencije za rekonstrukciju obezbeđeno je 21.500.000 evra, kao donacija za izgradnju ovog voda kroz Srbiju. Završetak dalekovoda i puštanje u pogon očekuje se tokom 2008. godine.

Sa porastom energetskih transakcija u regionu neminovno se javlja i problem zagušenja na interkonekcijama u regionu, naročito od istoka ka zapadu i jugu. Zbog toga su preduzete konkretne mere za ublažavanje ovog problema: potpisan je Memorandum o razumevanju sa Rumunijom, kojim se definiše izgradnja nove interkonektivne veze između dve zemlje napona 400 kV. Isto tako, EMS očekuje uspešan završetak inicijative za pojačanje veza na severnom pravcu ka Mađarskoj. Ovde se misli na potpuno nov interkonektivni vod između Srbije i Mađarske.

Niz drugih inicijativa koji pokreće srpska strana ima za cilj pre svega planiranje razvoja prenosnih kapaciteta do 2015. godine, što je u skladu sa regionalnim potrebama. Od presudnog značaja je da, pored osnovne delatnosti sigurnog snabdevanja potrošača u Srbiji kvalitetnom električnom energijom, razvoj prenosne mreže u Srbiji uvažava i predviđeno zaustavljanje blokova nuklearne elektrane Kozloduj u Bugarskoj od 1. januara 2007. godine, očekivani ulazak drugog bloka snage 750 MW u nuklearnoj elektrani Černa Voda u Rumuniji, porast potrošnje električne energije u regionu i priključenje evropskog dela Ruskog elektroenergetskog sistema, kao i sistema Ukrajine i Turske u zapadnu interkonekciju. Zbog pojačane energetske zavisnosti Zapadne Evope od energije sa istoka, sa pravom se očekuje da u bliskoj budućnosti sva ulaganja u energetske resurse u regionu pokažu svoj nesumnjivi značaj.

Pored gore iznetih projekta Elektromreža Srbije će bazirati poslovnu politiku i na sledećim prioritetima: rehabilitaciji postojeće prenosne mreže i to prvenstveno iz sopstvenih izvora finasiranja, unapređenju funkcije upravljanja prenosnim sistemom, primeni svetskih dostignuća u oblasti upravljanja osnovnim sredstvima, razvoju postojećeg telekomunikacionog i informacionog sistema i njegovo dalje širenje ka susedima i zaštiti životne sredine.

Pored kredita koji su u realizaciji, u ostvarivanju prezentovanih projekta i ciljeva od značaja je i snažan investicioni ciklus privatnog sektora, kao i perspektivni obim donacija, imajući u vidu ekonomsku politiku u regionu i paritete cena električne energije u odnosu na zemlje članice Unije. Bez ovih preduslova nije moguć planirani investicioni ciklus u Srbiji i drugim zemljama regiona. Važno je napomenuti da sem projekata koji su u toku, kao i budućih projekata koji su ugovoreni ili tek treba da budu ugovoreni, potrebno je staviti akcenat i na postojeće stanje u mreži prenosa na području Kosova i Metohije koje privremeno kontoliše UNMIK. Konkretno, reč je o dva dalekovoda od Termoelektrene Kosovo B ka Makedoniji. Ovi dalekovodi su na teritoriji Kosova i Metohije delimično razoreni tokom događaja iz 1999, dok su sa makedonske strane potpuno ispravni. Popravak ovih dalekovoda, uz ne tako velika ulaganja, doprineo bi pre svega većem protoku električne energije na pravcu sever–jug, ka Makedoniji i Grčkoj i dalje ka Albaniji, smanjio bi energetski deficit i povećao sigurnost napajanja njihovih potrošača. Zbog toga apelujem na donatore da pomognu rehabilitaciju ovih dalekovoda kojima se generalno pojačavaju interkonektivne veze u regionu. ×

IZJAVA NEDELJE>

“U istoriji se nije desilo da je neka televizija ovako isključena, sem slučaja u Avganistanu, kada su talibani upali u TV stanicu i svima odsekli glave.”

Miodrag Popov, zamenik glavnog i odgovornog urednika BK TV-a (“Glas javnosti”)

Jellena,

pevačica, diplomirala na Fakultetu za fizičku kulturu, a sada postdiplomac sportskog menadžmenta na BK univerzitetu, i kaže:
“Ja sam sama sebe piratizovala, odnosno napravila sam jedan kompakt-disk sa miksom zabavnih i narodnih pesama i delim ljudima iz ovog posla, prijateljima, carinicima i policajcima na granici.” (“Ilustrovana politika”)

Savo Milošević,

“naš proslavljeni reprezentativac”, nije želeo da uputi čestitke pobedničkom bloku referenduma u Crnoj Gori, ali je rekao da će, kao i do sada, igrati “za one koji ih vole“:
“Nama je sada potrebno da budemo jedno, da budemo reprezentacija koja će zastupati nacionalne interese.” (“Blic”)

Ilija Petković,

selektor fudbalske reprezentacije SCG, kaže:
“Nažalost, prvi sam selektor na svetu koji će voditi dve reprezentacije koje će zastupati jednu zemlju, ali, i to je život.” (“Blic”)

Ljubomir Tadić,

akademik i predsednik Pokreta za očuvanje državne zajednice SCG, nekoliko dana pre crnogorskog referenduma otkriva deset razloga zašto je trebalo reći NE. Jedan od njih je: “Neoboriv razlog da se na referendumu kaže ‘ne’ leži i u tome što smo ista nacija. Crnogorska nacija je izmišljotina, potrebna jedino sadašnjoj, vladajućoj oligarhiji da nekontrolisano vlada. Ona je nasleđe boljševičke ideologije, kao i stereotip ‘velikosrpskih hegemonizama’.” (“Ilustrovana politika”)

Dragan Velikić,

pisac i ambasador SCG u Austriji, posle nedavno završene “više nego uspešne književne turneje” u nekoliko poljskih gradova, na pitanje imaju li ambasadori više sreće u ljubavi od pisaca, odgovara:
“Sreća u ljubavi ne zavisi od profesije. Čini mi se da je to, pre svega, pitanje energije.“ (“Blic”)

N. N.,

anonimni izvor, priča o filmu *Mi nismo anđeli – Rokenrol uzvraća udarac* i ističe ko će dobiti ulogu u filmu, a ko neće:
“Reditelj Petar Pašić ima izuzetno težak zadatak da napravi film bolji od prva dva, ali ovo će pre svega biti muzički film i u njemu će se pojaviti mnoštvo muzičkih zvezda koje će ipak imati epizodne uloge. Severina najverovatnije neće čak ni statirati, a pored hrvatskog pevača Petra Graša, koji će se naći u ulozi mladoženje, istaknutu ulogu u ovom projektu reditelj je namenio Seki Aleksić.” (“Press”)

Binais Begović,

bodi-bilder, “upoznao je venecuelansku ‘zečicu’ i manekenku Alehandru Gutjeres”, i na pitanje da li ju je osvojio masažom, kaže: ”Tačno je da sam profesionalni fizioterapeut. Ali to svoje znanje ne primjenjujem kada hoću neku djevojku da oborim s nogu. Jednostavno, kada mi je do neke djevojke stalo, pokažem joj neki džudo zahvat i to je najbolji način da je oborim s nogu.” (“Svet”)

Nemanja Nikolić,

pevač, “zvezda Grand produkcije”, u intimnoj ispovesti:
”Šta da ti kažem, muvam se tu i tamo sa devojčicama. Posle duže emotivne veze trenutni status mi veoma prija. Iako me duže bije glas da sam ne znam kakav ljubavnik, rekao bih da te priče tek sada imaju veze sa istinom! Riba imam više nego ikada! Viđam se sa plavušom, crnkom, brinetom... Imam čak i jednu riđokosu!”
Šta mu pišu obožavateljke?
“Uglavnom se sve svodi na želje da me upoznaju. Oduševilo me je pismo jedne obožavateljke koja je poželela da joj oduzmem nevinost!!”
Znači, i to dolazi u obzir?
”Uh, još pitaš! Nego, slušaj dalje... Pitam ja nju koliko ima godina, kad ono 15 – maloletna! Slatko sam se nasmejao...” (“Svet”)

Bogoljub Karić,

"čovek sa poternice Interpola", kaže da se sada nalazi u Rusiji:
"Nalazim se tamo gde su u raznim periodima srpske istorije spas od političkog progona režima morali da traže i knjaz Miloš Obrenović, Slobodan Jovanović, Nikola Pašić i drugi."
Šta tamo radi?
"Pišem knjigu pod radnim naslovom *Destrukcija Srbije*, a radim i na obnavljanju doktorske disertacije koju sam prijavio na Ekonomskom fakultetu. Tema su mali i srednji biznis i porodična preduzeća." ("Blic")

Željko Mitrović,

vlasnik Pink internacional kompanije, na proglašenju za menadžera godine, zahvalio se saradnicima:
"Važni su mi ljudi sa kojima radim, moji zaposleni. Bitni su i klijenti, ali sigurno ne bih zaslužio ni ovo priznanje, a ne bih postigao ono što jesam da nemam kvalitetan tim. Uspeh je moguće postići u pet koraka. Potrebni su 'laki hopovi', kao tri osnovna koraka, zatim malo misterije i jedna tajna." ("Blic")

Nataša Bekvalac,

pevačica, poznatija kao "srpska Pamela", "iako je za ostale novine već mesecima "medijski nedostupna", dala je intervju za erotsko-pornografski časopis "Vrući dodir":
Koje je boje vaš donji veš?
"Beli uvek volim da nosim. Sviđaju mi se sve sveže i čiste pastelne boje. Lepo mi stoje jer imam taman ten."
Da li ste namerno ili slučajno otkrivali erotske adute u spotovima?
"Ništa u životu ne radim slučajno."
Kako vladate muškarcima?
"Slušajući ih."
Imate li neprijatno ljubavno iskustvo?
"Sve moje bivše ljubavi su neprijatna ljubavna iskustva. Zato su se i završile." ("Svet")

Branislav Tomašević,

glumac, "miljenik tinejdžerki", otkriva:
"Ne bih prihvatio da pljujem po Srbiji i nikada ne bih glumio homoseksualca, a sve drugo mislim da bih prihvatio ako bih procenio da mi to odgovara i da mogu da odgovorim zadatku." ("Ilustrovana politika")

Vladimir Pavlović,

prevodilac iz Beograda, za rubriku "Među nama", piše :
"Druga, ruralna Srbija, konzervativna, klerikalna, arogantna i preglasna, neosnovano idealizovana u književnosti, danas ne dâ onoj prvoj, urbanoj i evropskoj Srbiji da zauzme mesto koje joj pripada u Evropi. Ona je, sveteći se urbanoj Srbiji, arhitektonski uništila Beograd namećući novim naseljima, od Novog Beograda do Vidikovca, koncept svojih koncentričnih planinskih sela bez ulica, nametnula užas turbo-folka i napravila od Beograda jedan mega-Svilajnac." ("Politika")

Aleksandar Vasić,

zamenik predsednika Saveta republičke radiodifuzne agencije povodom oduzimanja dozvole za emitovanje BK Telekomu
"Odluke Vrhovnog suda su pravno zamajavanje." ("Danas")

Senada Leković,

urednica univerzitetskog radija u Novom Pazaru, član NUNS-a i ponosna majka osamnaestogodišnjaka, na pitanje da li se mlade devojke "pokrivaju" više ili manje nego ranije, kaže:
"Pokrivanje je apsolutno pozitivna stvar. Žene se pokrivaju hidžabom ne da bi označile versku pripadnost, već im služi kao mera između njih i okolnog sveta. To je jedan poseban pristup tom odnosu žene i okoline. Taj odnos treba da označi jednu čednost i skrivenost onoga što je najlepše i ozbiljnost žene prema ostalima." ("Glas javnosti")

Marina Rajević-Savić,

novinarka, a sada i kolumnistkinja, čitaocima otkriva zašto se njena emisija više ne emituje na Studiju B:
"Baš kao u nezaboravnim vremenima posleratnih ideoloških komesara, Dragana Milićević-Milutinović je odredila da 'jedan Dragoslav Bokan' ne može da bude gost moje emisije. Iako glavna urednica moje doskorašnje televizije dobro zna da 'Anđeli' nisu nikada bili politička emisija; iako živimo u vremenu navodnih političkih sloboda i demokratije u medijima; iako sam se od početka ovog serijala trudila da obezbedim što bolje, raznovrsnije i interesantnije goste – sve se to sada prosto raspalo, kao kula od karata. Posebno jer se na meni izrečenom spisku našao i pisac Momo Kapor, Brana Crnčević i, kako je na moje zaprepašćenje izjavila urednica Dragana Milićević-Milutinović, 'pukovnik' Amfilohije Radović. Suspendovala sam sopstvenu emisiju do daljeg ne želeći da pristanem na ma čiju privatnu, olaku i politikantsku ideološku lustraciju. Posebno kada je reč o gostu koji je do sada bezbroj puta bio zabranjivan na gotovo svim medijima, gotovo svih političkih opcija. O zanimljivom i inspirativnom sagovorniku, sa kojim bih, sigurna sam, napravila odličnu emisiju, na zadovoljstvo gledalaca televizije Studio B." ("Kurir")

B92
B92.VESTI
SVE INFORMACIJE NA JEDNOM MESTU
Novi termin: 16.00
18.30 i 23.00
VESTI B92. Saznajte prvi.

EUnet
ADSL
Mnogo brže, mnogo bolje
loading...
011 330 5633
www.eunet.yu

KARAVANA PRIJATELJSTVA

Želja pesnikova da neki voz ponese njegovo ime ispunila se, zašto da se vozovi zovu Puškin ili Ivo Andrić

Pokret za evropsku Srbiju i Crnu Goru heroj je minulog referenduma kako god se potonji završio: Matijina i starog Tadića udruga platila je podvoz u Crnu Goru svima koji imaju crnogorsku ličnu kartu, ova je li pristojno reći nevladina organizacija zamerila se JAT-u, Lasti, Autobanatu i ostalima koji bi rado udesetostručili promet putem biračkih čartera, ali, ali, rukovodstvo Pokreta smatralo je da voz jedini (osim broda koji prirodno nije dolazio u obzir) pruža putnicima priliku da idu iz kupea u kupe i da se pitaju – bratstvo i jedinstvo iskovano u vozu ispoljiće se i na glasanju!

CK Pokreta dvoumio se bi li putnicima prepustio da se sami shodno svak svom instinktu za rang sortiraju po klasama, ili bi radije primenio hronološki princip, ko prije sjedištu njemu i sjedište... Usvojeno je da se biračko tijelo razmjesti po starješstvu, najstarijem biraču ponuđen je kušet u vagonu koji je pripadao Plavom vozu, smije li su unutra pušit, pita prisebno starik, nemoj da zaspiš sa cigaretom kao Šerbedžija u filmu *Una*, zbori mu praunuk i vodi ga ka drugoj klasi: "Ako za zajedničku državu treba da stojim u hodnik..."

Najmlađi putnici, tri sina i jedno dijete, nisu punoljetni, ali se iz krštenice vidi da im osamnaesti rođendan pada kritičnog dana, putnici su bez guranja karakterističnog za Balkan, kao pravi, dakle, vesnici buduće evropske SCG, ukrcani, aktivisti Pokreta besplatno unose prtljag, bele glasačke košulje i beli mrs kao pruženu ruku Srbije...

Dok putnici nude jedni druge da se okrepe, železnička stanica počinje da klizi ulevo, kondukteri se pojavljuju bosonogi i obmotani kao Induskinje u sari, putnici na sprskom platnu prepoznaju dezen srpskog barjaka, mnogi bi da celivaju znamenje, najgrlatiji transvestit na jedvite jade nadjačava larmu: "Dragi putnici, nećete nam zamjerit što ćemo vaše legitimacije izbušit na za to određenom mjestu, te će vam da ne kažem rupe, taj će vam biljeg poslužit ka povratna karta, niko bez toga neće uć u voz..." "A šta ako neki separatista tamo sam sebi izbuši legitimaciju i umiješa se među nas", pita građanka koja je iznad svog sedišta skinula crno-belu fotografiju Bledskog jezera i okačila goblen na kojem Matija i Ljubomir, sa oreolima prirodno nadograđenim na sedinu frizura, od Koštunice odevenog kao patrijarh moskovski i cele Rusije primaju blagoslov, ima nas i plavookih, pomisli kondukter gledajući u pletiljine oči boje srpskog neba, ali se pribra i reče: "U tome i jest veličina ovoga karavana, da će vam lične karte biti bušene znamo mi, vi i crna zemlja. Ako nema brankovića među nama, vi ćete se vratiti u istom brojnom stanju, putovaćete komforno kao što i sad već putujete."

¤

Želja pesnikova da neki voz ponese njegovo ime ispunila se, zašto da se vozovi zovu Puškin ili Ivo Andrić, šta su oni učinili da produže vek saveznoj državi, samim tim i zajedničkoj Železnici, pravnoj naslednici Jugoslovenske železnice čiji je žig JŽ blistao na mesingu pepeljara i na zavesama boje hercegovačkog duvana!

Putnički voz "Matija Bećković" postavljen na prvi desni kolosek pošao je shodno budućem redu vožnje ka bratskome Baru, pozhiloi passazhir sa bečkerečkim naglaskom pita hoće li u slučaju propasti misije uopšte biti besplatnog povratka, pa ako ne pobijedimo, veli njemu prvoborka došavša od Vrbasa do Beograda o vlastitom trošku, ne zaslužujemo ni da nas se besplatno vrati, ljudi, na to će treći koji je već i dremnuo, svi smo koliko vidim intelektualci i znamo kako ćemo glasati, ali, je li naš mandat vezan, moramo li glasat kako Matija zapovijeda, ne zapovijeda no propovijeda, ili je svak od nas vlasnik mandata i može da zaokruži što mu drago?

Većina, mnogo impresivnija od one koju je Evropa nametnula, smatra da su ušavši u voz "Matija Bečković" putnici glasali, te bi Milova komisija mogla slobodno samo da prebroji kružiće koje su kondukteri napravili onim svojim kleštima, pileće kosti i drške paprika pažljivo su bacane kroz prozor kako neki čobanin ili pružni radnik ne bi ovaj veličanstveni transport pamtio kao nešto blesavo, nebo se nad teritorijom negdašnje Užičke republike osulo zvezdama, a u vozu se raspravljalo o budućnosti Pokreta za evropsku SCG: ako stvar daleko bilo propadne, je li Pokret samim tim nepotreban, ili je baš onda potrebniji nego ikad?! Hoće li donatori postati još darežljiviji, ili će rukovodstvu reći: mi vas finansiramo, a vi šta radite! Drugo, šta će biti sa završnim računom Pokreta: hoće li Železnici dostojanstveno sve platiti, hoće li ostat likvidni do kraja?! Još je gore ako se država raspadne a Pokretu ostane dosta para – u šta tako veliko i pravedno kao što je bila evropska Srbija i Crna Gora da ga ulože?! Da ostatak vrate donatorima ne pristoji se...

I tako, voz se približava Baru, glasači su utihnuli, ali kao što kad imate piliće svi spavaju samo jedno mora da pišti tako se i u hodniku čuje solo pesma – *Bući, bući, more Andrijansko*, iz kušeta dopire ispravka, ne kaže se "andrijansko" nego "adrijansko", da, ja koji pjevam ne znam što pjevam, no ćeš me ti učit! ×

FILMSKI FESTIVAL U KANU: 17–28. MAJ 2006.

Filmovi, gledaoci

Za sada, izbor umetničkog direktora filmskog festivala u Kanu Tjerija Fremoa pokazuje ove godine začudnu raznovrsnost, uspone i padove

Za "Vreme" iz Kana

Posle spektakularnog otvaranja filmskog festivala koje je dovelo u Kan ekipu *Da Vinčijevog koda*, na čelu sa Tomom Henksom i miljenicom francuske publike Odri Totu (*Čudesna sudbina Amelija Pulen*), i premijera filma *X men – Poslednje uporište* bila je ništa manje spektakularna. Tome su znatno doprinele elegantna tamnoputa lepotica Hali Beri i plava i visoka Rebeka Romijn, obe Bondove partnerke, koje su više nego privukle pažnju fotoreportera koji pored crvenog kanskog tepiha dežuraju od popodneva pa sve do kasnih večernjih časova dokle projekcije traju. Neposredno iza tepiha "ušorilo" se Međunarodno filmsko selo, u kome, posle nekoliko godina, ponovo imamo svoj štand (50 kvadratnih metara) sa pogledom na more, ako vam to nešto znači. Uz poklič "Snimajte u Srbiji", ekipa Filmskog centra Srbije deli propagandne materijale i ponajviše ističe budući studio za snimanje filmova poprilične kavadrature, koji Pink zida nedaleko od beogradskog aerodroma. Ali, treba mnogo uraditi da bi se Srbija promovisala kao destinacija za snimanje i postprodukciju

i kupci

REUTERS

kad se zna šta danas rade Češka Republika, Mađarska, Rumunija i Bugarska. No, počelo je, pa ćemo videti.

FAVORITI I NAGRADE: Za sada, izbor kanskog umetničkog direktora Tjerija Fremoa, uz blagu podršku direktora filmskog festivala u Kanu Žila Žakoba, koju niko zvanično ne priznaje, pokazuje ove godine začudnu raznovrsnost, uspone i padove. Iako su se izveštači ustremili na *Da Vinčijev kod*, proglasili ga osrednjim, pa i dosadnim, naročito za one koji su čitali knjigu, ostaje činjenica da je baš zahvaljući ovom filmu otvaranje festivala zaista bilo spektakularno.

Kad je o ovogodišnjem žiriju reč, osim činjenice da u njemu sedi Monika Beluči, važan podatak je da ga prvi put u istoriji Kana predvodi jedan Kinez, Vong Karvai, koji je sasvim umesno na svom maternjem jeziku pozdravio na otvaranju sve filmadžije iz Azije. Niko na to još ne obraća pažnju, ali na kraju može biti presudno što u žiriju postoji blaga prevlast Engleza – tu su Helena Bonam Karter i Tim Rot. Zanimljivo je da će oni morati svoju naklonost da podele između mlade britanske debitantkinje Andree Arnold i njenog *Crvenog puta* i veterana Kena Louča, oko čijeg se filma *Vetar koji je zanjihao ječam* kritika podelila. Jedni tvrde da je on svoj izvoran nepatvoren filmski postupak doveo ovoga puta do vrhunca, a drugi kažu da je u ovoj priči o pokretu otpora u Irskoj 1920. Louč samo još jednom pokazao sve što najbolje ume, ali bez preterane snage. Andrea Arnold, za koju opet neki kažu da je samo epigonka Mihaela Hanekea idejom, a i Larsa fon Trira u postupku, napravila je bez svake sumnje snažan, strastven i inteligentno vođen debitantski film, koji se u suštini bavi zločinom i kaznom, s tim da zločinac s početka filma na kraju postaje žrtva dok se žrtva izmetne u – zločinca. Kako god da stoje stvari, čini se da se *Crveni put* svakako nalazi u vrhu do sada prikazanih ostvarenja. Istovremeno i njegova protagonistkinja Kejti Diki, debitantkinja na velikom ekranu, opasno se umešala u trku za nagrade kad je reč o najboljoj ženskoj ulozi. Za sada joj konkuriše Ebru Silan, glavna glumica kanskog miljenika Turčina Nurija Bilgea Silana, koji je pobedio 2003. sa filmom *Uzak*. Njegova najnovija filmska priča *Godišnja doba*, za koju je pisao i scenario, i u kojoj igra glavnu mušku ulogu dok je žensku poverio svojoj supruzi Ebru, ovoga puta nije na nivou njegovih ranijih ostvarenja. No, ovom stvaraocu izuzetnog filmskog nerva ne može a da se ne prizna da je drugačije i na sasvim novi način obradio kraj jedne ljubavne veze, kraj koji traje puna četiri godišnja doba. Strast, tuga i bes smenjuju se u ovom filmu punom emotivnog naboja dok slike spoljašnjeg sveta, raznih godišnjih doba, jesu samo rezovi koji najavljuju promene i nova zbivanja. Zanimljivo je bilo gledati, a potom i slušati, žestoki aplauz poklonika finskog *l'enfant terrible*, Akija Kaurismakija. Opet u prepoznatljivom minimalističkom izdanju Kaurismaki je u svom najnovijem filmu *Svetlo u sumrak* samo ponovio sve svoje značajke – svedeni dijalog, humor baziran na geg scenama, bezazlenog junaka nesvesnog svog okruženja, a pogotovo zla i dobra, pa i radosti i tuge. Beznadežna nepromenljivost bezazlenih na kraju će vas zabrinuti. Zanimljivo je da i u slučaju Nurija Bilgea Silana kao i Akija Kaurismakija (*Čovek bez prošlosti*, Gran pri, 2002) Kan ne mimoilazi nikad svoje laureate. Kad god ponude svoja nova ostvarenja, ona su ozbiljno razmatrana. Tako Kan čuva svoj duh, što bi se reklo. Pedro Almodovar sa svojim *Povratkom* bez daljnjeg je doneo nešto drugačije. Pomalo ravan, veoma sentimentalan sa obiljem ženskih karaktera, Almodovar se okrenuo jednoj porodičnoj priči. No, Almodovar ne bi bio ono što jeste da nema nečeg nepredvidljivog. Pomažu mu izdašno i dve glavne protagonistkinje Penalopa Kruz, koja prosto blista (ozbiljna kandidatkinja za nagradu za najbolju žensku ulogu) kao i Karmen Maura u ulozi majke, bez koje Almodovar kao da ne radi filmove. Oni koji su voleli njegove inventivnije, kontroverznije i začudnije priče prepune nepredvidljivog humora pomalo namršteni izlaze iz dvorane, a oni koji Almodovara bezgranično vole sa suzom u oku. Očigledno, bilo da ih razgaljuje, uznemirava ili budi njihov sentiment, Almodovar je Almodovar.

U ovom trenutku je već sasvim jasno da se u trku za nagrade umešao i film *Babel* Alehandra Gonzalesa Injaritua, meskičkog reditelja koji uveliko radi u Americi. Bio je jedan od prvih stvaralaca iz ove zemlje koji je posle filma *Ljubav je kučka* dobio priliku da radi u Holivudu, te je tako napravio *21 gram*. Ovoga puta, u *Babelu* kroz mozaičnu priču, uz niz likova iz celog sveta, pokreće pitanje različitih kriterijuma i viđenja ozbiljnih stvari kao što su terorizam, porodična nesreća, izbeglički status, nerazumevanje za hendikepirane. Film budi snažne emocije u širokom rasponu od tuge do radosti i bunta, a to što ćete videti jednog sasvim drugačijeg Breda Pita ili Kejt Blančet i, sad već etabliranu holivudsku zvezdu Gaela Garsiju Bernala, sigurno je razlog više da odete u bioskop. Nećete ni primetiti da film traje i svih 142 minuta.

PROGRAM KENZEN: U kanskom programu "15 dana autora", ili popularnije "Kenzen", promovisana su mnoga danas poznata svetska filmska imena. U špici ovog programa od naših se samo našao Dušan Makavejev. Ovogodišnji "Kenzen" ponudio je dosta zanimljivog. Za sada se izdvojio animirani film *Princeza*, Andersena Morgenhalera, priča o petogodišnjoj devojčici čija je majka porno zvezda. Film ima i delove rađene realistički "kamerom iz ruke". U ovom programu viđeno je i delo Vilijema Fridkina *Bube*, horor-triler >>

o fobistima. Naravno, kao uvek kod Fridkina najbitnija je atmosfera za čije građenje je on majstor. Film koji je na Sandensu doživeo fijasko – *Soko umire* Džulijena Goldberga, sa Polom Djamatijem u glavnoj ulozi, zanimljiva je psihološka drama kojom Djamati dominira. Ipak, najviše prašine digao je film Francuza Žan-Kloda Brisoa *Ubitačni anđeli*, na čijoj je ponovljenoj projekciji u dupke punoj dvorani, autor ispričao da je ovo delo u velikoj meri autobiografsko. Naime, dok je snimao prethodni film, Briso je bio optužen, a potom i zatvoren zbog manipulacije maloletnim protagonistkinjama u scenama seksa. Zato je u *Ubitačnim anđelima* u centar zbivanja postavio maloletne devojke koje je na kastingu izabrao za tumačenje grupne scene samozadovoljavanja. Film je dvostruko zanimljiv jer prati njihov strah, zatim uspostavljanje poverenja, a potom i opsednutosti rediteljem i filmom kao takvim. U isto vreme film prati i sve pokušaje reditelja da očuva svoj lični i stvaralački integritet i pored nerazumevanja sredine. Sa nekoliko lascivnih scena (grupnog masturbiranja) ovaj film će sigurno imati i svoje kupce.

Festival polako zalazi u svoju drugu polovinu. S nestrpljenjem se očekuju dela Sofije Kopole *Marija Antoaneta*, i Giljerma del Tora *Faunov lavirint*, jer su Nani Moreti sa *Kajmanom*, francuska rediteljka Nikol Garsija sa filmom *Kako Šarli kaže*, a pogotovo *Južnjačke priče* Amerikanca Ričarda Kelija, razočarali. Na izvesno odobravanje naišao je film *Nacija brze hrane* Ričarda Linklejtera, koji kako festival odmiče polako izlazi iz ozbiljnih razmatranja. Sve ostalo je neizvesno i možda će potkrepiti reči Tijerija Fremoa da je ove godine Kan široko otvorio vrata i prozore svemu novom i drugačijem. Na jednom od prozora, pošto je vrata Kan već odavno otvorio (Gran pri za film *Humanost*, 1999, i nagrade za najbolju mušku i žensku ulogu), jeste i Francuz Bruno Dumon sa veoma svedenim, na prvi pogled i pomalo apstraktnim delom *Flandrijci*, pričom o prijateljstvu, ljubavi i mržnji u kojoj je u glavnoj ulozi strah: pristajanje na njega i odlazak u rat, strah od smrti u ratu, a potom i strah od povratka i onoga što vas posle ratnog iskustva kod kuće čeka. Jednostavno napisano (Dumon je i autor scenarija) i jednostavno izvedeno, ali tako upečatljivo da se ovaj film ne može sasvim mimoići u konačnom svođenju ovogodišnjih kanskih računa. Ono sledi 28. maja uveče, kad je svečanost dodele nagrada. ×

GORDANA GAVRILOVA

Prostor za iskorak

Od 26. maja do 3. juna u Novom Sadu održaće se pedeset prvo po redu Sterijino pozorje. O ovogodišnjoj selekciji i konceptu Sterijinog pozorja za "Vreme" piše pozorišni kritičar "Vremena" koji je i umetnički direktor i selektor ovog prestižnog festivala nacionalne drame

U PETAK 26. MAJA, U NOVOM SADU počinje 51. Sterijino pozorje, jubilarno kao i prethodno. Iako je ovo zemlja u kojoj bi bilo sasvim normalno da neki jubilej postane *trajna tekovina*, da se opetuje iz godine u godinu, ovaj podatak, ipak, traži dodatno objašnjenje. Ove godine se, naime, slavi 50 godina od osnivanja institucije Pozorja (1956–2006) i dvostruka godišnjica Jovana Sterije Popovića: dvesta godina od rođenja (1806) i sto pedeset od smrti (1856–2006).

Sasvim je razumljivo da je ovako veliki jubilej samog Sterije poslužio kao polazište za osmišljavanje koncepta ovogodišnjeg festivalskog programa. Očekivalo se, u prvom redu, da će naglasak u Selekciji nacionalne drame biti na novim izvođenjima Sterijinih dela. Samo Pozorje doprinelo je ovom "očekivanju", jer je još početkom sezone poslalo dopis svim profesionalnim pozorištima u zemlji, podsećajući ih na veliki jubilej. Odziv, nažalost, nije bio značajan, ni u kvantitativnom, ni u kvalitativnom pogledu: svega šest predstava po Sterijinim delima, od čega čak četiri postavke *Laže i paralaže*. Kada se ima u vidu da je reč o jednoj od slabijih Sterijinih drama, kao i to da se većina novih postavki nije odlikovala većim rediteljskim ambicijama, onda se ovo repertoarsko multiplikovanje može, ponajpre, da shvati kao rezultat inercije i konformizma. Imamo komad s malim brojem lica, zabavi će nam se publika, lupamo recku da smo obeležili jubilej, a možda se desi i čudo pa završimo i na Pozorju. Pošto se čuda ne dešavaju, pošto se vrednuju samo umetničke ambicije, onda u godini Sterijinog jubileja na Pozorju učestvuje samo *Laža i paralaža* Narodnog pozorišta iz Sombora u režiji Gorčina Stojanovića.

Ali, nikada ne treba zavisiti od drugih. Ne čekajući kakva će biti ponuda predstava rađenih po Sterijinim komadima, na Pozorju je postavljen, još pre više od deset meseci, sveobuhvatan i višeslojan koncept obeležavanja jubileja. Koncept je zasnovan na čvrstom uverenju da je ova godišnjica idealan povod da delo Jovana Sterije Popovića, koje je nesporna i temeljno apsolvirana vrednost srpske kulture, doživi i neku vrstu međunarodne verifikacije. Nisam imao mnogo problema da pronađem onaj segment Sterijinog dela koji bi, svojim univerzalnim obeležjima, najviše odgovarao toj svrsi. Tako je, zahvaljujući svom originalnom komediografskom obrascu i provokativnoj tematici

(ismevanje i osuda lažnog patriotizma), komedija *Rodoljupci* postala šifra oba velika međunarodna programa Sterijinog pozorja. Jedanaesti Međunarodni simpozijum pozorišnih kritičara i teatrologa ima temu *Nacionalna pozorišta i nacionalističko pozorište*, a slogan programa "Krugovi" je *Svi naši rodoljupci*.

Odrednica *naši* iz ovog slogana odnosi se na naše "komšije" iz civilizacijskog kruga kome je pripadao i sam Sterija – iz Srednje Evrope, odnosno bivše Austrougarske. Tako ću u ovom programu biti prikazane dve predstave iz Mađarske, po jedna iz Slovačke i Slovenije, kao i jedna naša rađena po tekstu Austrijanca Tomasa Bernharda. Pored ove geografske i kulturološke veze, izabrane predstave povezane su i time što svaka od njih, na različite načine, tretira teme i motive srodne onima iz *Rodoljubaca*: lažno rodoljublje, netrpeljivost prema drugim nacijama i religijama, kontroverze u artikulaciji nacionalnog identiteta, mučno istorijsko nasleđe.

Ovakvo tematsko izoštravanje nije samo rezultat unapred postavljenog koncepta – *šifra rodoljupci* – već i činjenice da su ovi problemi zaista prisutni u drami i pozorištu Srednje Evrope. Bez želje da ulazim u istorijske debate, skrenuo bih pažnju na to da u zemljama ovog regiona, i pored davnašnje ili skorašnje pripadnosti Evropskoj uniji, i dalje opstaje, ako ništa drugo, onda sećanje na nacionalne konflikte različitog intenziteta. Zato i nije čudo što se kao dominantan motiv u programu "Krugovi" izdvojio problem antisemitizma. Slovačka predstava *Tiso*, koja tematizuje sudbinu predsednika kvislinške Slovačke, Alfreda Tisoa, veoma smelo otvara problem deportacije Jevreja u Drugom svetskom ratu, koja je bila najorganizovanija upravo u ovoj zemlji. Najbolju potvrdu značaja ove teme nude književna dela nekih od najvećih srednjoevropskih pisaca: Danila Kiša, Imrea Kertesa, Tomasa Bernharda.

Kao i prošlogodišnjim bavljenjem najnovijom ex-YU dramom tako i ovogodišnjim izdvajanjem kontroverznih nacionalnih tema u drami i teatru Srednje Evrope, "Krugovi" ostvaruju kulturološku, društvenu, pa i ideološku funkciju, koju je Sterijino pozorje imalo, u različitim vidovima, svih ovih pedeset godina. Za vreme bivše Jugoslavije, ta funkcija se sastojala u poređenjima i preispitivanjima jugoslovenskih identiteta, a danas se ona, u prvom redu zahvaljujući programu "Krugovi", svodi na sagledavanje nacionalne drame i pozorišta u širim, regionalnim, evropskim i svetskim kontekstima.

Ali, kao što je poznato, "Krugovi" nisu jedini oblik internacionalizacije festivalskog programa: naprotiv, ova tendencija započeta je dovođenjem stranih postavki naših drama u Selekciju nacionalne drame. Osim kulturološkog značaja – kako strani umetnici čitaju naše teme – internacionalizacija ovog programa ima i dodatni, čisto estetski značaj; pošto je reč o takmičarskom programu, dovođenje stranih predstava je momentalno doprinelo opštem podizanju kriterijuma vrednovanja. Ako bih sada, u četvrtoj godini mog mandata, počeo da pravim prvo sumiranje, onda bi se kao najjači utisak izdvojila činjenica da u ovom periodu nijedan domaći reditelj niti scenograf nije dobio Sterijinu nagradu, a da nijedna domaća predstava nije proglašena najboljom! Nad ovim podatakom niko, naravno, ne likuje, ali on govori sam za sebe; rečitija opomena nije nam potrebna.

Tako se pokazuje da je glavna funkcija internacionalizacije ovog programa – opšte podizanje kriterijuma. U skladu s najavljenim početkom rekapitulacije, sada mogu da kažem da se glavni razlog zašto sam prihvatio da budem umetnički direktor i selektor Sterijinog pozorja nalazi upravo u želji da se povrati, internacionalizacijom programa i strožom selekcijom, ugled Sterijine nagrade kao našeg najvećeg pozorišnog priznanja. Neprijatno je i nezgodno govoriti o radu prethodnika, ali sada je, ipak, došlo vreme da se i ta tema otvori. Nisu samo objektivne okolnosti (sankcije, siromaštvo, koncepcijska dezorijentacija u prvim godinama posle raspada Jugoslavije) bile uzrok opadanja ugleda Sterijinog pozorja. Bilo je tu i mnogo subjektivnih propusta, nestabilnih kriterijuma, pogrešnih procena, neutemeljenog favorizovanja stvaralaca koji su se u međuvremenu potpuno izgubili, nestali u estradnim televizijskim programima i žestokim pozorišnim "tezgama" po provinciji.

Zato smo, posle nesrećnih devesetih i zabrinjavajućeg početka dvehiljaditih, došli u situaciju da treba da se vratimo nekoliko koraka unazad, zaustavimo opštu relativizaciju vrednosti po principu "danas ja, sutra ti" – kao da je umetničko takmičenje dobrotvorna institucija gde se sve deli na ravne časti! – i potvrdimo one pisce, reditelje i pozorišne kuće koji ostvaruju najviše domete u našoj drami i teatru. To je razlog što se, poslednjih godina, relativno često dešavalo da na Pozorju neki umetnik, u različitim programima, bude prisutan sa dva, a Jagoš Marković jedne godine čak i s tri ostvarenja. Pošto smo mi narod kratkog pamćenja, onda kreću prigovori zbog te "dominacije", a zaboravlja se da ona traje od pre svega dve do tri godine.

U tom pogledu, najsimptomatičniji je slučaj Biljane Srbljanović, čiji će najnoviji komad *Skakavci* na 51. Pozorju biti prikazan u dve verzije: u režiji Dejana Mijača i izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda, i u režiji Poljaka Janoša Kice i izvođenju Zagrebačkog kazališta mladih iz Zagreba. Ovakvo prisustvo dela Biljane Srbljanović na Pozorju odgovara stepenu zastupljenosi njenog dela u svetskom pozorištu, kao i, naravno, umetničkoj vrednosti tih predstava. Ali, fenomen njene internacionalne ekspanzije nije novijeg datuma; ona traje od 1997, a trebalo je sačekati 2003. da prvi put jedna strana predstava po njenom tekstu bude igrana na Pozorju! Čuće se najraznorodnija opravdanja: sankcije, siromaštvo, otkazivanje gostovanja zbog glumca koji se bori protiv desnih snaga u Francuskoj (!).

Zadržavam pravo da verujem da ova objašnjenja nisu bila verodostojna, da je taj "tihi bojkot" bio samo jedan od elemenata onog egalitarističkog principa "danas ja, sutra ti" (čitaj – svi mi isto vredimo) koji je vladao Pozorjem tokom devedesetih... Sada kada je taj princip odbačen, kada se ponovo utrvrđuju najpouzdanije vrednosti naše drame i pozorišta, stvara se prostor i za nove i radikalnije iskorake. Oni se već i prave i to redovnim učešćem onog najboljeg što stvara najmlađa generacija naših dramskih pisaca i reditelja. Ove godine te boje brani komad *Halflajf* Filipa Vujoševića u izvođenju jedne nove i zaiste odlične generacije glumaca. ×

IVAN MEDENICA

Poema nepristajanja

Imre Kertes čitaoca postepeno uvodi u jedan intimni mikrosvet iz kojeg malo-malo pa provrište svi užasi epohe

Ne! – urla, zavija u meni nešto, ne želim da se sećam, umakati umesto madlenica, *koje u ovim opustošenim krajevima nisu poznate ni kao deficitarni artikal, umakati, dakle, recimo, bebi-pišкote u* garzon *filter čajnu mešavinu, mada, naravno, hoću da se sećam, hoću, ne mogu da činim ništa drugo, ako pišem, sećam se, moram da se sećam, očito zbog znanja, sećanje je znanje, živimo da bismo se sećali svoga znanja, jer ne možemo da zaboravimo to što znamo, ne bojte se, deco, nije reč ni o kakvoj "moralnoj dužnosti", ne, moliću lepo, jednostavno* nismo u stanju, ne umemo *da zaboravljamo, ovakvima smo stvoreni, živimo zbog toga da znamo i da se sećamo i, možda, štaviše verovatno, čak skoro sasvim sigurno, zbog toga znamo i zbog toga se tog znanja sećamo, da bi se neko zbog nas stideo, kad nas je već stvorio, da, za njega se sećamo, za njega, koga ili ima, ili nema, jer je tako svejedno da li ga ima ili nema: u krajnjoj liniji, svodi se na isto, suština je u tome da se mi sećamo, da znamo i da se sećamo da bi neko – bilo ko – mogao zbog nas i (eventualno) za nas, da se stidi.*

GORE CITIRANA MEGAREČENICA jedna je od *kraćih* u inače kratkom (134 strane) romanu Imrea Kertesa *Kadiš za nerođeno dete* (preveo Arpad Vicko; Vega media, Novi Sad 2005), ispisanog u obliku jednog jedinog, beskrajnog pasusa, onako kako su nas već izdrilovali Tomas Bernhard ili, recimo, David Albahari, to jest ako se u nove pasuse ne računa to što zagrcnuti naratorov solilokvij povremeno hvata zalet za novi krug jednim, usred rečenice umetnutim, zvonkim i gromkim "Ne!", poput onog sa početka gornjeg opširnog, a jednorečeničnog citata. Jer u tom mnogo-šta-značećem i obuhvatajućem "Ne!" zapravo se i krije ona glavna nit ove romaneskne molitve (*kaddish* – molitva za mrtve).

Kao jedna velika, iz komada izlivena *poema nepristajanja* – na šta? ponajpre na stanovite krute zakonitosti postojanja i trajanja, moglo bi se reći – ovaj je roman naizgled jednostavne zamisli, a složene strukture, dugih, tmastih, kabastih i eliptičnih rečenica koje prizivaju ritam govornog rituala, rečenica ustobočenih kontra svake čitalačke rastresenosti i(li) lenjosti, jezgrovit (o, da, i jezovit) Kertesov odgovor na jedno *epohalno pitanje*: kako ne samo "pisati pesme", nego i kako postojati, odnosno drugome podariti postojanje u svetu koji je upoznao Aušvic, kao savršeno ovaploćenje one najgore vrste Zla, one iz koje je isključen svaki "trivijalni", divlji ali i kratkotrajni impuls, svaka *improvizacija*, elem, iz zla koje je besprekorno organizovano i utoliko lišeno poslednje kopče sa Ljudskošću? Otuda je pripovedačevo "Ne!" ponajpre bezostatan odgovor na ideju, predlog, viziju, želju... za potomstvom, jer bi – reći će Kertes autopoetički u govoru pred Nobelovim komitetom – "njegov dolazak na svet bio okrutan i zločinački". No, kako jednostavnih odgovora zapravo nema, čak ni kada su tako zvonki i gromki, ovaj *Kadiš*... ipak je direktno, otuda negde i implicitno čežnjivo, obraćanje Njemu, onome ljudskom životu koji bi bio nastao da nije bilo toga "Ne!", odnosno svega onoga što je toj iznuđenoj i rezigniranoj negaciji prethodilo.

Slično nekim drugim Kertesovim romanima, *Kadiš za nerođeno dete* takođe je priča jevrejskog mađarskog intelektualca koji je prošao kroz pakao Aušvica da bi potom odživotario manje-više jalove decenije u tvrdom, staljinističkom, pa potom smekšalom *gulaš-socijalizmu*, posedujući "sve predispozicije za sramnu egzistenciju uspešnog mađarskog pisca"... Suprotstavljajući "životni nagon" i "kontranagon", ergo duboku, spoljnim okolnostima pokrenutu, ali ne i u njima iscrpenu težnju za temeljitim, postepenim samoukidanjem – a nije li to koliko jevrejski toliko i *tako mađarski spleen*?! – Imre Kertes čitaoca postepeno, u sve širim i dubljim koncentričnim krugovima, "uvodi" u jedan opsesivno-kontemplativni intimni mikrosvet, kroz koji malo-malo pa provrište sve strahote Epohe, od logorskog užasa pa do truleži beskrajnog, samoponižavajućeg konformiranja u socijalizmu; njegov je pripovedač unekoliko klasični "neprilagođeni" autsajder, pri čemu je njegovo jevrejstvo samo ono-što-se-spoljavidi, ono što će lenjom i plitkom umu tobože reći nešto o njemu, sakrivajući zapravo sve što je uistinu važno i određujuće. Takav je, uostalom, i njegov odnos prema "jevrejstvu" kao identitetu: on za takvu odrednicu, u njenom iole konvencionalnom smislu, uopšte ne mari, ali joj je istovremeno "zahvalan" za jedno neuporedivo, baš koliko i strašno *iskustvo postranjenosti*. Utoliko je i to njegovo jevrejstvo na neki način "metafora"; samo, ovo se može reći jedino ako se ni za sekund ne zaboravi da *Aušvic nije metafora*: on je demonski realan i opipljiv. Kao tipičan izdanak urbanog i intelektualnog srednjoevropskog jevrejstva, narator je – svakako sa stanovišta strogih Praotaca... – zapravo na najboljem putu da bude *asimilovan*: nije njemu baš nešto stalo ni do Vere ni do Nacije... – ali ga to ne izbavlja ni od čega: jevrejstvo je zadata Drugost koju ubilački Banalni Um prepoznaje i kažnjava ("to se kažnjava smrću", reći će On). I tu se krug perverzno zatvara: sačinjava ga spolja indukovano osećanje "stranosti", *potiskivanje spolja* u okrilje jednog unapred-zadatog-identiteta, i istovremeno (!), u posleratnoj Evropi uglavnom implicitno, ali zato ništa manje snažno, *predbacivanje* zbog te, jelte, takoreći kapricioze i luksuzne Drugosti koja samim svojim postojanjem podriva poželjnu, idiličnu sliku "nacionalnog jedinstva", tog fetiša svih i svačijih "patriota", jedinstva u kojem se Nacija moli jednom Bogu, pod jednom zastavom, lobotomično-srećno sanjajući jedan te isti, u milione primeraka umnoženi San, poslušno hrleći ka jednom ko zna kada i od koga propisanom Samoostvarenju.

Kadiš za nerođeno dete jedna je od onih knjiga – poput Albaharijevog *Geca i Majera* – majstorski salivenih od najbolje kovine, ali koje zahtevaju i doraslog čitaoca; morate pristati na njena pravila igre ako želite da od nje dobijete ono što ona ima, a što vam treba. A treba vam, i tek će vam trebati, jer je to dragocenost koja polako nestaje u okruženju sveopšteg lukrativnog mediokritetstva. ×

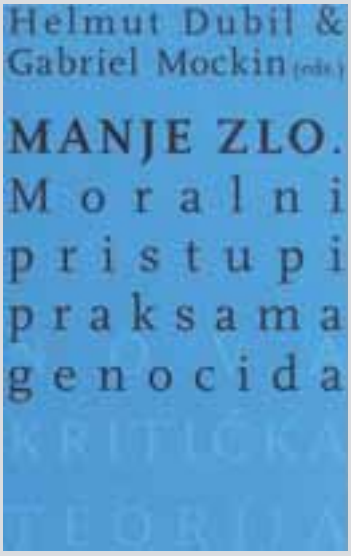
TEOFIL PANČIĆ

Nedovršiva analiza

Ovaj zbornik sugeriše najmanje jednu stvar: proučavanje totalitarnih režima nedovršen je i, možda, nedovršiv zadatak

Ako je Aušvic odmah posle Drugog svetskog rata, s razlozima koji se ne mogu dovesti u pitanje, postao oznaka za apsolutno zlo, Staljinova "brljanja", Maova "lutanja", Pol Potova polja smrti i uopšte "leva skretanja" (kako se nežno govorilo), smatrana su, barem u tankoćutnim i uticajnim levičarskim krugovima, manje ili više (uglavnom manje) neprijatnim epizodama. Uprkos neospornim dokazima da intenzitet, širina i neopadajući entuzijazam kominističkog mahnitanja teško da zaostaje za ubilačkom nacističkom inventivnošću, komunizam se, svemu uprkos, ipak doživljavao kao manje zlo. Sa padom Berlinskog zida, međutim, iz komunističkih su arhiva poispadali neki papiri, svedočenja su postala iscrpnija, pitanja preciznija. Helmut Dubil i Gabrijel Mockin ponudili su tekstopiscima da na relativno malom prostoru pokušaju da situiraju uporednu priču o nacizmu i komunizmu, da pronađu repere i postave probleme s one strane lažnih dilema i eufimističkih izvrdavanja. Ishod je zbornik tekstova *Manje zlo*, usredsređena, visokokvalitetna knjiga u kojoj ćemo pronaći lucidna zdravorazumska razbijanja decenijama stvaranih čvorova laži, skrivanja i prećutkivanja, tanane metodološko-filozofske analize (Cvetan Todorov), odlučne politikološke eksplikacije sa jakom tezom (Zigfrid Sejšel), ali i neuverljiva, ovoga puta odveć zdravorazumska (Stiven Luks), žurnalistička (Ulrike Akerman), ili levičarska (Irving Volfart) oponiranja.

Gradirajući pitanja po nekakvom metodološkom prvenstvu, prvo bi, verovatno bilo da li se može govoriti o generičkom komunizmu, odnosno generičkom nacizmu? Već time što jasno razlikujemo evropske fašizme od nacizma, govoriti o rodnom fašizmu/nacizmu nije dovoljno opravdano. Komunizam je, međutim, sugeriše Martin Malia u uvodnom tekstu, postojao svugde gde je na vlasti bila lenjinistička partija koja zahteva ukidanje privatne svojine i tržišta, promoviše diktaturu institucija i komandnu ekonomiju i za svog neprijatelja, kao i fašizmi ili nacizam, ima liberalnu demokratiju, pa je utoliko, uprkos svim razlikama unutar komunističkog bloka, opravdanije govoriti o rodnome komunizmu. S druge strane, poređenje tih metastaza vlasti, dakle nacizma i komunizma, jednostavno je neizbežno, ali upravo na tom mestu nastaje čitav niz zapleta sa kojima se u briljantnom ogledu o sličnostima i razlikama dva totalitarizma, te metodološkim problemima poređenja, u koštac hvata Cvetan Todorov. Problemi se gomilaju na sve strane: nacistički bi egzekutori rado da se porede sa komunistima jer ih to, na određeni način, rehabilituje (nismo najgori); žrtve nacista, pak, poređenje odbijaju jer to ugrožava njihov status jedinstvenosti, ili poređenje smatraju svojevrsnim opravdanjem (ne ubijaju samo nacisti); komunistički egzekutori, razume se, poređenje odbijaju jer ga doživljavaju kao optužbu (nismo mi nacisti); najzad, žrtve komunizma poređenje prihvataju jer ga mogu upotrebiti kao optužbu (komunisti jednako nacisti). Ako se tome dodaju strahovite žrtve koje je Sovjetski Savez u Drugom svetskom ratu podneo u borbi protiv nacizma, ili se damo fascinirati komunističkom ideologijom koja insistira na jednakosti svih ljudi (osim, dabome, klasnih neprijatelja), a za razliku od fašizma koji počiva na jasno hijerarhizovanom društvu, uz neizbežne rasističke konotacije, stvar se dodatno komplikuje. No, čak i kada je otpor upoređivanju razumljiv, pa i prihvatljiv na privatnom, individualnom ili psihološkom planu, istoričari i teoretičari pred tim otporom, sugeriše Todorov, ne smeju da popuste: analiza je nezamenljiva.

Polazeći od nacizma kao "mere apsolutne nečovečnosti", Stiven Ešhajm će se zapitati da li je "gradacija zla" moguća, problem prebacujući na evropocentričnu perspektivu odnosa prema tom pitanju, što znači da iz evropske perspektive Pol Potovo divljaštvo, ako ni zbog čega drugog a ono zato što se odigralo tako daleko od naših, evropskih očiju, nije privuklo toliko pažnje koliko ono što se događalo u srcu Evrope. Pomalo nošen istom idejom Dan Diner će u zanimljivom, premda ne i neproblematičnom tekstu o ulozi nacije u totalitarnim režimima, primetiti da je etnija nužna za kolektivno pamćenje, što će reći da je veća usredsređenost na nacizam uslovljena i time što su nacisti nasrnuli na Jevreje, dakle na nacionalnu formu, dok su komunisti, već prema sopstvenom (samo)razumevanju, manje pažnje obraćali na etniju (oni su, naime, ubijali manje selektivno). Gabrijel Mockin kreće se u sličnom registru. No, za razliku od Dinera i Mockina, određeni je broj autora skloniji zdravorazumskom viđenju stvari, pa veću ozlojeđenost na nacizam vide, naprosto, u tome što se o njemu, kao poraženom poretku, zna gotovo sve, za razliku od komunizma koji ne samo da nije poražen na način nacizma, već u Kini i dalje cveta hiljadu cvetova.

Zigfrid Mojšel, u snažnom tekstu bez ijednog suvišnog koraka, daje precizno i izvanredno upotrebljivo razlikovanje totalitarnih režima kroz analizu pojmova harizmatičnosti, harizmatizacije, normativnog stanja, sakralizacije, odnosno razlike između supstantivne racionalnosti, svojstvene totalitarnim režimima i formalne racionalnosti, svojstvene liberalnim demokratijama. Žan-Luj Margolen, jedan od autora *Crne knjige komunizma*, u potresnom ogledu o azijskom komunizmu otkriva nastanak i učinke spirale zla. Staljin je, naravno, bio surov, ali prema stručnim opservacijama Mao Cedunga – nedovoljno. Zbog toga je Mao odlučio da ne ponovi Staljinovu popustljivost i kolebanja te da stvar malo zategne, onako kineski, kultur-revolucionarno i uz kineski ošamućujuće brojke. No, iz perspektive Pola Pota i Mao je podbacio, pa je, učeći na tuđim greškama, "dobri vođa" dodatno radikalizovao sumanute zahteve.

Uz još nekoliko dragocenih tekstova (Džefri Herf, Helmut Dubil, Rut Ben-Giat), ovaj zbornik sugeriše najmanje jednu stvar: proučavanje totalitarnih režima nedovršen je i, možda, nedovršiv zadatak. ×

IVAN MILENKOVIĆ

Pisac i njegovo delo

Pojedini francuski umetnici su predlagali da Handkea ne treba igrati godinu, deset godina, ili dok je živ, dok drugi opet veličaju i podržavaju austrijskog pisca. Sam Handke, razočaran svim što se desilo, u poslednjem obraćanju putem "Liberasiona", kune se da više nikada sebe neće nazivati piscem i da će to zvanje koristiti samo kada bude popunjavao prijavu za porez

Za "Vreme" iz Pariza

ODLUKA DIREKTORA PARISKOG prestižnog pozorišta Komedi Fransez Marsela Bozonea (Marcel Bozonnet) da sa programa za narednu sezonu izbaci predstavu autora Petera Handkea izazvala je lavinu reakcija u poslednjih mesec dana tako da su brojne polemike u francuskim medijima već dostigle tačku usijanja. Gotovo da nema dana a da se u nekom dnevnom ili nedeljnom listu ne objavi neko javno pismo podrške ili protesta povodom ove odluke.

No, sve je počelo u aprilu, kada je u nedeljniku "Nuvel observater" pomenuti direktor pozorišta Marsel Bozone pročitao jedan kraći članak o prisustvu austrijskog pisca Petera Handkea na sahrani bivšeg predsednika Srbije i Jugoslavije Slobodana Miloševića 18. marta u Požarevcu. Ova informacija ga je, kako i sam ističe u jednom od tekstova objavljenih u francuskoj štampi, "toliko iznervirala da je Handkeov gest protumačio kao vređanje žrtava rata". Nakon toga je samostalno doneo odluku, a kako mu status upravnika i direktora pozorišta to dozvoljava, da sa repertoara za narednu sezonu 2006/2007. ovog legendarnog javnog pozorišta jednostavno precrta Handkeovu predstavu *Put u zvučnu zemlju ili umetnost pitanja* koja, uzgred, nema nikakve veze sa ratovima na prostoru bivše Jugoslavije jer je napisana još 1989. godine.

CENZOR I CENZURA: Dobar deo francuske kulturne javnosti ostao je u šoku nakon što je 4. maja Bozone i zvanično objavio program pozorišta za narednu sezonu na kom se nije nalazio Handkeov komad. Zvučna imena sveta umetnosti kao što je dobitnica Nobelove nagrade za književnost, Austrijanka Elfrida Jelinek, zatim pisci Pjer Mison, Patrik Modiano, Pol Nizon, te režiseri Lik Bondi i Emir Kusturica bili su među prvima koji su reagovali i u otvorenom pismu optužili su Komedi Fransez i njenog direktora za cenzuru, što je danas potpuno nezamislivo i predstavlja pravi skandal u zemlji gde je demokratija stara više od dva veka. Elfrida Jelinek nije štedela reči precizirajući da Komedi Fransez, to državno pozorište koje bi trebalo da pruži priliku svim umetnicima bez obzira na njihova lična ubeđenja, danas predstavlja pukog cenzora koji deprogramira jednu predstavu kako bi njenom autoru zbog prosrpskih stavova ukinula svaku mogućnost javnog predstavljanja. "Zbog ovakvih pozicija ovo pozorište vrlo bogate tradicije svrstava se u one kulturne institucije vrlo mračne prošlosti, koje su u vreme diktature udaljavale sve umetnike koji su predstavljali trn u oku. Onaj ko sprečava umetnika u izvršavanju svojih aktivnosti čini zločin ne samo prema tom umetniku nego i prema publici uopšte", napisala je austrijska književnica Elfrida Jelinek u pismu koje je objavio pariski "Mond". Vredi pomenuti da su svi navedeni potpisnici protestnog pisma podvukli da njihov tekst nema za cilj da pozdravi ili osudi odlazak ovog savremenog austrijskog pisca i dramaturga na Miloševićevu sahranu, već da postavi jedno drugo pitanje francuskoj javnosti: da li ovakav postupak opravdava ili ne uvođenje jednog oblika cenzure od strane bezgrešnih mislilaca?

Bozone je bez sumnje i pre svog gesta znao za Handkeove političke stavove od samog početka ratova u bivšoj Jugoslaviji i, kao dobar poznavalac književnosti i dela ovog austrijskog pisca, apsolutno je bio upoznat sa esejima napisanim tokom devedesetih godina u kojima je otvoreno stajao u odbranu Srba. I onda je preko noći donesena odluka da predstave ipak neće biti iako ona uopšte ne sadrži kontroverznu tematiku. Kako je nedavno naglasio prevodilac Handkeovog dela i reditelj predstave Bruno Bajen, da li ovde zaista možemo da govorimo o cenzuri kada zabrana ne dovodi u pitanje tekst zbog onoga što sadrži, već čoveka koji je taj tekst napisao pre raspada Jugoslavije? Ova zabrana kažnjava sve one koji su taj tekst trebali da izvedu na sceni dok se publici jednostavno uskraćuje pravo na izbor. Moguće je da ovakva odluka završi na raznim sudovima, a možda će i drugi direktori pozorišta odustati da u program uvrste Handkeove predstave bez ikakvog objašnjenja. Ali očigledno je da ovakva odluka postaje jedna vrsta sektaške odluke koja umesto publike i umetnika odlučuje ko je na dobroj a ko na lošoj strani, ocenio je Bruno Bajen.

U POŽAREVCU: Peter Handke

IRACIONALNI RAZLOZI: Da je cela Afera Handke, koja je dobila ovakav naziv zbog velike polemike i izazvanih strastvenih komentara, potekla od jedne iracionalne i emotivne odluke, za koju je sam direktor pozorišta Komedi Fransez, Marsel Bozone, govorio da je zapravo "potpuno lična odluka", podseća profesor prava na univerzitetu u Tuluzu, Serž Regur (Serge Regourd): "Marsel Bozone je samo zaboravio jedan detalj: da nije vlasnik privatnog pozorišta gde može da arbitrarno donosi odluke o repertoaru. Komedi Fransez je javna ustanova čija je svrha da bude u interesu svih i koja je utemeljena na principu jednakosti gde nema mesta bilo kom obliku diskriminacije, a naročito ne one političke. Međutim, iro-

nija sudbine (ili nedovoljno promišljen potez upravnika pozorišta) upravo je htela da se donese odluka ravna Miloševićevom režimu i zabrani Handke zbog prisustva na sahrani tom istom Miloševiću."

SLUČAJ JUGOSLAVIJA: Brojni su i oni koji su aplaudirali Bozoneu i njegovoj odluci kao što je pozorišni kritičar Olivije Pi, koji komentariše "da ne treba da čudi što se Peter Handke pridružio posmrtnoj povorci na sahrani Slobodana Miloševića. Njegovi stavovi nikada nisu bili nejasni na ovu temu dok njegova odbrana srpskog nacionalizma nije lokalna i sporadična pojava. Nekoliko knjiga je posvetio ovoj temi, kao što je bilo *Zimsko putovanje ka Dunavu, Savi, Moravi i Drini*. Ova knjiga koja ima podnaslov *Pravda za Srbiju* dovoljno govori o ovom braniocu Miloševićeve stvari. I dok Srbija pokušava da se otarasi svoje nacionalističke prošlosti, Peter Handke ne odustaje dodajući na sahrani da je "sa Srbijom, da je pored Miloševića".

Još radikalnije su reagovale u "Liberasionu" od pre nekoliko dana književnice Silvi Maton i Luiz Lambriks, koje su Handkea okarakterisale kao "neonegacionistu", koji čak ne želi da prizna da se u Srebrenici dogodio genocid. Na ove optužbe, iako je odlučio da se ne oglašava u javnosti, Handke je putem istog "Liberasiona" pružio opširan odgovor na dve pune strane.

Razlog u ovako uzburkanim strastima možda treba tražiti i u podeljenim mišljenjima francuskih intelektualaca o svemu što se dešavalo u poslednjih 16 godina na prostorima bivše Jugoslavije. Svestan da su stvari otišle predaleko i da je ova vrsta polemike iznad svega poražavajuća, francuski ministar za kulturu Reno Donadije de Vabr (Renaud Donnadieu de Vabres) u pismu direktoru "Komedi Franseza" Marselu Bozoneu 3. maja ogradio se od ovakve odluke komentarom da je ova predstava "jako poznata i da postavlja univerzalna pitanja našim savremenicima, što je u ovim teškim trenucima moglo biti korisno za publiku".

Ali predstave ipak neće biti. Pojedini francuski umetnici su predlagali da Handkea ne treba igrati godinu, možda i deset godina ili dok je živ, dok drugi opet veličaju ovog austrijskog pisca koji već 15 godina živi u pariskom predgrađu i upućuju mu brojne reči podrške. Sam Handke, razočaran svim što se desilo i javnim osudama zbog ličnih ubeđenja, u poslednjem obraćanju putem "Liberasiona", kune se da više nikada sebe neće oslovljavati piscem i da će to zvanje koristiti samo kada bude popunjavao prijavu za porez. ×

NENAD TOMIĆ

>>tvmanijak>

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Duboko oranje

Pošto se zajednica SCG raspala uz zvuke Flamingosa **(levo jedan desno dva i stop!)**, red je bio da referendum prođe **uz Evrosong u Grčko**j. Svi su se napeli, danima lobirali, pa je u jednom trenutku izgledalo da se čitavo takmičenje organizuje zbog Brege i Željka Joksimovića, da saznamo konačno ko je bolji. Hajrudin Varešanović, u narodu poznatiji kako **Hari Mata Hari** obukao je belo odelo i otpevao pesmu *Lejla* – dvaput. Odmah smo provalili da će dobiti glasove ovdašnjih gledalaca. To je taj **balkanski trijumvirat**, tajno društvo osnovano radi očuvanja sigurnog prolaska u finale Evrosonga. Ali, kao u Da Vinčijevom kodu postoje i konkurentske tajne organizacije kao što su **vikinški blok** (koji neguje neumrlo sećanje na neprekinuti niz naslednika grupe ABBA) ili mistična **grčko-kiparska alijansa**, koja krije tajnu večne mladosti Ane Visi. Borba je večita i neumoljiva, a njen pojavni oblik predstavlja glasanje po modelu matematike više vrste. Treba mudro odmeriti poene, namiriti sve međunarodne obaveze, darivati prijatelje i progurati svog favorita. To je praktično onaj Da Vinčijev dekoder koji krije tajnu pobedničke pesme. Mi smo odigrali savršeno. **Balkan je igrao na Harija,** imali smo maskirane spavače čak i u Švedskoj (voditelj Jovan Radomir) i uspeli smo da pobedimo bivši SSSR blok koji ponovo oživljava. Istini za volju, **Severina** je podbacila, po meni zbog lošeg nastupa koji je više ličio na folklornu grupu nego Evrosong, a **u gaćama je ostala prekasno** – na kraju pesme. Haljina je morala da spadne već posle prve strofe, a posle, da citiramo Terezu – **samo ruke gore**!

Sve u svemu, Hari je bio treći, mi smo glasali iz Beograda, a mene su neviđeno smorili komentari naše reporterke Duške. Evrosong možete da posmatrate kao političku manifestaciju sa estetskim kriterijumima (čitaj **dooosadno**) ili šou na ledu gde sevaju butke i nemački kauboji jašu veštačke konje šarce (**luuudilo**). Kad mi se voditeljka zgražava ili cokće, ili još gore – pametuje, onda se zapitam šta ona radi na takvom mestu.

U tajnom ratu evrovizijskih frakcija – trijumfovala je finska rok grupa Lordi, koja je pomerila granice Evrosonga za tri koplja. Maskirani kao statisti iz *Gospodara prstenova* ili članovi Kiss armyja uspeli su da vrate hevi metal zvuk i ikonografiju, ismeju **kič koncept** Evrosonga i žešće nas zabave. Kada je hevi metal nestao čak i sa Zaječarske gitarijade, pojavio se gde ga nismo očekivali. Oni koji nisu razumeli foru (uključujući i našu voditeljku Dušku, ali i grčke voditelje) mogli su samo da mašu glavama i pomisle da je **stigla apokalipsa**. Ovakav šok je svojevremeno napravila pobednica Dana International (travestit iz Izraela), ali u okvirima evrovizijske gej estetike. Finski bend Lordi je pobedio jer nije igrao na etno prizvuk i u stvari dao doprinos evropskoj ideji **jedinstva u zezanju**. To svi razumemo za razliku od golubica, kauboja, porno linđa, ukrajinskih kozaka, sado-mazo Jermena, albanskih gajdaša, ili turske falset trbušne plesačice. Ruke gore, mlatimo glavom i svirajmo air-gitar, nisam metalac, al' **prepoznajem zezanje**.

Za to vreme, ostali smo bez drugog oka u glavi, jer je Crna Gora krenula put nezavisnosti.

Čestitam! Noć izbora pokazala je koliko smo daleko, a kako još zavisimo jedni od drugih. Nataša Lekić u BG studiju, uključivala se u program TV CG (da vidimo šta rade), a tamo Đurković simultano najavi uključenje u program RTS-a pa u Podgorici **vidimo Natašu Lekić koja gleda sebe i čeka** da vidi 'oće li nezavisnost. Tako u triku sa dva ogledala dobijete beskonačan broj odraza koji se gube u perspektivi. Ponovo taj Da Vinči – da nije i on Crnogorac? Kapiram da je najveći problem bio smisliti naziv za specijalne emisije RTS-a koje su se zvale: "S i CG, zajedno ili odvojeno" (u formi pitanja), pa sutradan "Posle svega – Srbija!" (u formi odgovora). **Monarhija** – dodaje Vuk Drašković! Vladeta Janković – gost "Utiska nedelje", a zatim i specijalnog programa Televizije B92 pokazao je **očinsku brigu** za premijera. Koštunicu nam je opisao kao vrednog konja koji ore duboku brazdu (ka Evropi), a novinari mu dođu kao dosadne muve koje ga ometaju u teškom poslu. **Siroma trudbenik** mlati grivom, mlati repom, ove podguzne muvetine nikako da ga puste na miru. Konj je plemenita životinja koja redovno brifuje strane diplomate.

Za kraj – razrešenje u stilu Karela Čapeka. Gospodin František, kao u priči *Poštarska bajka*, donosi zatureno ljubavno pismo u Podgoricu, čita ga tako što ga prisloni na čelo i onda krene vatromet. Česi možda ne bi pekli vola, ili rokali iz vatrenog oružja, ali na kraju priče vratili smo se u studio RTS-a, gde je **zlokobno za stolom** sedeo Tomislav Nikolić. Tako se izgleda završava narodna pesma "Oranje Voje Koštunice". ×

BALET

JUBILEJ ILI SKANDAL

>FESTIVAL KOREOGRAFSKIH MINIJATURA
>Organizator: Udruženje baletskih umetnika Srbije (UBUS)
>Scena "Raša Plaović",
>Narodno pozorište

Jubileji po pravilu služe za podvlačenje crte, oblačenje novog ruha i snevanje o budućim uspesima. Tako se deseti Festival koreografskih minijatura preko noći trgnuo, postao bogat, svetski, i najzad smenio siromašni i već umorni "prethodni" Festival, nastao iz velikog posleratnog festivalskog entuzijazma tadašnjeg saziva UBUS-a. Najvažnija promena koju je deseti Festival uveo jeste saradnja s bankama, a kad kapital uđe u umetnost, ona neminovno (ili, najzad) postaje važna i primamljiva. Nagrade se sada zovu "HVB bank nagrade za koreografsku minijaturu", i iznose 1000, 2000 i 3000 evra. Ta finansijska injekcija mogla bi biti krucijalna promena koja u budućnosti zaista može uzleteti Festival. Ili, suprotno tome, uništiti mu ugled navođenjem žirija na pogrešne odluke.

Takođe, Festival je najzad uveo i funkciju umetničkog direktora, koja je poverena koreografu Daliji Aćin, umetnici s izrazito savremenim i konceptualističkim pristupom umetnosti igre. Novost je i to što je ove godine pristiglo više od 90 radova iz celog sveta. Izvrsna je i ideja da prolaznici Francuskom ulicom mogu direktno pratiti takmičenje preko video-bima. Posle deset godina, odštampani su novi, bogatiji programi i plakati. Na njima, kao zaštitni znak, dominira slika selektorke Dalije Aćin, što do sada nije viđen slučaj ni na ovom ni na drugim festivalima. Isto tako, pored uvaženih članova žirija (Matju Bardio, pomoćnik direktora Francuskog kulturnog centra, Jasmina Prolić, uspešan koreograf iz Francuske, Uri Ivgi, veoma cenjen igrač i koreograf iz Izraela, i Igor Dobričić, dramaturg iz Holandije, koji sarađuje s mladim koreografima) za predsednika žirija istakao se jedino naš Konstantin Kostjukov, prvak i direktor Baleta NP-a.

U finale je ušlo 15 koreografskih minijatura. Ne zna se kako je izgledalo osamdesetak odbačenih radova, ali u finalu, kako se i očekivalo od selektorskog izbora, konceptualisti su imali prednost, iako neki od njih to nisu zavredeli. Naivno shvaćen "konceptualizam" često se pretvara u ispraznu šetnju scenom, zurenje u publiku i hipnotisanje iste na razne načine, čime umetnik tobož stvara relacije samo njemu znane. Mislilo se da takvi radovi ne mogu biti i nagrađeni.

Žiri je prvo pohvalio Aleksandra Ilića. Njegova koreografija *Večera* je skladno složena, rafinirana i odlično izvedena plesna kompozicija. Vredi pomenuti i kvalitetan, zahtevan rad autora Saše Krge, jedini nenagrađeni domaći rad. Na iznenađenje svih, pohvale su dobili i Siniša Bukinac iz Slovenije, kao i Leo Mujić, naš igrač koji već dugo živi u Francuskoj. Bukinac je bio jedan od najvećih favorita, viđen za prvu nagradu, posle čijeg je rada i prisutni Žilber Majer, baletski pedagog Pariske opere, iz sveg glasa vikao "bravo!". Odluka da Bukinac dobije samo pohvalu bila je jedna od prvih nelogičnosti u daljem proglasu žirija. Nagradu publike dobio je domaći ženski koreografski duet Perović–Tabori, odnosno osvežavajuća, ljupka, ali besplesna minijatura. Ova nagrada se meri dužinom trajanja aplauza, i zato često izaziva sumnju. Nagradu "Aleksandar Izrailovski" nije dobio niko od domaćih koreografa, već Jihae Ko iz Južne Koreje.

Mladoj Ko, da bi razumela ovu nagradu, trebalo je objasniti ko je bio Izrailovski, šta je nama značio i kakve ona ima veze sa svim tim. Treća nagrada (u iznosu od 1000 evra) dodeljena je Kjari Frigo iz Italije. Njen rad je samo jedan u nizu pretencioznih konceptualističkih pokušaja, no svejedno, na preglasno ogorčenje publike prilikom dodele nagrade žiri se nije obazirao. Druga nagrada (2000 evra) dospela je našem koreografu Isidori Stanišić. *Art bre* naziv je rada kojim je umetnica htela nešto da nam poruči, možda baš nešto o "konceptu". Delu publike najviše se dopala završnica ovog komada, kada je scena ostala prazna a publika još dugo slušala lepu muziku. Zanimljivo je, na primer, da koreografija umetnice Mafalde Devil iz Portugala, bez muzičke pozadine, upečatljiva i originalna, od žirija nije dobila baš ništa. Ipak, prva i najvrednija nagrada (3000 evra) otišla je u ruke najboljih, koreografskom paru Hribar–Luštek iz Slovenije. Njihov rad *8 godina* je jasna, razuđena i duhovita koreografska priča o ljubavi.

Na kraju iscrpljujuće finalne večeri, dok su dobitnici odnosili svoje džinovske čekove s krupno ispisanim iznosima u hiljadama evra, publika je uz negodovanje i komentarima "ovo je skandal" zatvorila takmičenje jubilarnog 10. festivala koreografskih minijatura.

IVANA MILANOVIĆ

FILM

NOVOKOMPONOVANI APOKRIF

>DA VINČIJEV KOD
>Režija: Ron Hauard
>Uloge: Odri Tatu, Tom Henks, Žan Reno, Jan Mekelan, Pol Betani, Alfred Molina

Prve reakcije na *Da Vinčijev kod* Rona Hauarda vrte se oko one čuvene fraze: *publika ga je prihvatila iako ga je kritika loše ocenila*. Činjenica masovne popularnosti knjige, a po ranim pokazateljima i filma, nije samo statistički i marketinški podatak već je od suštinske važnosti za razumevanje fenomena *Da Vinčijev kod,* bilo da je u papirnom bilo u celuloidnom obliku. Samo, šta je to što navede dobar deo pismenog stanovništva Sveta da konzumira jednu petparačku pripovest punu navodnih misterija i zavera? Šta tu, dakle, imamo? Spolja, kao prvo, imamo konstrukciju sačinjenu od onoga što se obično zove *međunarodni špijunski triler*, s tim da se skrivene informacije sada tiču tajnih religioznih organizacija. Iako tu ima jurnjave kolima, pucnjave i sličnih akcionih obeležja, tumači glavnih rola Tom Henks i Odri Tatu, pa i Žak Reno glume kao da su se zadesili na pojanju liturgije a ne u avanturističkom trileru. Sadržaj nas, pak, uvlači u krug istorijskog revizionizma pri čemu se ofrlje tumačeni simboli iz jedne epohe mešaju sa istorijom druge i slikarstvom tre-

će da bi se došlo do navodnih *otkrića* koja se tiču ni manje ni više nego najbitnije biografije u istoriji čevečanstva, one Isusa Hrista. *Kod* je, prevashodno, *kreativnim* tumačenjem Hristove biografije a uz pomoć Da Vinčijeve *Tajne večere*, pokušaj da se dâ mnogo veći značaj Mariji Magdaleni, a pri svemu tome glavni negativac je Rimokatolička crkva, posebno organizacija Opus Dei, pa zvanični Vatikan besomučno demantuje neke od budalaština izrečenih u *Kodu*. Što se filmskog kvaliteta ovog ostvarenja tiče on je apsolutno katastrofalan. Tako, za odgovorom na gornje pitanje, o prirodi prijemčivosti ove priče, treba još tragati.

Kroz prikaz stvaranja novog *kulta* Magdalene autori sa više ili manje uspeha pokušavaju da kažu nekoliko stvari. Iza onoga što se u filmu rogobatno naziva *ženskim principom* a ne tiče se samo prava žena, srednjovekovnih progona veštica ili neke druge usko feminističke teme, trebalo bi da stoji afirmacija jedne paganske, erotsko-čulne prirode čovekove koju hrišćanstvo sistematski cenzuriše. Problematika se dakle tiče: tumečenja jedne od osnovnih dogmi o prirodi Isusa, zatim crkvene politike, ali i prevrednovanja hrišćanstva u pravcu polne demokratije i kulta telesnosti. Odnosno, reč je o uvođenju seksualnog u polje religijskog ili o defalizaciji spasenja. Ali, iza toga se krije i obraćanje savremenim političkim pitanjima. Razgoropađeni neokonzervativizam za svoja nakazna *moralna* opravdanja u cilju borbe ne samo za sprečavanje uvećanja građanskih sloboda i prava nego i ukidanje već izvojevanih, uvek se poziva na Crkvu, tačnije Vatikan koji se vodi kao privilegovan tumač *Božije reči* i reprezent Božije moći na zemlji. Zato Den Braun, za kojim kaska i Ron Hauard, kroz uspostavljanje navodnog značaja Marije Magdalene, potpuno neskriveno, pokušava da savremenim liberalnim vrednostima dâ religiozno utemeljenje i time ih brani na tom bazičnom, afektivnom, iracionalnom nivou. Upravo tamo odakle su i napadnute.

Uspeh *Koda* je, delimično, u njegovoj naivnosti. Ovde nije posredi ona, pritajeno ironična, postmoderna tehnika sumnje u zvaničnu verziju kao vladajući metod popkulturne dekonstrukcije jednog mita (Kenedi, Merilin Monro, Elvis). Ovo ostvarenje svoju afektivnu dinamiku ili psihološku uverljivost crpe iz podudarnosti sa hrišćanskim žitijima. Priča je, zapravo, izdanak tog arhaičnog žanra: pojedinac progonjen od moćne institucije (tamo obično paganski vlastodršci, ovde Katolička crkva) zbog svoje vere ili učenja, i to zbog toga što joj ovaj novim vrednostima koje reprezentuje ugrožava politički ili neki drugi monopol. Kada pogledamo iza kostura jednog modernog žanra i razgrnemo pokrov od teorija zavere, koje ovde služe samo da zavaraju trag, radi se o jednom *novokomponovanom apokrifu*. Toj vrsti priče nije ni potrebno da bude uverljiva na racionalnom planu, već ubedljiva na afektivnom planu, i to je upravo ono što *Kod*, za većinu publike, "radi". Ukratko, pravljen je za ljude koji ne znaju ništa ni o čemu ali su, ako im neko sve sažvaće i uprosti, skloni da poveruju u Nešto. E, upravo to je baza čitalaca i gledalaca *Da Vinčijevog koda* – skoro svih.

A možda je *Da Vinčijev kod* samo romansirani vodič kroz Luvr za onaj poseban soj *glupih turista* koji bi voleli o sebi da misle da to nisu. Već postoje agencije koje sprovode ove vikend-indijana-džons ture po čuvenom pariskom muzeju i ostalim ispripovedanim lokacijama u Londonu i Škotskoj. Neka čitava ta fama izgleda pomalo smešno i blesavo, ali činjenica da su Den Braun, a sada i Ron Hauard uspeli da dodirnu neku žicu u srcu srednjeklasnog, *malog čoveka*, umnoženog na milionski auditorijum konzumenata oba agregatna stanja *Da vinčijevog koda*, koji voli da zamisli sebe u središtu borbe za nekakvu večnu Pravdu i skrivenu Istinu, što svakako nije za potcenjivanje. ×

IVAN JEVIĆ

REUTERS

NOVA ITALIJANSKA VLADA

PRIMOPREDAJA: Silvio Berluskoni i Romano Prodi

Eksperiment unutar eksperimenta

Kao i u fudbalu, u italijanskoj politici je još dominantna grupa lidera koja je rasla u drugačijem svetu. Većina je starija od 50 godina, neki imaju i preko 60, Prodi 69

Specijalno za "Vreme" iz Rima

To možda izgleda kao slučajan niz događaja. To možda i jeste samo slučajan niz događaja, ali način na koji se to dogodilo i vreme kada se to dogodilo mogu biti nagoveštaj, ili čak simptom onoga što se menja u Italiji. Odmah posle izbora na kojima je koalicija levog centra pobedila veoma tesnom većinom, eksplodirao je veliki skandal oko jedine prave nacionalne religije – fudbala. Snimak telefonskog razgovora obelodanio je da je jedan od najvažnijih menadžera najvažnijeg italijanskog kluba Juventusa bio mozak složene igre: sudijama se pretilo, utakmice su nameštane. Juventus se suočava sa teškim kaznenim merama od strane sudstva i sportskih organizacija dok se skandal još odmotava (počeo je da se razotkriva još pre mesec dana), dostižući čak do visokih ešalona političkog sistema. Svakoga to mora asocirati na to da je politička sudbina Silvija Berluskonija počivala na njegovom posedovanju fudbalskog kluba Milan, bar onoliko koliko je počivala na njegovoj televizijskoj imperiji. I sada, kada je Berluskonijeva plima prešla u oseku, čudnim obrtom sudbine čak i fudbalskom sistemu čiju je izgradnju pomogao očigledno dolazi kraj.

Na fudbalskom terenu, kao i na pustinjskim poljima Iraka, nova vlada koju predvodi Romano Prodi nasledila je zemlju u kojoj je izgubljeno poverenje, ali u kojoj ima mnogo nada. Prodi, bivši premijer iz vlade 1996, kasnije šef Evropske komisije, predvodi vladu u vezi sa kojom ima nekih dobrih i nekih loših vesti. Dobra vest je jako prisustvo Reformisanih komunista, postkomunističke partije, koja je raskinula politički savez sa Prodijevom koalicijom zbog rata na Kosovu 1999. Reformisani komunisti imaju jedno važno mesto u kabinetu, ministra za socijalno staranje Paola Ferera, i jedno mesto nižeg ranga, mada politički veoma važno, u Ministarstvu spoljnih poslova. Patricija Sentineli je postavljena za zameni-

ka ministra spoljnih poslova, sa specijalnim mandatom za međunarodnu saradnju. Loša vest je da je njen šef – Masimo D'Alema, koji je nasledio Prodija 1999. i poveo Italiju u rat protiv Jugoslavije. D'Alema, kao i mnogi drugi veterani iz prve Prodijeve vlade 1996, delimično je promenio mišljenje. On je ponavljao tvrdnju da "neoliberalne sirene" nisu više tako privlačne kao što su bile u Klintonovo doba. Mnogi italijanski politički analitičari se boje da će spoljna politika biti prvi težak test za novu vladu.

DOBRO I LOŠE: Na prvom mestu poslova u međunarodnoj politici je, naravno, Irak, gde Italija još ima više od 2000 vojnika. Napadi kojima su italijanski vojnici bili izloženi u Nasariji i Kabulu početkom maja, bili su teško podsećanje na potrebu hitne izrade izlazne strategije iz ćorsokaka u koji je Berluskonijevo savezništvo sa Bušom gurnulo zemlju. Italija želi da se iščupa iz zagrljaja američke administracije i da, kao što je novi predsednik države Đorđo Napolitano rekao u svom prvom govoru, ponovo igra veliku ulogu na evropskoj sceni, gledajući ka istoku i ka jugu, ka Balkanu i Mediteranu, kao primarnim područjima koja su referentna za njenu politiku. Rano je, naravno, da se kaže da li će se ostvariti svi politički ciljevi Prodijeve koalicije, ali, čini se, da je izborna pobeda ulila optimizam. Nova vlada izgleda spremna da vrati zemlju tamo gde pripada, posle pet godina "berluskonizacije", tokom kojih je pamćenje bilo izgubljeno.

U svakom slučaju, problemi koje je vlada nasledila od svojih prethodnika duboki su i ne mogu biti brzo rešeni. Prodijeva koalicija je sve samo ne homogena. Tomazo Padoa Skjopa, jedan od najboljih italijanskih ekonomista, zadužen je za finansije. On je bio jedan od očeva evra i snažno je proevropski orijentisan. Privrednici i sindikati zaista očekuju od njega jaku ekonomsku terapiju da bi se suzbila kriza italijanske ekonomije koja tako sporo napreduje. Istina, privrednici i sindikati imaju različita shvatanja načina za dosezanje bolje budućnosti. Velike kompanije, čak i one srednje veličine, očekuju dalje snižavanje cene rada i aktivnosti u pravcu delokalizacije unosnijih aktivnosti. Sindikati, s druge strane, očekuju sređivanje neregulisanog i nesigurnog tržišta rada, na kome su ugrožene generacije mladih. Kratkoročni ugovori čine gotovo 50 odsto novoootvorenih radnih mesta u poslednjih pet godina. Sa takvim ugovorima je mladim ljudima nemoguće da kupe auto ili stupe u brak, da ne govorimo o kupovini kuće. Cene stambenog prostora su eksplodirale u poslednjih pet godina. U Rimu i Milanu su cene porasle za gotovo 100 odsto. "Nesigurnost", reč koja se do pre dve godine gotovo nije pojavljivala u glavnim medijima, sada je postala jedna od najvažnijih tema u izbornim kampanjama. Sada mladi ljudi očekuju od Prodija da ispuni svoja obećanja. Neuspeh u tome mogao bi dovesti do eksplozije u društvu.

BERLUSKONIJEVIM TRAGOM ILI UVIS: Jedan od Berluskonijevih refrena tokom pet godina mandata bio je onaj o "grandi opere" – velikim radovima. Od mosta između Sicilije i Kalabrije, do superbrzog voza između Torina i Francuske, Berluskoni je želeo da pokaže svoju snagu pokretanjem velikih građevinskih radova i nove infrastrukture. Ovi ciljevi su se suočili sa otporom u lokalnim zajednicama koji je vlada pokušala da prevaziđe novim zakonom. Protesti u dolini Susa protiv superbrzog voza i protesti na Siciliji i u Kalabriji (zatim i finansijski problemi) doveli su do neuspeha ovih programa. Neki delovi nove vlade žele da nastave tamo gde je Berluskoni odustao. Ovo je opcija, na primer, Antonija di Pjetra, bivšeg sudije koji je otkrio korupcionaški skandal koji je devedesetih godina doveo do pada tadašnjih političkih partija. Di Pjetro, inače ministar za infrastrukturu, izjavio je da želi da postigne ono što Berluskoni nije mogao. Borba protiv voza i mosta je u mesecima protesta postala mnogo šira. Od problema životne sredine i betona postala je problem demokratije: da li vlada ima pravo da odluči umesto onih koje će njena odluka pogoditi? Odgovor je ne. "Ne" koje se umnožava svuda duž "čizme". Pejzaž Italije, naročito na industrijskom severu, već je pretrpan autoputevima, prugama, velikim, srednjim i malim fabrikama. U nekim oblastima teško da može izdržati novi teret. U svakom slučaju, Berluskonijev vrlo tradicionalan pristup "ekonomskom rastu" koji bi "pogurala" država bio je kratkog daha. Sada je red na Prodija. Da li on može ponovo aktivirati ciklus ekonomskog rasta bez izazivanja protesta ili daljeg ugrožavanja životne sredine?

>>NA FUDBALSKOM TERENU, KAO I NA PUSTINJSKIM POLJIMA IRAKA, NOVA VLADA KOJU PREDVODI ROMANO PRODI NASLEDILA JE ZEMLJU U KOJOJ JE IZGUBLJENO POVERENJE, ALI U KOJOJ IMA MNOGO NADA

Postoji mala, ali vrlo žustra grupa ljudi u novom parlamentu, čak i unutar vlade, koja polako pokušava da radi na većim i dubljim promenama. Vraćanje trupa iz Iraka, stvaranje nove politike saradnje, vraćanje radnicima nekih prava koje je Berluskoni ukinuo, eksperimentisanje sa novim idejama "lokalnog blagostanja" tamo gde je to moguće... To je eksperiment unutar eksperimenta. Pred Prodijevom koalicijom je izazov da dokaže da je moguće iskoristiti prednosti i suzbiti mane neoliberalizma i njegovih posledica (mada vrlo tipične forme neoliberalizma). Ta igra je, konačno, ista kao i 1996: globalizacija sa ljudskim licem. Na duže staze mogao bi postojati, međutim, i drugi izazov, drugi cilj. Paolo Ferero, Patricija Sentineli, Paolo Kacijari, svi do sada pomenuti članovi vlade, učestvovali su na skupovima Svetskog socijalnog foruma u Porto Alegru (Brazil), ali i u Indiji, Venecueli i Evropi (Londonu, Firenci, Parizu i poslednjem skupu u Atini). Oni donose različite pristupe. "Treba da budemo vrata koja se otvaraju na obe strane, mislim i na stranu palate Ministarstva spoljnih poslova, ali i na stranu gde su oni koji su izvan Ministarstva: nevladine organizacije, sindikati, socijalni pokreti...", kaže Santinela.

PUKOTINE: Ovakva vrsta odnosa bila je misija i prve Prodijeve vlade 1996. To je odnos koji može sačuvati vladu od unutrašnjih pukotina koje se mogu opisati samo jednom rečju: partije. Raspodela mesta u kabinetu pokazuje političku težinu svake članice koalicije. A partije su još uvek ono što određuje političke smernice njihovih poslanika, ponekad čak i ministara. No, ukoliko vlada potpadne pod uticaj partijskih politika, umreće politički, ako ne i formalno.

Kao i u fudbalu, u italijanskoj politici je još dominantna grupa lidera koja je rasla u drugačijem svetu. Većina je starija od 50 godina, neki imaju i preko 60, Prodi 69. Njihova igra možda nije tako tvrda kao što je to u fudbalu, ali njihov pristup ponekad je previše kratkovid da bi bio ubedljiv. Milioni Italijana su glasali da bi se uklonio Berluskoni, i to je postignuto. Sada, u sledećih "sto dana" (kao što je 21. maja napisao u "Republici" Eugenio Skalfari, jedan od najboljih italijanskih novinara), oni bi trebalo da zaista pokažu da zaslužuju poverenje koje su im glasači poklonili. Bilo bi teško podneti buđenje iz još jednog sna, čak i bez fudbala na koji bi se mogli osloniti. ×

ENCO MANJINI

Fukujama protiv Buša

U svojoj najnovijoj knjizi poznati američki filozof pedantno, ciglu po ciglu, ruši čitavu Bušovu stratešku tvrđavu: od veze Al kaide i Sadama Huseina do oružja za masovno uništenje

BIO JE TO PRAVI SALTO MORTALE: od nekadašnjeg Bušovog strasnog navijača i uvažavanog intelektualca–ratnog trubača, do tužioca i brutalnog kritičara. To je put koji je za samo nekoliko godina prešao američki filozof Frensis Fukujama (53).

Njegova upravo objavljena knjiga *Posle neokonzervativaca: Amerika na raskršću* najoštrija je kritika neokonzervativizma Bušove administracije.

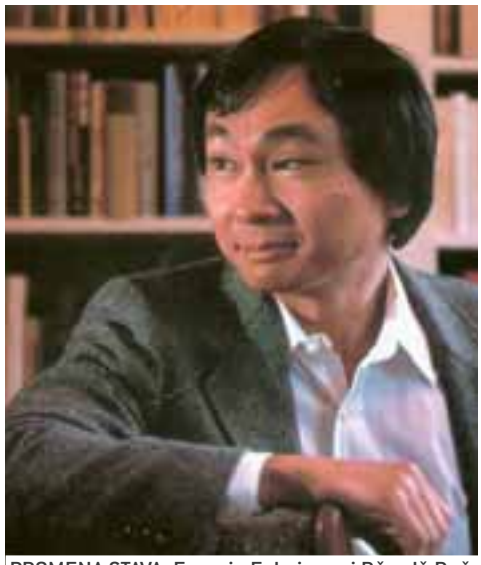
Fukujamina knjiga je izazvala ogromno interesovanje političkog establišmenta, intelektualnih, ali i najširih krugova: ne događa se svaki dan da aktuelna politika jednog političara bude tako brzo, tako sveobuhvatno i tako detaljno podvrgnuta nemilosrdnoj i hladnoj analizi. Fukujamin ton je, kao što i priliči uglednom intelektualcu, profesoru univerziteta (Džon Hopkins, univerzitet u Vašingtonu, DC), odmeren, ali je predmet analize, Bušova spoljna politika, kako bi se to kolokvijalno reklo, sravnjen sa zemljom.

Fukujama u svojoj najnovijoj knjizi tvrdi da je rat u Iraku bio pogrešan i u teoriji i u praksi, on osporava i, čak se se može reći, brutalno kritikuje celokupnu Bušovu spoljnu politiku.

Fukujama i sada smatra da je međunarodna zajednica trebalo da se umeša u situaciju u Iraku, ali detaljno dokazuje da je invazija Iraka bila pogrešan potez. Klintonova administracija je, na primer, davala finansijsku pomoć opoziciji. Fukujama smatra da bi posle 11. septembra 2001. striktne sankcije Ujedinjenih nacija prema Iraku bile dovoljne. Po njemu, rat je svakako trebalo izbeći.

Fukujama se protivi samom konceptu takozvanog preventivnog rata: "Kao što Bizmark kaže, to je kao da izvršavate samoubistvo zbog straha od smrti."

Ovaj filozof ne krije da je bio šokiran i duboko potresen tokom ratnog pohoda na Irak. Osobito mu je teško palo, kaže, što svoje prijatelje optužuje za ratni debakl: "Nisam samo šokiran. Ja sam i zaprepašćen stepenom nekompetentnosti. Ako želite da budete 'benevolentni hegemon' – to je izraz kojim Amerika opisuje svoj status kao jedine supersile – onda to morate dobro da radite."

PROMENA STAVA: Frensis Fukojama i Džordž Buš

REUTERS

Druga ozbiljna greška neokonzervativaca i Bušove administracije po Fukujaminom mišljenju jeste predimenzionirana opasnost od islamskih terorista i Sadama Huseina koja je "toliko bila izmišljena i naduvana da je teško razumeti kako su toliki obrazovani i inteligentni ljudi poverovali u tu priču".

Fukujama pedantno, ciglu po ciglu, ruši čitavu Bušovu stratešku tvrđavu: od veze Al kaide i Sadama Huseina do oružja za masovno uništenje. Na kraju, pred čitaocima ostaje samo živo blato građanskog rata u Iraku.

OPASNE ZABLUDE: Buš svetu poručuje da sve radi u cilju "širenja granica slobode i demokratije". Fukujama temeljno osporova ovo Bušovo stanovište da se "demokratija" može silom nametnuti spolja: "Među zagovornicima rata vladalo je uverenje da se demokratija automatski uspostavlja u svakom društvu čim se ono oslobodi diktatora." Zbog ove zablude američkih neokonzervativaca došlo je do totalnog rasula posle invazije u Iraku, a razbijene su i sve iluzije da će Amerikanci i Bratanci od svih Iračana biti dočekani kao oslobodioci. Fukujama dokazuje da je pogrešno uverenje da se demokratija zapadnog tipa može "presaditi" pomoću sile u bilo koji kutak sveta: "To je proizvod naše želje da nametnemo naš sistem vrednosti i kulturama koje su sasvim drugačije i koje traže sasvim originalno, njima primereno rešenje, demokratski proces koji će vrlo često biti duži i sasvim različit od našeg."

Knjiga je i dragocena analiza još jedne velike zablude Bušove administracije: timovi najrazličitijih eksperata propustili su da naslute kako će ratni pohod na Irak okrenuti ostatak sveta protiv Sjedinjenih Američkih Država. Naravano, neokonzervativcima nije osobito stalo šta svet misli o Americi i njenim internacionalnim "akcijama": jer, oni su jedina svetska supersila, najmoćnija vojska, njihovi moralni standardi su najuzvišeniji, sve drugo je nevažno i impotentno u poređenju sa tom moćnom Amerikom. Kredo američkih neokonzervativaca je da je Amerika moralni lider u svetu i da je njena dužnost da širi liberalne i demokratske ideje, ako je potrebno i silom. Američki neokonzervativci ne mare mnogo za globalne međunarodne institucije i finese medjunarodnog prava.

Fukujama sada obznanjuje svoj raskid sa ovom školom mišljenja: "Dugo godina sam sebe smatrao neokonzervativcem, mislio sam da sa mnogim prijateljima i poznanicima koji služe u Bušovoj administraciji imam isti pogled na svet... Međutim, zaključio sam da je neokonezervativizam doživeo radikalnu transformaciju i da ja više ne podržavam tu politiku."

U jednom intervjuu "Sandej tajmsu" Fukujama kratko kaže: "Sada sam ja postao izdajnik."

Fukujama vidi nadolazak plime neokonzervativizma u Americi kao neumerenu trijumfalističku reakciju na raspad i poraz Sovjetskog Saveza i domino-efekat promena režima u drugim zemljama Istočne Evrope. Po njegovom uverenju neokonzervativci su pogrešno verovali da se slična matrica može primeniti i na maltene svim drugim tačkama

na svetu. Ova škola mišljenja pogrešno veruje u veliku efikasnost vojnih intervencija, kao i da nova era *high-tech* oružja potencijalne američke žrtve svodi maltene na minimum, kao što je to bio slučaj u ratu u Persijskom zalivu i na Kosovu.

OSEĆANJE SVEMOĆI: Fukujama lucidno analizira neosetljivost Sjedinjenih Američkih Država na stavove i interese drugih zemalja u svetu. U takvom miljeu arogancije i osećanja svemoći dolazi do terorističkog napada 11. septembra 2001, a onda do strategije unilateralizma i "preventivnih ratova" u cilju odbrane nacionalne bezbednosti.

Fukujama veruje da Americi neće biti lako da povrati teren, od Evrope do Bliskog istoka i Latinske Amerike, koji je izgubila poslednjih godina arogantnom i opasnom Bušovom spoljnom politikom. Preokupirana Bliskim istokom, Amerika je izgubila iz fokusa Daleki istok koji će, predviđa Fukujama, na kraju krajeva biti daleko veći strateški izazov.

Fukujama završava knjigu pledoajeom za sasvim drugačiji pristup u američkoj spoljnoj politici koja će biti zasnovana na multikulturalizmu, a ne unilateralizmu, na ekonomskim i političkim merama, a ne na vojnoj sili, na šargarepi, a ne na štapu, na spoznaji da zemlje imaju različite kulturne korene i da se prema tome "demokratija" ne može nametati silom spolja.

Bin Laden

Za Fukujamu je Osama bin Laden samo propovednik u "ratu civilizacija". Po njegovom mišljenju, njujorška Medison avenija (srce američkog marketinga i propagande) ne može da reši problem američkog imidža u muslimanskom i arapskom svetu. Fukujama priznaje da je bio duboko šokiran negativnim emocijama prema Sjedinjenim Američkim Državama, čak i u zemljama koje se smatraju tradicionalnim američkim prijateljima: "Jedna od najvećih grešaka koju je Amerika napravila jeste upravo to potcenjivanje osećanja drugih naroda prema našoj zemlji. To je sve lako odbaciti kao tradicionalni antiamerikanizam, ali koreni su mnogo dublji. Suština je u pogrešnoj američkoj spoljnoj politici, prvenstveno u ratnom pohodu na Irak, ali i potcenjivanju Palestinaca."

Fukujama se zalaže da Sjedinjene Države Amerike pomažu međunarodne organizacije. Po njemu, levica prenaglašava ulogu Ujedinjenih nacija kao globalnog dobročinitelja, on se uglavnom slaže sa kritikama američke desnice da su UN često korumpirana organizacija koja je retko kad efikasno doprinosila razrešenju bezbednosnih međunarodnih problema, ali priznaje da imaju veliku prednost: tu se mogu čuti glasovi svih članica, bez obzira na veličinu, rasu, političku i ekonomsku moć. Verovatno zbog toga moćna Amerika gleda da potkopa moć UN-a.

Amerika jeste na raskršću: neuspeh Bušove neokonzervativne politike najdramatičnije se vidi u Iraku: tamo je, tri godine posle invazije, još angažovano oko 150.000 američkih vojnika. Rat u Iraku je Ameriku već koštao nekoliko stotina milijardi dolara, a procenjuje se da je stradalo i ranjeno oko 15.000 američkih vojnika. Niko ne zna koliko će hiljada američkih života još koštati ovaj "preventivni rat". Projekcije su bile da će u intervenciji na Irak učestvovati samo 60.000 vojnika. I da će sve biti gotovo za šest meseci. Sada se više i ne spominje ova prognoza, kao ni Bušov nagoveštaj, iznet 2002. u govoru naciji, da posle intervencije u Iraku sledi pohod na Iran i na Severnu Koreju. Bušova administracija se očigledno u svojim globalnim planovima veoma preračunala. Amerika je precenila i svoju snagu i svoju moć, istovremeno potcenjujući Iračane, daleki narod o kome je očigledno znala tako malo. A to nije prvi put u novijoj istoriji. ×

SLOBODANKA AST

BANK

HYPO GROUP ALPE ADRIA

KREDITI ZA POSLOVNE KVADRATE

Jedinstvena ponuda!
Krediti za poslovne kvadrate od sada i za fizička lica.

Ako nemate registrovanu firmu, mi vam nudimo priliku da dođete do poslovnog prostora.

Rok otplate do 20 godina i grejs period do 12 meseci dobar su početak vašeg budućeg biznisa.

Za detaljnije informacije posetite naše poslovnice... i već počnite da razmišljate kako da uredite svoj novi radni prostor!

HYPO INFO CENTAR 0800 303 303

Beograd: Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 6 • Hypo Plaza, Bulevar AVNOJ-a 8a • Franše D´Eperea 88 • Resavska 26 • Makedonska 21 • Terazije 45 • Vasina 16 -18 • Hypo Hill, Trgovačka 2 • Zagrebačka 8 • IMMOCENTAR, Blok 64, Gandijeva 21 • Zemun, Glavna 12 • Novi Sad: Bulevar oslobođenja 18 • tel 021 48 96 000 • Hipermarket Rodić, Temerinski put bb • tel 021 48 88 320 • Hotel Park • tel 021 48 88 888 • Šabac: Pop Lukina 2 • tel 015 349 448 • Subotica: Korzo 15 • tel 024 670 400 • Čačak: Pivarska 2 • tel 032 340 095 • Niš: Generala Milojka Lešjanina 17 • tel 018 520 060 • Dušanova bb • tel 018 293 111 • Kikinda: Kralja Petra I 41 • tel 0230 32 752 • Sombor: Kralja Petra I 24 • tel 025 434 040 • Bečej: Trg oslobođenja 4 • tel 021 69 13 925 • Zrenjanin: Svetozara Markovića 2 • tel 023 511 825
e-mail: office@hypo-alpe-adria.co.yu · www.hypo-alpe-adria.co.yu

Muhamedovi potomci

Jordansko društvo je raspeto između modernizacije i islamske tradicije koja je još uvek veoma jaka. U zapadnom delu Amana, modernom i kosmopolitskom, jordanska mladež sedi po mnogobrojnim kafićima i restoranima ili se šeta slobodno se držeći za ruke. To, naravno, nije uobičajen prizor na drugim mestima, mada je Jordan po ulozi žena u društvu daleko ispred većine arapskih zemalja. Jordan danas živi u miru koji deluje pomalo nadrealno u odnosu na ono što se dešava u njegovom okruženju. To je zemlja u kojoj se svaki stranac oseća sigurno, gde je reč *welcome* verovatno prva koja se uči u školi jer je svi koriste u kontaktu sa strancima

Kada se pogleda Jordan na geografskoj karti, na um padaju Njegoševi stihovi *kano slamka među vihorove*. Nezgodniji komšiluk teško se može zamisliti: na istoku Saudijska Arabija i Irak, na severu Sirija, na zapadu palestinske teritorije i Izrael. Za razliku od svojih arapskih suseda, Jordan nema gotovo ni kapi nafte, od prirodnih bogatstava postoje samo rezerve fosfata i potaše, od svih bliskoistočnih država hašemitska kraljevina ima najveće probleme sa pitkom vodom. Gotovo celu teritoriju zemlje čini besplodna pustinja, a izlaz na more u zalivu Akabe dug je samo 26 kilometara (izlaz je bio i manji, ali je kralj Husein 1965. ustupio 6000 kvadratnih kilometara pustinje Saudijskoj Arabiji u zamenu za 12 kilometara obale). Od oko šest miliona stanovnika Jordana više od 60 odsto čine Palestinci, od kojih je više od 1,6 miliona registrovano kao izbeglice. Palestinci su stizali u tri velika talasa. Prvi je bio 1948, odmah posle formiranja Izraela, drugi posle šestodnevnog rata arapskih zemalja protiv jevrejske države 1967. godine, kada je Jordan izgubio Zapadnu obalu i svoj deo Jerusalima, a treći, posle prvog Zalivskog rata 1991. Palestinci su prvo pobegli iz Kuvajta ispred trupa Sadama Huseina, a kasnije su tamo postali neželjeni gosti jer je njihovo rukovodstvo podržalo Irak.

Pa ipak, Jordan je već decenijama jedna od stabilnijih zemalja u regionu, sa nemerljivo više slobode i demokratije nego što ih ima i što ih je ikada bilo u Saudijskoj Arabiji i Iraku, ali i u većini drugih arapskih zemalja; pri tom, zemlja deluje mnogo sređenije i bogatije od Sirije ili Egipta. Aman je prepun blistavih novih hotela i zgrada u kojima su smeštena predstavništva svih vodećih svetskih kompanija i banaka, putevi su izvanredni, turizam sjajno organizovan.

MALI KRALJ: Ova pomalo paradoksalna situacija ima nekoliko objašnjenja. Pre svega, iako 280.000 izbeglica još uvek živi u kampovima, nisu svi Palestinci koji su izbegli u Jordan stigli siromašni. Veliki broj onih koji su došli 1991. bili su mladi, visokoobrazovani ljudi koji su znatno doprineli ne samo ekonomskom, već i kulturnom preporodu čitave zemlje. Mnogi od njih su, naročito posle prvog rata u Zalivu, sa sobom doneli kapital koji su investirali u zemlju i doprineli njenom razvoju. Slično se desilo i pre najnovijeg napada na Irak kada su se mnogi poslovni ljudi, u strahu od dolazećeg rata, preselili u susedni Jordan. O tome rečito govori graditeljski bum koji se najbolje vidi u Amanu. Istočni deo grada naseljava uglavnom palestinska sirotinja, ali se u zapadnom Amanu ubrzano grade i mnoga luksuzna, ekskluzivna naselja. Aman se nekada prostirao na sedam brda, danas ih ovaj gotovo dvomilionski grad obuhvata devetnaest, ulice se prave tako što se nasipaju isušene doline između bregova na čijim padinama niču kuće i zgrade.

Najviše zasluga za stabilnost i prosperitet Jordana ipak pripada pokojnom kralju Huseinu, koji je zemljom vladao od 1953. do 1999. godine. Kada je nasledio presto imao je samo 18 godina i niko mu nije predviđao dugu i uspešnu karijeru. Obrazovan je u Engleskoj, i kažu da je u mladosti bio mnogo više zainteresovan za vožnju brzih motora i automobila i druženje sa lepim ženama nego za državničke poslove. Sklonost ka ženama, istina, nikada nije izgubio, ženio se četiri, razvodio tri puta i imao 11 dece, ali je zato ovaj, po mnogo čemu fascinantan čovek opstao na vlasti 46 godina i pokazao veštinu vladanja kakva se retko može naći u istoriji. Igrajući stalno na oštrici noža između Izraela, neugodnih arapskih suseda, interesa Zapada, opasne unutrašnje opozicije, preživeo je desetak atentata (najbizarniji je bio podmetanje opasne kiseline u kapi za nos koje je koristio) i svoju zemlju proveo kroz sve oluje koje su protutnjale preko uvek nemirnog Bliskog istoka.

Imao je osobine koje se tako retko sreću kod vladara u tom regionu, sposobnost da razlikuje stvarne mogućnosti od želja i volju da traži mirno rešenje svakog sukoba kad god je to moguće. Kada je morao, Husein je pokazivao da ima i te kako tešku ruku. Jedan

FOTOGRAFIJE: MOMIR TURUDIĆ

STABILNOST I PROSPERITET: Svakodnevni Aman

od najtraumatičnijih trenutaka u zlosrećnoj palestinskoj istoriji desio se upravo u Jordanu u septembru 1971. godine. U to vreme, palestinski gerilci koji su tu boravili i spremali se za akcije protiv Izraela postali su toliko jaki da su činili državu unutar države, izbegavajući da se potčine bilo kakvom zakonu, maltretirajući i ponižavajući čak i jordansku vojsku. U krvavim sukobima koji su izbili između jordanske armije i naoružanih palestinskih formacija pobijeno je oko 3000 ljudi. Palestinski otpor je slomljen uprkos podršci koju su imali od nekih drugih arapskih zemalja, poput Asadove Sirije, i gerilci su morali da priznaju Huseinovu vrhovnu vlast.

Traumatični događaj i danas je među Palestincima poznat kao "crni septembar", po njemu je dobila ime i teroristička organizacija koja je izvršila teroristički napan na izraelske sportiste na Olimpijadi u Minhenu 1972.

ČINJENICE I LEGENDA: Kralj Husein je posle gorkog poraza u ratu 1967, shvatio da je Izrael činjenica koja se ne može poreći i uz koju se mora živeti. Sa ovom zemljom je vodio dugotrajne pregovore, 1988, se odrekao Zapadne obale, a 1994. je sa Izraelom potpisao mirovni sporazum i potpuno normalizovao odnose, što je većina arapskih zemalja i Palestinaca shvatila kao izdaju. U Zalivskom ratu 1991, morao je da igra jednu od najtežih diplomatskih partija u životu. Zvanično nije želeo da se svrsta protiv Bagdada u strahu od reakcije Palestinaca, ali je upotrebio sve svoje moći da se postigne mirno rešenje i da ublaži efekte embarga prema Iraku koji je najviše pogodio upravo Jordan, kome je Irak bio najveći trgovinski partner.

I pre svoje smrti 1999. godine, Husein je bio legenda. Teško je nabrojati sve čime se bavio rastom mali kralj, inače pripadnik dinastije Hašemita za koju se veruje da vodi poreklo direktno od proroka Muhameda. Osim što se do kraja života nije odrekao vožnje moćnih automobila i motocikala, sam je pilotirao svojim džambo-džetom, bio sjajan ronilac i strelac koji je tokom jednog od pokušaja državnog udara, u sceni nalik onima u vestern filmovima, u pravom revolveraškom dvoboju likvidirao vođu puča; pričalo se da noću prerušen u taksistu vozi ulicama Amana raspitujući se kod podanika šta zaista misle o kralju. I u Jordanu i u ostatku sveta bila je prisutna zebnja da će zemlja potonuti u haos posle njegove smrti, teško je bilo zamisliti adekvatnog naslednika tako harizmatične ličnosti. Ispostavilo se da je princ Abdulah, sin Huseinove druge žene, inače Britanke, bio dobar izbor. Obrazovan je na najboljim fakultetima i vojnim školama u Americi i Engleskoj. Od svog dolaska na vlast počeo je velike ekonomske i socijalne reforme nastavljajući putem koji je trasirao njegov otac. Veliku popularnost među stanovništvom stekao je borbom protiv korupcije, kao i nastavkom tradicije koja potiče još iz priča o hiljadu i jednoj noći. Poput njegovog oca, često se prerušava i obilazi državne institucije i bolnice da bi proverio kako zemlja zaista funkcioniše, i ne libi se da javno iznese nezadovoljstvo onim što zatekne. Kralj Abdulah je nastavio Huseinovu politiku u ništa manje teškim okolnostima. Godine posle 11. septembra 2001, i terorističkih napada na Njujork obeležava nepoverenje Zapada prema svemu islamskom. Krvavi rat koji još traje u Iraku opet je strahovito pogodio ekonomiju Jordana. Svaki potres u susedstvu, poput zaoštravanja situacije između Palestinaca i Izraelaca, dovodi do smanjenja broja stranih turista u Jordanu i redukuje prihode u glavnoj jordanskoj privrednoj grani. S druge strane, sve strane organizacije koje su angažovane u Iraku imaju centre u Amanu koji služi kao mirna luka za odmor posle iračkog pakla, ali zbog toga sigurno na sebe navlači bes Al kaide i njenih pristalica.

Jordansko društvo je raspeto između modernizacije i islamske tradicije koja je još uvek veoma jaka. U zapadnom delu Amana, modernom i kosmopolitskom, jordanska mladež sedi po mnogobrojnim kafićima i restoranima ili se šeta slobodno se držeći za ruke. To, naravno, nije uobičajen prizor na drugim mestima, mada je Jordan po ulozi žena u društvu daleko ispred većine arapskih zemalja. Tome su najviše doprinele dve kraljice, poslednja Huseinova supruga Nur al Husein (Huseinova Svetlost), inače rođena Amerikanka, i žena sadašnjeg kralja Abdulaha, prelepa kraljica Ranija. Obe su veoma aktivne u organizaci- >>

Petra

Mnogo je toga što Jordan ima da pokaže, od sjajno očuvanog rimskog amfiteatra u Džerašu, na severu zemlje, hrišćanskih crkava u Madabi, kupanja u Mrtvom moru, krstaških tvrđava i pustinjskih utvrđenja koje su ostavile arapske vojske, fascinantnih pustinjskih pejzaža u Vadi Ramu, gde je Dejvid Lin snimao *Lorensa od Arabije*, do plaža i ronjenja u Crvenom moru, pored Akabe... Ipak, da u Jordanu nema ničeg drugog osim Petre, vredelo bi samo zbog nje krenuti na put do te zemlje.

Sve što je vezano za Petru ima ukus legende i misterije. Arapsko nomadsko pleme Nabateanci naselilo je u VI veku pre nove ere plodnu dolinu na rubu pustinje, skrivenu iza surovih planinskih venaca. U Petru se može ući samo na jedan način, kroz prolaz koji je nastao kada je nekada davno planina pukla i razdvojila se. Prolaz (Sik) je na nekim mestima širok samo dva, a stene su visoke i do 200 metara. Nabateanci su vekovima kontrolisali karavanske puteve preko Arabije, ubirući porez od putnika koji su se u Petri odmarali. Jedan od najspektakularnijih prizora koji se mogu zamisliti jeste izlazak iz kilometrima dugog kanjona i pogled na Hazne (riznica), prvu građevinu na koju se nailazi u Petri. Na vrhuncu moći, grad je brojao više od 20.000 stanovnika koji su svoje domove i svetilišta klesali u stenama, čak i pozorište koje je imalo 8500 mesta. Odupirali su se osvajačima sve do 106. godine nove ere, kada su Rimljani konačno zauzeli grad. Kasnije su se smenjivali vizantijski, islamski i konačno krstaški osvajači, ostavljajući svoje tragove, sve dok u XII veku Petra nije potpuno potonula u zaborav. Naseljavala su je samo nomadska plemena sve dok 1812, švajcarski avanturista Johan Barhart nije zalutao u te krajeve i objavio svetu: "Našao sam Petru, izgubljeni crveni grad."

Ma koliko da ste o Petri slušali i znali pre dolaska, pozitivni šok vas neće mimoići. Malo je mesta na svetu gde su priroda i ljudi na takav način udružili kreativno "ludilo" postižići rezultat koji čini da se svaki trenutak proveden u Petri doživljava kao praznik. Naziv "crveni grad" nije u potpunosti odgovarajući, jer stene najfantastičnijih oblika imaju sve nijanse crvene, žute, crne, sive, plave, a boje se menjaju u zavisnosti od doba dana. Desetine hiljada davno uklesanih stepenika vode do vrhova planina na kojima su posejana svetilišta i veličanstvene građevine u stenama, poput divovskog Al Daira (manastira). Veliki broj turista obilazi Petru, i da bi utisak o prolasku kroz Sik bio jači treba poraniti i proći pre gužve, ali unutra i oko doline dovoljno je staza da se uvek može naći svoje parče samoće.

jama koje se bore za prava žena, dece i mladih. Mladići ipak sa smehom i zavišću gledaju prizore sa demonstracija opozicije u Bejrutu, gde su među demonstrantima mnogobrojne devojke u mini suknjama i dekoltiranim majicama, konstatujući da bi se takvoj opoziciji sigurno i oni pridružili da je u Jordanu ima, ali da opoziciju u njihovoj zemlji čine samo bradati i namršteni verski fanatici. U javnosti se žene najčešće pojavljuju smerno obučene, sa maramama na glavama (mada to nije obavezno), a na kućnim zabavama bogatijih slojeva društva oskudna ženska odeća ne odgovara baš islamskim standardima. Jedan od problema o kome se mnogo priča u Jordanu jeste i običaj da žene iz bogatijih porodica uzimaju Filipinke da im čuvaju i vaspitavaju decu. Odnos odraslih prema tim ženama je nadmen i potcenjivački, pa se takav model ponašanja prenosi i na decu koja od malih nogu razvijaju rasističke stavove, a o normalnom vaspitavanju u takvim okolnostima nema ni govora.

U SENCI TERORIZMA: Izvan glamuroznog Amana, zemlja često pokazuje lice na kome se može videti koliki je put prešla od osnivanja 1946, kada su veći deo stanovnika činili Beduini, nomadi čiji se šatori i stada i sada mogu videti pored puteva. Nomada danas ima samo oko 40.000, većina ih se naselila u gradovima, ali treba shvatiti da se tek druga generacija uči "urbanom" životu i da neke tradicionalne norme ponašanja svaki posetilac treba da poštuje. I u Akabi, kroz koju prolazi mnogo turista, pojava bele žene na gradskoj plaži, makar i obučene, privući će sigurno veću pažnju nego dolazak cirkusa.

Jordan danas živi u miru koji deluje pomalo nadrealno u odnosu na ono što se dešava u njegovom okruženju. To je zemlja u kojoj se svaki stranac oseća sigurno, gde je reč *welcome* verovatno prva koja se uči u školi jer je svi koriste u kontaktu sa strancima. Veliki broj ljudi govori engleski, izuzetna ljubaznost prati posetioca na svakom koraku, čak i u mestima kao što je Ma'an, grad na jugu zemlje, koji važi kao uporište najtvrđih fundamentalista. Američka ambasada koja se nalazi u elitnom delu Amana, izolovana na vrhu brda, okružena redovima bodljikave žice, bornim kolima i bunkerima deluje na prvi pogled groteskno. Ipak, tolika opreznost možda i nije na odmet. Američkim napadom na Irak, po ispitivanjima instituta Pew Global Attitudes koji predvodi Medlin Olbrajt, antiamerikanizam je u Jordanu drastično porastao. Kao i većina ljudi u arapskom svetu, i Jordanci su razapeti između mržnje prema Americi zbog njene spoljne politike i fascinacije "američkim načinom života" koji poznaju najviše preko filmova i televizije. Teroristički napad koji se desio u Amanu 9. novembra 2005, opominje da se Jordan ipak nalazi na vetrometini gde su oluje pravila, a mirni periodi izuzeci. Tada je u simultanim eksplozijama u tri velika hotela u kojima često odsedaju zapadni turisti poginulo 57, a ranjeno 300 ljudi. Odgovornost je preuzeo irački ogranak Al kaide koji predvodi Jordanac Al Zarkavi, a sve četvoro bombaša samoubica poticali su iz iračke provincije Anbar, koja se graniči sa Jordanom. Pretnje Al kaide, koja jordanske vlasti zbog bliskosti sa zapadnim zemljama i odstupanja od normi islamskog načina života optužuje za izdaju, stalno vise nad Amanom. S druge strane, pobeda Hamasa na palestinskim teritorijama sigurno nije obradovala kralja Abdulaha, u kome Hamas gleda čoveka koji je, poput njegovog oca, nedovoljno odan palestinskoj stvari. Zbog velikog broja Palestinaca u zemlji i prisustva Muslimanskog bratstva, partije sličnih pogleda na svet kao i Hamas, situacija u kojoj se nalazi kralj Abdulah nije nimalo jednostavna. Kao i njegovom ocu, biće mu potrebno mnogo veštine, pameti i sreće da sačuva zemlju od svih opasnosti koje se nad nju nadvijaju. ×

MOMIR TURUDIĆ

FOTOGRAFIJE: REUTERS

BAGDAD

Bler u Iraku

Britanski premijer Toni Bler doputovao je u ponedeljak u Irak. U Bagdad je stigao iz susednog Kuvajta, a njegov dolazak, iz bezbednosnih razloga, nije bio zvanično najavljen. Poseta je usledila samo dva dana nakon proglašenja nove iračke vlade nacionalnog jedinstva, prve posle svrgavanja Sadama Huseina pre tri godine. U Bagdadu se britanski premijer sastao sa svojim novim iračkim kolegom Nurijem al Malikijem i predsednikom Iraka Džalalom Talabanijem. Na zajedničkoj konferenciji za novinare Bler je istakao da je bilo potrebno "tri godine borbe" da bi se formirala nova vlada. Posle njenog stvaranja "više nema opravdanja za terorizam i krvoproliće". "Ukoliko je stanovništvo zabrinuto zbog prisustva multinacionalnih snaga, nasilje je to što nas drži ovde. Samo mir nam dozvoljava da odemo", izjavio je Bler. Novi irački premijer obećao je da će preduzeti sva raspoloživa sredstva da bi zaustavio nasilje. Bler je odbio da precizira rok do koga bi britanski vojnici trebalo da se povuku iz Iraka. Prema njegovoj izjavi, povlačenje će zavisiti od bezbednosne situacije u zemlji, kao i od brzine kojom će iračke snage preuzimati kontrolu nad iračkim provincijama od međunarodnih snaga. Irački premijer je najavio da bi prva preuzimanja trebalo da počnu već u junu. Ovo je bila Blerova druga poseta Iraku. Velika Britanija je najznačajniji američki saveznik u ovoj zemlji, a njen vojni kontingent je najbrojniji posle američkog. Inače, više od sto ljudi je poginulo u terorističkim napadima u poslednjih nekoliko dana.

NIKOZIJA

Kiparski izbori

Vladajuća koalicija, koju čine Progresivna partija radnog naroda (komunisti) i Demokratska stranka (DIKO) kiparskog predsednika Tasosa Papadopulosa, pobedila je na parlamentarnim izborima na južnom delu Kipra, održanim u nedelju. Stranke vladajuće koalicije osvojle su nešto manje od 50 odsto glasova, i to komunistička partija (AKEL) 31, dok je DIKO dobio poverenje 18 odsto birača. Od opozicionih partija najbolje je prošao desničarski Demokratski zbor (DISI) sa 30,5 odsto.

To su bili prvi izbori posle neuspelog dvostrukog referenduma iz 2004, na kome su kiparski Grci odbili, a Turci prihvatili ponovno ujedinjenje ostrva. Ipak, značajno je što su u nedelju na izborima za 56 od ukupno 80 poslanika mogli da glasaju i Turci u južnom delu, što im je ponovo omogućeno donošenjem amandmana na Ustav zemlje. Prema kiparskom ustavu, vladu imenuje predsednik zemlje, tako da će novi izbori pre svega doneti novu raspodelu snaga u parlamentu. Partija aktuelnog predsednika Tasosa Papadopulosa donekle je popravila rezultat sa poslednjih izbora, održanih 2001, kada je osvojila 14,7 odsto glasova. Prema analitičarima, izborni rezultati su jasna poruka Papadopulosovoj politici odbijanja plana UN-a o ujedinjenju sa severnim, turskim delom Kipra. Nikolas Anastaziades, lider DISI-ja, izjavio je da će ta partija nastaviti sa svojim programom, koji je usmeren na ujedinjenje ostrva.

RAMALA

Hapšenje lidera Hamasa

Izraelska armija uhapsila je u utorak Ibrahima Hamada (41), glavnog komandanta vojnog krila militantne palestinske organizacije Hamas.Prema izjavama palestinskih vlasti, Hamad se tereti za organizovanje brojnih terorističkih napada uperenih protiv Izraela, u kojima je poginulo nekoliko desetina ljudi, kao i da ga izraelske vlasti traže još od 1998. On je proveo četiri godine u palestinskim zatvorima zbog svojih antiizraelskih aktivnosti. Oslobođen je 2002, za vreme izraelske ofanzive na Zapadnoj obali, a na čelo "Izedin al Kasam" brigade došao je 2003. Hapšenje Hamada moglo bi da podigne tenzije na Bliskom istoku. Organizacija Hamas, koja je pobedila na palestinskim parlamentarnim izborima u januaru, još uvek ne odustaje od ciljeva iz svoje povelje, koji pozivaju na uništenje Izraela, zbog čega se nalazi pod velikim međunarodnim pritiskom i ekonomskim sankcijama. S druge strane, ona se još uvek pridržava primirja, koje je proglašeno pre 15 meseci. Uz to, hapšenje je usledilo u vreme posete izraelskog premijera Ehuda Olmerta Vašingtonu, i nakon izjava lidera Hamasa i palestinskog premijera Ismaila Hanije da je Palestinska autonomija spremna da ponudi Izraelu trajno primirje, u zamenu za povlačenje sa okupiranih teritorija.

KABUL

Novi nemiri

Avganistan u poslednjih nedelju dana potresa najveći talas nasilja od rušenja talibanskog režima, krajem 2001. U jugoistočnim provincijama zemlje Helmandu i Kandaharu američke i britanske snage od prošle srede izvode velike akcije protiv zaostalih pripadnika talibana, u kojima je do prošlog utorka poginulo više od 200 osoba. Koalicione snage tvrde da među poginulima ima najviše pristalica svrgnutog režima, ali da je stradalo i dosta civila. U provinciji Helmand, poznatoj po trgovini heroinom, britanske trupe izvele su svoju prvu akciju do sada, koristeći helikoptere u napadima na uporišta talibana. Nešto ranije 12 pripadnika talibanskih militanata i tri avganistanska policajca poginula su u napadu na jedan vladin konvoj. U obimnim bombardovanjima koja su izvršile američke snage u Kandaharu u ponedeljak poginulo je 80 osoba, od kojih i 20 civila. Amerikanci za civilne žrtve krive talibane koji se, prema njihovim rečima, kriju iza civila. "Kada počnete da se borite iz zgrada u kojima se nalaze civili, dovodite ih u opasnost", izjavio je zvaničnik američke armije Džejms Jonts. Uz to je dodao da su pobunjenički komandanti "odgovorni za smrt ovih žena i dece".

PRIREDIO: M. SAVIĆ

ISTRAŽIVANJE "VREMENA": PANČEVO

GRAD U SENCI VELEGRADA

Stanovnici Pančeva hvale se da je njihov grad jedini na Balkanu koji ima dvomilionsko predgrađe – Beograd. Iako je Pančevo, grad sa bogatom istorijom i razvijenom kulturom, pola veka bio jedan od privrednih centara Srbije, stanovnici imaju više nego dovoljno razloga za brigu: ono što je razvijalo grad, sada već preti da ga uguši

Ono po čemu je Pančevo najpoznatije je jeste privredno-industrijski kompleks: naftno-hemijski (Rafinerija, Azotara), petrohemijski (sinteza polimera) i metaloprerađivačka industrija. Zbog toga se za ovaj grad može reći sve samo ne da je vazdušna banja: čađ, amonijak, ugljen-monoksid i prizemni ozon redovno "obogaćuju" pančevački vazduh, često i u koktelu.

U pančevačke "brendove" mogu se uvrstiti i luka "Dunav", najudaljenija od Crnog mora u koju mogu pristajati rečno-morski brodovi, list "Pančevac", najstariji nedeljnik u ovom delu sveta, festival GRRR, dvomilionsko predgrađe, Vajfertova pivara, prva na Balkanu, osnovana 1722. godine...

Po priči Edvarda Jukića, autora nekoliko knjiga o Pančevu, Beograđani su ranije brodićima dolazili na degustaciju piva koje je bilo "poprilično kiselo, ali je bilo prvo koje se ovde proizvodilo".

Danas se do Pančeva retko putuje rekom. Put i železnica predstavljaju brže rešenje. Iz Beograda ka Pančevu može se putovati autostopom, autobusom, "linijskim taksijem" i Beovozom. Stopiranje je i dalje česta pojava uprkos tome što je autobuski prevoz znatno

Istorijska čitanka

Arheološko nalazište kod Starčeva svedoči o tome da ovaj region predstavlja najstariju ljudsku naseobinu na području Vojvodine. Prvo ime Pančeva – Panuka – potiče iz IX veka, a u X je poznato kao Panucea i Panoča. Od 1430. godine pominje se kao selo Pančal. Godine 1552. Pančevo osvajaju Turci i ono postaje malo mesto od trgovačkog i strateškog značaja. Grad 1716. godine preuzimaju Austrijanci. Tada Pančevo naseljavaju Srbi i Nemci, formirajući dve varoši: srpsku – Gornju varoš i nemačku – Donju varoš. Trgovina je bila najznačajnija delatnost.

Turski upadi prestaju 1791. godine a 1807. Srbi iz Pančeva planiraju da se priključe ustanicima u Beogradskom pašaluku. Ovaj plan otkrila je Austrija i onemogućila ga. Iste godine Karađorđe daje građu za zidanje Uspenske pravoslavne crkve, koja je dovršena do 1810, kada su mnogi Srbi, posle propasti ustanka, prešli u Pančevo.

U sukobima između Srba i Mađara 1848, Pančevo je bilo centar srpskog pokreta u Banatu. Posle ovih sukoba, Pančevo je 1867. priključeno Mađarskoj, u čijem sastavu ostaje do 1918. godine. Kada je 1871. godine ukinuta vojna granica, Pančevo je postalo slobodno. Tokom Prvog svetskog rata, iako je bio u borbenoj liniji, grad nije pretrpeo naročite štete. Srpske trupe ulaze u Pančevo 8. novembra 1918.

Neki od poznatih Pančevaca su Jovan Jovanović Zmaj, Uroš Predić, Đorđe Vajfert...

ZAMAJAC NEKAD I SAD: Rafinerija i...

FOTOGRAFIJE: A. ANĐIĆ

... i buvljak

Pančevačku opštinu čine grad i devet sela, sa ukupnom površinom od 760 kvadratnih kilometara i populacijom od oko 135.000 stanovnika. Od toga, nešto manje od polovine živi u samom gradu. Opština raspolaže sa oko 60.000 hektara poljoprivrednog zemljišta i važan je saobraćajni centar jer izlazi na dve reke, Dunav i Tamiš. Preko teritorije grada prelaze važni drumski i železnički putevi. U privredi opštine zaposleno je oko 20.000 radnika, od toga 70 odsto u industriji. U društvenim delatnostima zaposleno je oko 5000 radnika. Privatno preduzetništvo organizovano je u oko 1100 preduzeća i 6000 samostalnih radnji.

poboljšan. U špicu, autobusi pančevačkog prevoznika ATP koji drži monopol saobraćaju na svakih 15 minuta. Cena gradskog prevoza je visoka u odnosu na dužinu linija koje su znatno kraće od, recimo, beogradskih. Zbog toga se pribegava drugim rešenjima.

TRGOVAČKA ALTERNATIVA: Ako se iz Beograda krene ka Pančevu Beovozom, prva pančevačka stanica je Glavna, odnosno buvljak. Tu izlaze brojni prodavci natovareni torbama i džakovima, svedočeći da je reč o velikom trgovačkom poduhvatu. Pijaca ima oko 2500 tezgi na kojima radi nešto manje od 5000 prodavaca iz svih krajeva zemlje, ali i iz inostranstva. Prema nekima, ovo je najveći buvljak na Balkanu, ranije deo zelene pijace gde se prodavala "roba sa strane", a onda je taj trgovački kompleks preseljen. Buvljak, postavljen u Gornjem gradu, "paorskom kraju", doneo je nagli procvat ovoj gradskoj četvrti: nekada najzaostaliji deo grada sada "krase" vile i magacini.

"Dovoljno je prisetiti se kako je ovaj kraj izgledao pre desetak godina i to uporediti sa ovim prizorima pa da vam odmah bude jasno o kolikom novcu je reč", objašnjava Ilijana V. iz okoline Pančeva.

Osnivačima se smatraju trgovci kojima je poslovanje na beogradskom buvljaku bilo neisplativo. S druge strane, krajem devedesetih slabi pančevačka privreda koja je pogođena ekonomskim sankcijama pa se i jedan deo radnika okreće buvljaku. Tome treba dodati i puštanje u rad železnice tj. – Beovoza. Sve to bilo je dovoljno za početak razvoja "alternativne" pančevačke privrede.

Ali, dok je posao na buvljaku cvetao, najviše>>

je stradala sitna gradska trgovina. U gradu je iznenada sve postalo skupo. "Cene su pristupačne, svakodnevno se kupuju osnovne namirnice i stvari za opremanje domaćinstava. Tako ova sirotinja može nešto da zaradi", kaže Milinko Stamenković, jedan od prodavaca.

DUPLO VEZANO: Ponešto može da se zaradi i u Južnoj industrijskoj zoni. Veliki privredni objekti – Petrohemija, Rafinerija i Azotara uticali su da se Pančevo svrsta u najrazvijenije gradove Srbije. Međutim, političke prilike devedesetih, rukovodstvo i izolacija doveli su pančevačku privredu do borbe za goli opstanak.

Petrohemija i Azotara bile su društvena preduzeća od velikog značaja. Očekivala se njihova privatizacija po posebnom planu i programu Vlade Republike Srbije. U međuvremenu, Petrohemija je "podržavljena", pa je postala akcionarsko društvo u kome je država vlasnik 95 odsto kapitala, dok je ostatak pripao radnicima. "Procenjuje se da su dugovi nastali zbog državnog zakonodavstva", objašnjava Vladimir Đoković, novinar "Pančevca". "Država ih je prvo uvukla u dugove pa ih je onda preuzela. To je izazvalo otpor zaposlenih ali je, ipak, nastavljeno s radom, jer su radnici shvatili da je to bio jedini način da se opstane."

Nekada nezavisno preduzeće, pančevačka Rafinerija, sada je deo A.D. Naftne industrije Srbije (NIS), zatvorenog akcionarskog društva pod kontrolom države. S druge strane, Petrohemija je tehnološki i upravljački povezana s Rafinerijom: NIS, naime, ima deo vlasništva u Petrohemiji na ime dugova za energente. I to je, naravno, jedan od problema jer se preko Rafinerije, odnosno akciza koje plaća, puni republički budžet, a Rafinerija je sve više gubila mogućnost da ostane u lokalnoj zajednici. Tome, po rečima Vladimira Đokovića, treba dodati i stranačku politiku jer je svako novo rukovodstvo postavljalo svoje upravljačke kadrove. Danas, Rafinerija čeka prihvatljiv koncept u okviru privatizacije NIS-a.

Azotara, koja je bila najveći proizvođač mineralnih đubriva i jedini proizvođač amonijaka u Jugoslaviji, nedavno je prodata Univerzal holdingu, odnosno konzorcijumu dve litvanske i jedne beogradske firme.

Ali, bez obzira na to ko je vlasnik, danas je teško s ponosom govoriti o nekadašnjim nosiocima pančevačke privrede. Što zbog zastarele tehnologije, što zbog nemara nadležnih, ovaj industrijski kompleks doprineo je da Pančevo postane jedan od najzagađenijih gradova u Srbiji.

CRNA TAČKA: Pančevci sebe često nazivaju žrtvovanim građanima i taocima državne politike: "Ovakav industrijski kompleks trebalo bi

NERECIKLIRANI VAZDUH: Naselje Sodara

postaviti najmanje 20 kilometara od grada. U ovom slučaju, on jeste 20 kilometara udaljen – ali od Beograda."

Gotovo nepodnošljiv miris koji se skoro svakodnevno oseća u Pančevu podseća da su potrebne ozbiljne preventivne mere. Od svega, postoji samo stalno praćenje aerozagađenja.

Opština Pančevo je radi dobijanja potpunijih podataka o prisustvu osnovnih i specifičnih zagađujućih materija u urbanoj sredini koji se odnose na kraće vremenske intervale (do jednog sata) započela razvoj sistema za kontinualni monitoring aerozagađenja. Sada, kontrolu kvaliteta vazduha u Pančevu obavlja Zavod za zaštitu zdravlja Pančevo na dva, i Sekretarijat za zaštitu životne sredine opštinske uprave na četiri merna mesta.

Kurs VREME istraživačkog novinarstva

Rezultati se proveravaju, statistički obrađuju i usrednjavaju na jedan i 24 sata, i memorišu. U Sekretarijatu se nalazi računar preko koga se na svaki sat automatski preuzimaju podaci sa sva četiri merna mesta. Zainteresovani mogu najsvežije rezultate videti na monitoru postavljenom u holu opštinske zgrade, kao i na internet adresi *www.sopancevo.org.yu*, što je veliki pomak u odnosu na neka ranija vremena kada su ovi podaci bili prikrivani. Veliki broj prolaznika koji svakodnevno zastajkuju ispred monitora sa podacima o trenutnom stanju vazduha svedoči o tome da pridaju značaj ovim podacima.

Pored toga, rezultati merenja se obrađuju i u vidu dnevnih i mesečnih izveštaja dostavljaju Upravi za zaštitu životne sredine RS, Agenciji za zaštitu životne sredine RS, Sekretarijatu za zaštitu životne sredine i održivi razvoj APV i Zavodu za zaštitu zdravlja Pančevo.

Opština Pančevo za sada nema zvanično ovlašćenje za merenje aerozagađenja jer opština nije registrovana za obavljanje ove delatnosti. "Očekujemo da u narednom periodu Ministarstvo za nauku i zaštitu životne sredine donese pravilnik kojim će biti regulisan način rada ovakvih sistema i nastojaćemo da u skladu s tim ovaj problem prevaziđemo. Za nas je važno da se rezultati merenja aktivno koriste, posebno kada je reč o inspekcijskom nadzoru u fabrikama Južne industrijske zone", objašnjava Biljana Miladinović, šefica Odeljenja za praćenje i kontrolu kvaliteta životne sredine pri opštinskom Sekretarijatu.

SUKOB NADLEŽNOSTI: S druge strane, jedina nadležna institucija za kontinuirano praćenje aerozagađenja jeste Zavod za zaštitu zdravlja. Ova ustanova prati aerozagađenje od 1974. i rukovodi se uredbom Vlade Republike Srbije, odnosno Programom za kontrolu kvaliteta vazduha koji se donosi na svake dve godine. Programom se definiše šta se u kojim gradovima meri, na koliko mernih mesta, kako se pravi izveštaj i kome se dalje prosleđuje. Program predviđa da u Pančevu postoje tri merna mesta sa kojih bi se uzimali parametri i preračunavali u dvadesetčetvoročasovni presek.

Dr Ljiljana Lazić, direktorka Zavoda za zaštitu zdravlja, kaže za "Vreme" da je ovo jedinstven slučaj da opština sprovodi kontinuirani aeromonitoring. "Opština kao politički organ meri aerozagađenje, iako nije ovlašćena za to. Zbog toga ti rezultati nisu priznati na republičkom nivou. Samim tim, možete da zaklju-

Najstariji na Balkanu

Nedeljnik "Pančevac" štampa se u tiražu od oko 16.000 primeraka. Plate novinara u ovoj kući veće su od plata funkcionera opštine. Osim tiražom, dobro finansijsko stanje lista objašnjava se velikim brojem reklama i čitulja koje objavljuje. Zoran Spremo, bivši direktor lista, odaje tajnu uspeha "Pančevca": "To je slično kao sa engleskom travom. Da bi uspela, mora da se šiša, zaliva i đubri. I tako 300 godina."

Prvi broj se pred čitaocima pojavio 13. aprila 1869. godine. Idejni tvorac i osnivač bio je dvadesetšestogodišnji Jovan Pavlović, profesor Trgovačke škole. U tom periodu, list je zbog slobodoumne uređivačke politike bio zabranjivan i plenjen.

Kraj osamdesetih godina prošlog veka "Pančevac" zatiče kao preduzeće koje čak polovinu svojih prihoda dobija javnim dotacijama. "Već tada je uređivačka politika bila okrenuta građaninu. Obraćali smo se prosečnom stanovniku Pančeva, ispitujući zašto loše živi i kako na to utiče vlast", kaže Zoran Spremo.

U "Pančevcu" devedesete godine prolaze u znaku ograničavanja novinarskih sloboda: 1992. opština stavlja list pod svoju kontrolu i menja novinarsku postavu, 1994. prevodi ga u javno preduzeće i tako oduzima pravo listu da samostalno bira urednike: "Ta odluka bila je nezakonita. Još uvek trpimo njene posledice", kaže sagovornik "Vremena".

Povratak stare postave novinara u list 1996. rezultira ponovnim uspostavljanjem profesionalnih standarda i sticanjem poverenja građana. Količina javnog novca koji ulazi u preduzeće počinje da opada, da bi 2000. list u potpunosti odustao od javnih prihoda i prešao u samostalno finansiranje. U skoroj budućnosti "Pančevcu" predstoji privatizacija.

Nepostojeća scena

Po rečima Saše Rakezića, strip autora iz Pančeva, u gradu ne postoji nešto što bi se nazivalo andergraund scenom. "Scena zapravo nikada nije postojala, ljudi su stvarali sami za sebe, a povremeno je postajalo jasno da se to događa na istim geografskim koordinatama."

"Bilo je to mesto gde su objavljivani fanzini, gde je postojao i postoji bend po imenu NUP (Napred u prošlost) koji već toliko godina dela. Postojala je strip radionica Kuhinja i kasnije GRRR!, internacionalni festival autorskog stripa. Elektrolasta i Klopka za pionira su grupe koje su povezane sa pričom o beogradsko-pančevačkom kreativnom prožimanju. U takvom ambijentu je možda i moguće da postoji Vuk Palibrk, koji je postao deo Kuhinje u jedanaestoj godini, a danas svira u Elektrolasti i objavljuje stripove unutar i van zemlje", kaže Saša Rakezić.

Bend Napred u prošlost iz Banatskog Novog Sela nastao je 1984. Ovaj sastav za sobom ima devet studijskih i pet koncertnih albuma, kao i 16 video spotova. Jedan od osnivača benda, Zoran Jović zvani Đavo, govori o tome kako se formirao umetnički izraz: "Prihvatili smo pank kao ideju. Ali ne onaj ulični, *fight* pank, nego pank kao način borbe protiv ljudske gluposti, zlobe i učmalosti." Nedavno je na osnovu muzike NUP-a sačinjena zbirka poezije koja je objavljena u elektronskom formatu.

Klopka za pionira, dvočlani beogradsko-pančevački sastav, ima za sobom pet albuma. "Obrađivali smo temu pretapanja društvenih ideologija, partije i religije. Bilo je interesantno mešati jugoslovenske partijske pesme sa pravoslavnim pesmama", kaže Mileta iz Klopke. Svaki album ovog elektro-sastava različit je od prethodnog: "Naš cilj je istraživački rad u muzici."

čite da zvaničnog aeromonitoringa u Pančevu nema, što je besmisleno", objašnjava dr Lazić.

Tu nastaju problemi: kada se građani obrate sudu zbog aerozagađenja, sud traži podatke ovlašćene institucije a ovlašćena institucija nema podatke o kontinuiranom zagađenju. "Dešava se, recimo, da mi svi znamo da je u nekom danu, u toku jednog sata bilo zagađenja, ali mi te podatke nemamo registrovane jer pravimo dvadesetčetvoročasovni presek." To su, prema rečima dr Lazić, situacije u Pančevu koje "neko" ne želi da reši: "Znate, kada treba politički malo da se podigne buna, onda se iskoristi taj monitoring. Kada ne treba da se podiže buna, onda se kaže da taj monitoring nije validan. To se koristi, bukvalno, kako kome odgovara."

MALIGNO, HRONIČNO, AKUTNO: Kada se rezultati dugogodišnjeg aerozagađenja prevedu na običan jezik, to, između ostalog, izgleda ovako: stopa oboljevanja od malignih bolesti u pančevačkoj opštini je u porastu: od 1000 stanovnika – šest ima rak. Na teritoriji Južnobanatskog okruga ukupno 928 osoba boluje od neke maligne bolesti: više od trećine (332) je iz Pančeva.

Najčešća maligna oboljenja su karcinom dojke i karcinom pluća. "Kada pogledate broj novootkrivenih slučajeva u Pančevu, recimo 1999. godine, broj obolelih je bio 202, a 2005. – 332. Najveći porast zabeležen je kod obolelih od karcinoma pluća i karcinoma dojke." Dr Lazić dodaje da maligne bolesti, prema statistici, ipak ne spadaju u vodeće.

Opšte je mišljenje da se podaci o broju i težini malignih oboljenja kriju, odnosno da je slika mnogo crnja nego što u izveštajima izgleda. Govori se i o postojanju dvostrukih zdravstvenih kartona radnika Južne industrijske zone – pravih, koji bi dokazali da su radnici najugroženiji zbog stalne izloženosti opasnim materijama, i falsifikovanih – koji kriju stvarno zdravstveno stanje radnika. Dr Ljiljana Lazić, međutim, takve tvrdnje smatra potpunom izmišljotinom. Ona objašnjava da medicina rada u okviru svojih delatnosti ima preventivni i kurativni rad. "Preventivni su sistematski pregledi, pre->>

gledi radnika na posebnim radnim mestima, a kurativni rad su pregledi radnika kada su bolesni. Postoje preventivni i kurativni zdravstveni kartoni jer su drugačiji formulari pa je i njihova klasifikacija drugačija."

Kako god, svaki drugi stanovnik Pančeva jednom godišnje ima neko oboljenje respiratornih organa, svaki treći neko kardiovaskularno oboljenje a svaki deseti neku bolest organa za varenje.

APOKALIPSA DANAS: Prema rečima dr Siniše Baumana, pedijatra i pulmologa u pančevačkoj bolnici, aerozagađenje pogađa sve uzraste, ali su, ipak, deca najosetljivija. Dr Bauman kaže da u Pančevu svakodnevno otkrivaju nove slučajeve dece sa poremećajima respiratornog sistema: "Mi stalno imamo veliki broj dece koja oboljevaju od bronhijalne astme. Svakog dana imamo dosta novih slučajeva. Primera radi, danas sam obavio 16 pregleda i imao tri nova slučaja dece sa respiratornim opstrukcijama. To se stalno dešava."

Pančevačka deca pate od upale grla, ždrela i bronhija, ali i hroničnih, opstruktivnih bolesti pluća kakve su astma, opstruktivni bronhitis i bronhiolitis, koje negativno utiču na rast i razvoj. Stopa oboljevanja kod dece predškolskog uzrasta beleži blagi porast u odnosu na 2004. godinu. U protekloj godini zabeležen je porast broja obolelih od respiratornih i bolesti uha.

U Pančevu je visoka stopa oboljevanja predškolske dece – čak 6000 oboljenja na 1000 dece, što znači da se u toku jedne godine svako predškolsko dete razboli šest puta, najčešće (četiri do pet puta) od bolesti respiratornog sistema. Na široj teritoriji opštine, slika je unekoliko bolja: svako dete tokom godine oboli od "samo" tri do četiri respiratorne bolesti. Za ovakvo stanje, prema rečima stručnjaka, odgovorni su i drugi faktori: vlažna klima, nedostatak zelenih površina...

ZAGAĐENJE I JEFTINOĆA: Prema rečima Vojislava Zubića iz preduzeća za poslovne aktivnosti Irmax, nivo zagađenosti u pojedinim delovima grada znatno utiče na cene nekretnina. U strogom centru cena kvadrata iznosi od 700 do 800 evra. Međutim, "na samo pet minuta hoda od centra, u naselju Sodara, cena zbog zagađenosti iznosi oko 600 evra".

Kurs VREME istraživačkog novinarstva

Generalno, cene stanova dvostruko su niže nego u Beogradu. Naselja Kotež 1 i Kotež 2 spadaju u manje zagađena područja: cena je od 700 do 800 evra po kvadratu. Prema rečima sagovornika "Vremena", Beograđani koji kupuju nekretnine u Pančevu često se odlučuju upravo za Kotež 1, Kotež 2 ili za tiho naselje "Tesla", zbog toga što tuda prolazi Beovoz. Na Strelištu cena je oko 600, a u Misi 500 evra. U ostalim delovima Pančeva uglavnom nema kolektivne gradnje.

UVEK POSTOJI AUTOCENZURA: Marinika Čiobanu

Problem je što velik broj stanova u Pančevu nije uknjižen. Reč je uglavnom o nekadašnjoj društvenoj svojini koja prilikom otkupa nije zavedena. Da situacija bude gora, često ni zgrade u kojima se ovi stanovi nalaze nisu uknjižene. Stoga vlasnik stana ne može da reši problem samostalno: "Prethodno, potrebno je da se stanari takve zgrade međusobno dogovore i zajednički je uknjiže. Tek posle toga moguće je uknjiženje pojedinačnih stanova. Na ovom planu, najviše je urađeno u naselju Strelište. U ostalim naseljima, rešavanje ovog problema tek predstoji", kaže za "Vreme" Vojislav Zubić.

TOLERANCIJA NA DELU: Jedna od svetlih pančevačkih tačaka jeste međuetnička tolerancija. Pored Srba koji, prema popisu iz 2002. godine, čine oko tri četvrtine od ukupnog stanovništva, tu su i Rumuni, Mađari i Makedonci sa nešto više od tri odsto. Slede Slovaci – sa oko dva, Romi – oko jedan odsto...

Marinika Čiobanu, urednica "Libertatee", jedinog vojvođanskog nedeljnika na rumunskom jeziku, ističe da je Pančevo vrlo tolerantna sredina: "Kao opština i kao grad, Pančevo ne čini sve što bi moglo, ali nije netolerantna sredina. Ne može se reći da ima incidenata na etničkoj osnovi, niko nije napadnut zbog toga što je Rumun."

Sagovornica "Vremena" ističe da "Rumuni u Pančevu važe za poslušnu manjinu koja bi, između lojalnosti i suprotstavljanja aktuelnoj vlasti, uvek izabrala ono prvo". Rumuni su vo-

đeni principom "Neka, to će ionako Mađari da potegnu". Ipak, dodaje ona, problem nastaje kada Mađari "potegnu" pitanje i izdejstvuju ono što njima odgovara, dok Rumuni dobijaju ono što "pripada" manjinama.

Marinika Čiobanu smatra da nacionalne manjine ne rade dovoljno na svojim problemima. Doduše, Rumuni imaju jednu političku partiju – Alijansu vojvođanskih Rumuna, koja "postoji samo na papiru". "Možete da dobijete nešto samo ako se integrišete u neku veliku stranku, ali ako se integrišete, vi onda poštujete ideje te stranke", kaže urednica "Libertatee". Marinika Čiobanu ističe da ovaj list nastoji da se bavi temama koje su značajne za rumunsku zajednicu, ali i da nije uvek moguće pisati potpuno slobodno jer "uvek postoji autocenzura".

Drugu najveću pančevačku manjinu čine Mađari. Najveći broj njih živi u prigradskom naselju Vojlovica gde imaju i svoja udruženja – "Tomaš Jaron", "Đerfi" itd. Prema rečima Đule Korodija, Mađari su asimilovani sa srpskom većinom, tako da jedan deo njih ili slabo govori ili uopšte ne govori mađarski jezik. To dovodi do paradoksalne situacije da pančevački Mađari koji žele dvojno državljanstvo ne ispunjavaju osnovni uslov, odlično poznavanje mađarskog jezika. Za razliku od Rumuna, Mađari u Pančevu nemaju list na svom maternjem jeziku i ako žele da se informišu na svom jeziku, prate (uglavnom) program TV Novi Sad.

POSTAVLJANJE REPERA: Jedan od najznačajnijih pančevačkih elektronskih medija jeste Radio Pančevo. Na frekvenciji 92,1 MHz, program je prvi put emitovan aprila 1980. U periodu od 1989. do 1992. godine u jednom ciklusu emisija ovog radija gostovalo je više od 200 intelektualaca: "Na primer, prvo pojavljivanje Vuka Draškovića u medijima bilo je upravo na Radiju Pančevo. Uopšte, čitav taj opozicioni krug ljudi koji se profilisao prošao je kroz naš studio. Postavljeni su neki reperi u tome kako slobodno radio-novinarstvo treba da izgleda", kaže Nevena Simendić, glavna i odgovorna urednica TV Pančeva.

Lokalna vlast 1992. smenjuje urednički kolegijum radija, sa Ofelijom Backović na čelu. Dve godine kasnije, ista vlast prevodi Radio Pančevo i "Pančevac" u javno preduzeće. Zaposleni reaguju šestomesečnim štrajkom koji slovi za najduži medijski štrajk u Srbiji i završava se neuspehom.

Profesionalni standardi obnovljeni su 1996, nakon promene lokalne vlasti.

Tokom bombardovanja mnogi Beograđani okretali su svoje antene prema Pančevu. O tome zašto radio nije bio zatvoren, Nevena Simendić kaže: "U tom trenutku bilo je važno je da građani dobiju preciznu informaciju o bombardovanju. Nismo se bavili unutrašnjom politikom, niti očijukali sa Briselom. Konačno, možda je vlastima odgovaralo da postoji bar jedan nezavisan medij koji nije zatvoren."

Spomenik industrijske revolucije

Industrija stakla Pančevo i Fabrika sijalica "Tesla" nestale su zbog toga što se nisu odazvale pozivima nekih velikih kompanije koje se bave tim poslom. Te svetske kompanije kasnije su "premrežile" tržište a ove fabrike nisu uspele da ostanu na tržištu. Prema rečima Vladimira Đokovića, novinara "Pančevca", ovo propadanje ima i bitno političko obeležje: "Treba, takođe, uzeti u obzir ko je kada vodio ove firme, ko, kada i zbog čega nije želeo da uđe u posao sa svetskim kompanijama." Staklara, koja je bila jedina industrija ravnog stakla u zemlji i u kojoj je poslednja peć ugašena pre oko godinu i po dana, prema Đokovićevim rečima, danas stoji kao "spomenik industrijskoj revoluciji".

Kilava privatizacija

Od ukupno 96 preduzeća, ne računajući javna preduzeća i zemljoradničke zadruge sa sedištem na teritoriji opštine, privatizovna su 33 preduzeća, u postupku privatizacije nalaze se 34, dok je 21 preduzeće i dalje van privatizacionih tokova. Efekti privatizacije su, prema rečima Miroljuba Nedeljkovića, sekretara za privredu i privatno preduzetništvo, "veoma loši a o tome svedoči i podatak da je od 22 privatizovana preduzeća kod dva raskinut ugovor, jedno je otišlo u stečaj, a u toku je postupak raskida ugovora sa još dva preduzeća". Samo nekoliko privatizovanih preduzeća beleži manje pozitivne pomake u poslovanju. Nedeljković ističe da su privatizacioni prihodi opštine vrlo mali. U periodu od 2003. do kraja marta ove godine u budžet opštine je uplaćeno svega 26.283.726 dinara.

Televizija Pančevo nastala je u periodu "medijskog mraka" 1992. "Vlastima je bilo važno da je pokrenu pred izbore. Do 1997. televizija teško da je uopšte postojala: služila je kao razglasni uređaj." Nakon promene urednika i redakcije 1997, raste gledanost: "Televizija se bukvalno podiže iz mrtvih." Novoosvojeni standardi u izveštavanju primenjuju se i za vreme bombardovanja. U to vreme, ekipe TV Pančeva pokrivale su pogođena mesta, a industrijska zona je snimana 24 časa dnevno. "Prvi put, građani se vezuju za televiziju." Ipak, pritisci vlasti na uređivanje stanice nastavljaju se i posle petooktobarskog prevrata.

Ako je suditi prema poslednjim primerima, pančevačko osvajanje slobode je dugo trajalo ali je, ipak, bilo plodonosno. U skladu s tim, može se postaviti pitanje koliko bi trebalo da traje borba za slobodu disanja ili, ako ništa drugo, za bar malo čistijeg vazduha. Danas, kada su drugi elementi za normalan život u Pančevu uspostavljeni, ovo pitanje je sastavni deo svih planova vezanih za budućnost. ×

OLIVERA STOJANOVIĆ,
ALEKSANDAR KIRĆANSKI, VELIZAR SEKULIĆ
Koordinator istraživanja: ZORAN MAJDIN

HIV/SIDA – 25 GODINA

Zvono za uzbunu

Četvrt veka od otkrivanja HIV/side, epidemiološka slika ne deluje nimalo optimistično, lek protiv bolesti još nije pronađen, ali svet postepeno uči da se humanije ophodi prema onima koji su do juče bili prokaženi i napušteni

Američki Centri za kontrolu bolesti (CDC – Centers for Disease Control) 5. juna 1981. godine izvestili su o epidemiji pneumonije kod petorice muških homoseksualaca, ujedno i korisnika droge, u Los Anđelesu. Mesec dana kasnije, iz CDC-a stigli su i izveštaji o Kapoši sarkomu i pneumoniji među homoseksualcima u Kaliforniji i Njujorku. Od prvih uočavanja simptoma nove bolesti, kasnije nazvane AIDS ili sida, do danas, 25 godina kasnije, njena epidemiološka slika u svetu sve je alarmantnija. Sa HIV virusom, odnosno sa sidom danas živi više od 40 miliona ljudi širom sveta, a bolest je ubila više od 25 miliona ljudi od trenutka njenog registrovanja 1981. godine.

EPIDEMIJA RASTE: Iz Svetske zdravstvene organizacije i dalje stižu zabrinjavajući podaci: tokom 2005. godine u svetu je virusom HIV-a zaraženo novih 4,4 do 6,6 miliona ljudi, što je rekordan broj u odnosu na sve prethodne godine. Pored podsaharske Afrike u kojoj živi 24 do 29 miliona inficiranih HIV-om, najveći rast epidemije prošle godine zabeležen je u Istočnoj Evropi kao i u Centralnoj Aziji. Zaraza u ovim regijama rapidno raste od sredine devedesetih zahvaljujući ekonomskom i društvenom kolapsu zemalja, naglo povećanom broju intravenskih narkomana i rastu prostitucije. U odnosu na njih, razvijene zemlje važe za područja na kojima su preventivne mere dale prve ozbiljne rezultate, a najbolji pokazatelj jeste sve manji broj mladih zaraženih ovim virusom.

Vreme je učinilo svoje, pa se danas takoreći zaboravilo kako je početkom i sredinom osamdesetih zastrašujuće izgledalo biti oboleo od side: uz optužujuću etiketu narkomana i homoseksualaca, pacijenti su zatvarani u karantine po mračnim sobama, s prezrenjem napuštani od familije, dok su njihove slike iz krajnjih stadijuma bolesti kružile svetom. No, rizičnim grupama ubrzo su priključeni i hemofiličari, a 2000. godine Svetska zdravstvena organizacija procenila je da je između 15 i 20 odsto novoinficiranih širom sveta virus HIV-a dobilo transfuzijom krvi, preko krvi donatora. Naslućujući šta je sida uistinu, još 1987. čuvena voditeljka tok-šou emisija Opra Vinfri izjavila je: "Tokom devedesetih, jedan od pet heteroseksualaca umreće od side." Najnoviji podaci govore da se HIV sve više širi među heteroseksualcima, a granice među rizičnim i nerizičnim grupama polako se gube. Nekad su najrizičnija grupa bili muški homoseksualci, danas su to sve više heteroseksualne žene. Na kraju 2005. godine u svetu je registrovano

između 16 i 19 miliona žena koje žive sa HIV-om, što je za milion više u odnosu na 2003. godinu. Kao jedan od najvažnijih razloga navodi se nemogućnost žena da utiču na volju muških partnera da koriste kondome. Ključ tajne u procesu zaustavljanja epidemije i dalje je u seksualnom ponašanju: korišćenju kondoma, smanjenju broja seksualnih partnera, kao i kasnijem stupanju u seksualne odnose. U aprilu ove godine, čak je i Katolička crkva, najglasniji protivnik upotrebe kondoma, najzad opustila svoj stav rekavši kako su kondomi u odnosu na bolest ipak manje zlo.

SLAVNI: Dva su presudna momenta uticala, što na individualnom što na kolektivnom nivou, da se smanji odbojnost javnosti: smrt glumca Roka Hadsona 1985. godine i film *Filadelfija* iz 1994. godine. Prvo lomljenje tvrdog stava široke javnosti i prvi veliki korak ka humanizaciji odnosa prema obolelima, izazvala je senzacionalna vest da je holivudska zvezda Rok Hadson umro od side. Samo godinu dana ranije, u San Francisku oboleli su prvi put javno izašli na ulice u svom "maršu sveća", ali to je bilo vreme kada su vozači ondašnjeg gradskog prevoza na posao dolazili sa maskama na licu a javna kupatila u tom gradu bila zatvorena za gej populaciju. I pre Roka Hadsona, od side je umro filozof Mišel Fuko, pijanista Pol Džejkobs, ali slavni i omiljeni glumac bio je prva poznata ličnost za koju je javno rečeno da je bolovala od ove bolesti. To je samo pomoglo da se već naraslom problemu da izvestan publicitet koji je nagovestio drugačiji pristup. U devedesetim više nije bilo nikakve senzacije kada su sida i slavni u pitanju. Ipak, pevač grupe Kvin Fred Merkjuri samo dan pred smrt obelodanio je od čega boluje. Od side su potom umrli i glumac Entoni Perkins, baletska zvezda Rudolf Nurejev, čuveni teniser Artur Eš (zaražen virusom dok mu je rađena operacija srca), umetnik Kit Haring, politički filozof i akademik Alan Blum, izraelska pevačica Ofra Haza... Kada je 1991. godine košarkaška zvezda Medžik Džonson javno rekao da ima virus HIV-a, zabeležen je rekordan broj ljudi koji se prijavio da bude testiran.

U Srbiji nijedna slavna ličnost nije umrla od side. Iako postoje neke indicije, ni za koga od tih nije rečeno da su smrtonosna infekcija, hepatitis, sarkom ili upala pluća izazvani virusom HIV-a. To je ovaj problem još više udaljilo od javnosti, sakrilo ga pod veo sramote i učinilo nepostojećim. O sidi se u Srbiji malo govori, a i kad se govori, to je obično knjiški, strogo edukativno, isplanirano. Ivan Radojčić, mladić koji je HIV pozitivan, jedini je javno progovorio o svom iskustvu, ali niko više nije pošao njegovim putem. Zavera ćutanja dovela je do toga da se među građanima Srbije sida i dalje doživljava kao bolest nekog drugog sveta. Poražavajući rezultati nedavnog istraživanja Stratedžik marketinga na videlo iznose podatak da od 1509 ispitanika u Srbiji, 90 odsto njih ne bi živelo s obolelim od side, a svaki treći prekinuo bi prijateljstvo s obolelim. Da li je reč o neznanju, nehumanosti, ili pak o onom često pominjanom niskom IQ-u kod Srba, važno je registrovati, ali neuporedivo važnije za zdravlje svih jeste to što ova zajednica sebe još doživljava kao patrijarhalnu, zaštićenu zonu, pa se tako i ponaša.

Za to vreme, daleke 1994. godine, film *Filadelfija* Džonatana Demija, zazvonio je na uzbunu i ostao zapamćen kao prvi dokaz spremnosti američkog društva da se kroz umetnost, ali i u stvarnosti, problem zaraženih i obolelih postavi na prave osnove. Tom Henks, koji je za ulogu homoseksualca obolelog od side dobio oskara, tumači lik talentovanog advokata koji radi u konzervativnoj firmi. Diskriminacija kojoj je svakodnevno podvrgnut, otkazi sa posla i njegova borba na sudu, usmerili su makar filmsku publiku ka stvaranju atmosfere razumevanja prema ljudima drukčije seksualne orijentacije i saosećanja prema obolelima od side. Odavanjem priznanja ovom filmu, američki establišment naglasio je svoj jasan stav u pogledu zapošljavanja i ophođenja prema zaraženima i obolelima, što je pokrenulo novi i pravedniji tretman od strane društva u celini.

SUKOBI U NAUCI: Naučnici su za to vreme radili svoj deo posla. Mnogo pre nego što su se prepirali o poreklu side, tj. da li je ona prenesena sa primata na čoveka ili je reč o zaverama, genocidu, biološkom ratu, osveti bogova, na samom početku sporili su se i oko samog imena virusa i bolesti. Naučnici predvođeni Likom Montanjerom sa Pasterovog instituta u Francuskoj prvi su 1983. godine otkrili virus koji je uzročnik side. Nazvali su ga LAV (Limphadenopathy Associated Virus). Godinu dana kasnije američki naučnik Robert Galo potvrdio je otkriće ovog virusa i nazvao ga HTLV-III (T Lymphotropic Virus Type III). Zbog ova dva otkrića vodile su se žučne naučne prepirke, sve dok se predsednici Francuske i SAD, Miteran i Regan, nisu našli i izgladili celu stvar. I francuski i američki nazivi 1986. izbačeni su iz upotrebe i uveden je – HIV (Human Immunodeficiency Virus). Međutim, bolest koja nastaje usled infekcije HIV-om u SAD i ostalim zemljama engleskog govornog područja zove se AIDS (Acquired Immunodeficiency Syndrome), ali u Francuskoj kao i u još nekim zemljama, pretežno romanske grupe jezika, naziva se SIDA (Syndrome d'Immuno Déficience Acquise). >>

HIV u Srbiji

Epidemija HIV/side u Srbiji zvanično je počela 1985. godine kada su retroaktivno prijavljeni prvi slučajevi. U Srbiji bez Kosova i Metohije u periodu 1984–2003. godine registrovano je 1807 osoba inficiranih HIV-om, od kojih je 1188 (66 odsto) već obolelo od side, dok je 845 (71 odsto) osoba umrlo, što pokazuje da je u našoj zemlji među zaraznim bolestima sida jedan od glavnih uzročnika smrti. Od 1996/1997. godine visoko aktivna antiretrovirusna terapija dostupna je i kod nas što je dovelo do pada oboljevanja i umiranja.

Registrovan prosečan broj osoba testiranih na HIV infekciju, isključujući dobrovoljne davaoce krvi, iznosi 1,6 na 1000 i među najnižima je u Evropi. Mali broj osoba testira se na HIV infekciju pre svega zbog stalnog nedostatka dijagnostičkih sredstava, ograničenih mogućnosti za besplatno i poverljivo testiranje na celoj teritoriji i tokom cele godine, kao i nedovoljnog promovisanja značaja testiranja.

Tokom prvih godina epidemije odnos muškog pola prema ženskom među obolelima od side bio je čak 5,7:1 (1991), a tokom poslednjih godina ustalio na oko 2,5:1.

U Srbiji u periodu 1984–2003. godine najviše registrovanih HIV pozitivnih osoba je uzrasta između 30 i 39 godina (38 odsto), a sledi uzrast između 20 i 29 godina (31,5 odsto). Koncentracija inficiranih, obolelih i umrlih najveća je na teritoriji grada Beograda (više od 70 odsto).

Tokom 2004. godine registrovano je 75 novih slučajeva HIV infekcije, 49 slučajeva obolelih, dok je 21 osoba umrla od side.

Premda naša zemlja spada u zemlje sa niskom prevalencijom HIV/side, epidemiološka situacija se može okarakterisati kao nepovoljna, sa tendencijom daljeg pogoršavanja, s obzirom na teške socijalno-ekonomske uslove kao i rizično ponašanje. S druge strane, preti vrlo izvesna opasnost od ekonomski uslovljene migracije iz zemalja Istočne Evrope, koje su već teško pogođene HIV epidemijom.

(Podaci Instituta za zaštitu zdravlja Srbije "Dr Milan Jovanović Batut")

TERMOELEKTRO

OSNOVANO 1948

AKCIONARSKO DRUŠTVO

Uralska 9, Beograd, tel. 011/2782-333, faks. 011/2773-249, 277-1296, e-mail termo@termoelektro.co.yu, http://www.termoelektro.co.yu

Tako je potreba za stvaranjem akronima zadovoljena kod obe strane, a naučnici su se međusobno razumeli.

Ono što je javnost u početku najviše zanimalo jeste pitanje otkud sida. Zvanična verzija glasi da postoje dva virusa HIV1 i HIV2, da potiču iz zapadne i centralne Afrike, a prenesena su sa majmuna na čoveka. HIV1 je virulentniji i lakše se prenosi, uzročnik je svetske epidemije side, a HIV2 je ostao ograničen na području zapadne Afrike. U časopisu "Roling Stoun" 1992. godine objavljen je članak u kome se tvrdi da je sida nastala još u kasnim pedesetim kada su se u belgijskom Kongu obavljala istraživanja polio vakcine. Podstaknut ovim člankom, novinar Edvard Huper otputovao je u Afriku i posle sedam godina ispitivanja ovog slučaja, 1999. godine objavio knjigu *The River*. U njoj navodi rezultate svog istraživanja: eksperimentalna oralna polio vakcina pripremana je od bubrežnog tkiva šimpanze zaražene virusom SIVcpz, a SIV je mutirao u HIV. Procene su da se HIV1 preneo na ljudsku populaciju još tridesetih godina, a da je epidemija počela između 1957. i 1959. godine. Kao prilog ovoj tvrdnji, navodi se prvi poznat slučaj osobe koja je umrla od HIV-a 1959. godine u Kongu.

Neki drugi naučnici smatraju da je HIV proizvod ljudske namere. Najpoznatiji među njima Jakob Segal, univerzitetski profesor iz Istočne Nemačke, tvrdio je da je HIV nastao u američkoj vojnoj laboratoriji Merilend, spajanjem dva druga virusa. Segal je nakon svojih tvrdnji bio optužen da radi kao sovjetski agent. Druga grupa naučnika zastupala je tezu da je Svetska zdravstvena organizacija davala kontaminirane vakcine ljudima iz Trećeg sveta. Treća, da je reč o specijalnom oružju protiv crnaca, homoseksualaca i ostalih ekscesnih socijalnih grupa. Prva žena iz Afrike dobitnica Nobelove nagrade Vangari Mathai, samo dan posle dobijanja nagrade na konferenciji za novinare rekla je da je HIV oružje biološkog rata iz laboratorija Zapada koje služi za borbu protiv crnaca. Zbunjenost kod većine ljudi izaziva to što je za dve i po decenije odgovor na pitanje porekla HIV-a ostao nejasan ili možda neubedljiv.

VAKCINA: Egzaktna oblast proučavanja genoma i proteina HIV-a mnogo više je privlačila pažnju javnosti. Naime, inficirana ćelija u svom genomu ima i genom virusa, tako da proizvodeći sopstvene proteine ona proizvodi i proteine virusa. Ta ćelija postaje, zapravo, fabrika virusa. Dva ista genoma HIV-a ne postoje, čak ni u jednoj osobi, proizvodeći tako podtipove virusa. Od trenutka kada uđe u organizam virus mutira tako da je imunološkom sistemu čoveka veoma teško da ga prepozna. Pronalazak vakcine, bilo protiv infekcije HIV-om, bilo protiv nastajanja bolesti, postao je ideja vodilja svakog naučnika uključenog u borbu protiv ove epidemije. Mnogi su pokušali, ali velikih rezultata još nema.

Odnedavno, velike nade polažu se u Majkrosoftov tim stručnjaka koji radi na pronalasku vakcine delotvorne u fazi kada je virus već ušao u organizam. Dr Dejvid Hekerman, vođa projekta, kaže kako je problem iznalaženja vakcine taj što HIV mutira neverovatnom brzinom, ali on smatra da virus ima i svoj uhvatljiv, uobičajen model. Početkom prošle godine, mladi kompjuterski stručnjak i član Majkrosoftovog tima Nebojša Jojić iz Užica, uzburkao je američku javnost svojim idejama o mogućem ulaženju u trag HIV virusu.

U intervjuu "Vremenu" u martu prošle godine, Jojić je objasnio početak rađanja svoje ideje: "Godinama sam radio na problemima analiziranja slika i načinu na koji će mašina, kompjuter, na primer, 'prepoznavati' sliku. Drugim rečima, kako napraviti algoritam koji to radi." Cilj tog "kompjuterskog sagledavanja" jeste da se nađe šta je zajedničko u nekom setu podataka, bez obzira na stepen njegove promenljivosti. Jojić je pošao od toga da spam filteri, koji "čiste" elektronsku poštu, koriste sofisticirani softver kako bi uspešno prepoznali varijacije neželjene i-mejl poruke i predložio da se ista softverska tehnika iskoristi za razvrstavanje miliona HIV deformacija. Ukoliko se identifikuje najčešći uobičajeni model zaraženog DNK, smatra se da će se onda doći i do vakcine protiv side. Od ideje do vakcine trebalo bi da prođe desetak godina.

Do tada, ogromne sume novca i dalje će se ulagati u naučna istraživanja, edukaciju, preventivu. Epidemija i dalje raste, međutim, i rezultati su vidljivi: najpre, u povećanom procentu testiranih na HIV, u drastičnom smanjenju rizika prenosa HIV-a sa majke na dete i, najviše, u dometima antiretrovirusne terapije koja je znatno produžila životni vek obolelim osobama. Kao predsednik zemlje sa najvećim fondom sredstava namenjenih proučavanju HIV-a, Buš je početkom 2003. godine obećao petogodišnji plan za pomoć u rešavanju problema side – President's Emergency Plan For AIDS Relief (PEPFAR). Plan je da se 15 milijardi dolara usmeri na ona mesta u svetu gde je to najpotrebnije, što su kritičari američke politike dočekali kao prilično bezvrednu sumu u odnosu na sredstva utrošena na ratove u Iraku i Avganistanu. Pored PEPFAR-a i Globalni fond je najveća svetska fondacija u borbi protiv HIV/side. Nastao je na inicijativu generalnog sekretara UN-a Kofija Anana, a njegovi donatori su vlade, krupni kapital i pojedinci širom sveta. Ovaj fond ulaže u programe za borbu protiv HIV/side, malarije i tuberkuloze i nastoji da postane najveća svetska zdravstvena inicijativa u istoriji. Britanski pandan u svetskoj borbi protiv side je DFID (Department of International Development), po veličini druga donatorska fondacija u svetu.

Tačnu vrednost sredstava koja su iz svih fondova istekla za borbu protiv HIV/side niko ne može da izračuna. S obzirom na troškove koje zahteva jedna potpuno nova pandemija, od početka se računalo s tim da je pitanje uspeha borbe protiv side – pitanje novca. Sve zemlje u razvoju, a naročito nerazvijene, dobijaju novčanu pomoć od svetskih fondova, srazmerno svojim potrebama. Njihov najvažniji zadatak u borbi protiv side jeste da dobijeni novac utroše na ono čemu je i namenjen, a to često nije slučaj. ×

IVANA MILANOVIĆ

BALKANSKA KUHINJA

Rat u loncima

Raspadom višenacionalne Jugoslavije počelo je i rastakanje raznolike kulinarske kulture, uz čiju su pomoć gastronomi sa Balkana još od šezdesetih godina gradili svoju egzistenciju u Nemačkoj

SVI SU ZNALI ZA NJIH. Zvali su se "Dubrovnik", "Mostar" ili "Split". Njihova imena podsećala su prolaznike u Zapadnoj Nemačkoj sedamdesetih i osamdesetih godina na prošlo ili sledeće letovanje u Jugoslaviji. Neki su nosili i manje poznata imena, kao što su "Lika" ili "Morava", koja su ukazivala na poreklo vlasnika.

Treća vrsta restorana "sa nemačkom i jugoslovenskom kuhinjom" inspirisala je jednog berlinskog profesora da kaže: "Balkanolog je uvek na dužnosti." Istraživači su trebali samo da obrate pažnju na skrivene detalje u imenu restorana ili njegovom enterijeru. Ako je negde visila slika Hitlerovog saveznika Ante Pavelića, to je vlasnika identifikovalo kao hrvatskog nacionalistu. Ako bi se restoran zvao "Sveti vitez Đorđe", bilo je jasno da je vlasnik sličnog ideološkog ubeđenja kao i onaj sa Pavelićevom slikom – ali u srpskoj varijanti.

U Zapadnoj Nemačkoj postojalo je na hiljade "jugoslovenskih" ili "balkanskih" restorana. Neki od njih su se specijalizovali za porodične posete, drugi su se prilagodili svom komšiluku. Vlasnici su bili politički emigranti iz komunističke Jugoslavije ili gastarbajteri, koji su bili u potrazi za boljim standardom. Neki lokali su bili veliki i nalazili su se u centru, a neki su imali poslovne veze sa firmama u Ljubljani, Skoplju ili negde drugde u otadžbini.

Nekolicina ih je prerasla u institucije, poput "Opatije" na minhenskom Kenigsplacu, koju su vodili Slovenci, ili makedonskog "Novog Skopja" na berlinskom Kurfirstendamu.

PO JUGOSLOVENSKOM UKUSU: U osnovi svojih menija, balkanski restorani nudili su jela iz cele Jugoslavije, a pogotovo iz regiona u kojima se govorilo srpsko-hrvatskim jezikom: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore i Srbije. Uz to su, radi lakšeg privlačenja nemačkih gostiju, nuđeni stejkovi i šnicle. Njihove navike u ishrani polako su prilagođavane jugoslovenskoj kuhinji. Okosnica jelovnika bile su kobasičice od mlevenog mesa, zvane ćevapčići, i njihova bliska rođaka, velika faširana šnicla, zvana pljeskavica. Oba jela mogla su biti dobar metod kojim će se ugostitelj rešiti neželjenih gostiju, ili prelepi obroci visokog kvaliteta.

Druga standardna jela bila su ražnjići, komadići mesa na žici, pečeni na roštilju, zatim jedno začinjeno kuvano jelo zvano mućkalica i, posebno zimi, sarma, rolnice od kiselog kupusa punjene mlevenim mesom. "Novo Skopje" i drugi makedonski restorani posebnu pažnju su polagali na svoja jela sa roštilja, naročito na mešano meso na žaru, zvano mešana skara. Obroci su najčešće završavani ispijanjem turske kafe, koja je tradicionalno pripremana za stolom, a servirana u malenim šoljama.

Vreme procvata jugo-restorana poklapa se sa omasovljavanjem turističkih putovanja Nemaca u Jugoslaviju u kasnim šezdesetim i sedamdesetim godinama. Zatim se njihov ukus promenio, i moderni i dobrostojeći Nemci počeli su svoje godišnje odmore da provode daleko od Jugoslavije. Letovanje na jugoslovenskoj obali Jadrana sve više je povezivano sa turizmom za sirotinju. Jedan za drugim, balkanski restorani su svoje mesto prepuštali indijskim, tajlandskim, vijetnamskim ili kineskim restoranima, čiji su vlasnici polako preuzimali tržište od Jugoslovena, na isti onaj način na koji su ga, pre toga, ovi preuzeli od nemačkih ugostitelja.

NESTANAK ZASTAVA: nakon što je, u junu 1991. godine, Hrvatska proglasila nezavisnost, sa zidova hrvatskih restorana brzo su nestali posteri sa natpisima "Plitvička jezera – Jugoslavija". Zamenjeni su sjajnim, novim plakatima, koji su ljude pozivali da posete ista odredišta – samo što su se ona sada nalazila u Hrvatskoj. Drugi delovi inventara i jelovnici na isti način očišćeni su od reči kao što su "Balkan", "jugoslovenski" ili "srpski". Iz izloga restorana "Opatija", koji su vodili Slovenci, izvađena je jugoslovenska zastava. Od tada u njemu stoji samo nemačka zastava – u držaču koji je očigledno pravljen da u njemu stoje dve zastave.

Raspadom komunizma neki balkanski restorani još jednom su pobudili interesovanje javnosti. Godine 1990, tada još komunistički i jugoslovenski orijentisano rukovodstvo Hrvatske pokušalo je da spreči, često konzervativno i nacionalistički opredeljene gastarbajtere u Saveznoj Republici Nemačkoj da učestvuju na prvim slobodnim izborima. Doneli su izborni zakon po kome je glasanje bilo dozvoljeno samo na lokalnim izbornim mestima, dakle samo u tadašnjoj jugoslovenskoj Republici Hrvatskoj. U znak protesta je-

Patrik Mur (55) odrastao je u Detroitu, u SAD, a studirao u Saveznoj Republici Nemačkoj i u Jugoslaviji. Od 1977. godine radi za "Radio Slobodna Evropa – radio slobode" u Minhenu i Pragu, kao ekspert za Balkan i Rusiju. Mur balkanske restorane u Zapadnoj Nemačkoj posećuje od 1971. godine.

dan minhenski lokal stavio je svoje prostorije na rapolaganje, tada tek osnovanoj, Hrvatskoj demokratskoj zajednici (HDZ), kao logističku bazu – što je za posledicu imalo da je na dan izbora stotine Hrvata iz Bavarske čarter letovima i autobusima otputovalo u domovimu i glasalo za HDZ. Predsednik stranke Franjo Tuđman postao je prvi predsednik Hrvatske izabran na slobodnim izborima. On je "dijasporu" u Nemačkoj nagradio tako što je gastarbajterima dozvolio da ubuduće glasaju u mnogim nemačkim gradovima – između ostalog i u Minhenu.

U nekim drugim sada već bivšim jugoslovenskim restoranima reakcije na promenu političkih prilika u postojbini otišle su mnogo dalje. U sporednoj prostoriji jednog hrvatskog lokala u Zapadnoj Nemačkoj, početkom devedesetih, redovno su se susretali zemljaci i tiho razgovarali. Nakon nekoliko nedelja pojavio se jedan veliki kamion. Personal je bio vidno nervozan. Kada je kamion ponovo odvezen, moglo se osetiti kako im je pao kamen sa srca. Da je iz restorana rukovođeno švercom oružja, palo je u oči i državnim organima Nemačke. Jedne večeri u lokal je ušlo desetak muškaraca. Svaki je seo za po jedan sto. Govorili su nemački, ali nisu krili da razumeju svaku reč koju su, na hrvatskom, izgovarali gosti, personal i ljudi u sporednoj prostoriji. Nisu ni pokušavali da sakriju da u futrolama ispod sakoa i džempera nose oružje. Kamion se nikada više nije pojavio.

Drugi bivši jugoslovenski restorani u politiku su ušli na ne toliko mračan način. "Novo Skopje" u Berlinu, na primer, bilo je poznato kao dnevna soba pristalica nacionalno-demokratske partije Vnatrešna makedonska revolucionarna organizacija (VMRO). Kada je ova stranka učestvovala u vlasti, odnosi sa diplomatskim predstavništvom Makedonije bili su posebno otvoreni i bliski.

Izbijanje ratova 1991. godine označilo je početak kraja jugo-restorana. Razlozi su bili brojni. Kirije za poslovni prostor su rasle, a pivare su podizale obavezne kvote za prodaju piva. Pre svega su, pak, Nemcima apetit za Balkanom kvarile slike nasilja, koje su svakodnevno gledali na TV ekranima. Mnogi ugostitelji digli su ruke od posla.

U delu Minhena nazvanom Švabing, 1985. godine, na primer, bilo je više od deset balkanskih restorana, a danas ih je ostalo još dva ili tri. Preživeli su zahvaljujući svojim bosanskim, hrvatskim, crnogorskim, srpskim ili kosovsko-albanskim zemljacima, uglavnom starijim Nemcima, koji su im i ranije bili stalni gosti, ili redovnim posetama novinara, naučnika i istraživača zainteresovanih za Balkan.

Uprkos pažnji koju su pridavali usluživanju gostiju, udobnom enterijeru i besprekornoj higijeni, drugi jugo-restorani su izgubili tržišnu utakmicu sa okolnim grčkim, italijanskim ili azijskim konkurentima. Čini se da je nestanak preostalih balkanskih restorana samo pitanje vremena. Njihove vlasnike obuzeo je fatalizam. U nekadašnjim prostorijama restorana "Morava" u Berlinu danas se nalazi jedan moderan bar, a istu sudbinu doživela je i "Opatija" u Minhenu.

Jedna od malobrojnih preostalih balkanskih gostionica u Švabingu je "Zadar". Međutim, uprkos poslovičnoj gostoprimljivosti ugostiteljske porodice Zaja i izvesnim naporima koje ulažu ne bi li se prilagodili izmenjenim očekivanjima i ukusima svojih gostiju, i tamo su posete ređe nego ranije. Preporučljivo je prilikom izlaska iz restorana "Zadar" osvrnuti se i baciti makar još jedan pogled. Može se dogoditi da na mestu tog tradicionalnog balkanskog restorana prilikom sledeće posete Minhenu ugledate neovootvoreni suši bar. ×

PATRIK MUR

(TAZ, preveo JOVAN MILEVIĆ)

Sportski Holivud

Na glamuroznoj svečanosti u Barseloni za najbolje u periodu februar 2005 – februar 2006. proglašeni su Janica Kostelić (Hrvatska, skijanje) i Rože Federer (Švajcarska, tenis), "dolazeća zvezda" je teniser Rafa Nadal (Španija) a "povratnik godine" teniserka Martina Hingis (Švajcarska)

U Barseloni je prošlog ponedeljka održana godišnja fešta Akademije "Laureus" koja je za sedam godina postojanja uspela da se probije u red vrhunskih glamuroznih svetskih događaja koji se ne propuštaju. Poređenje sa Kanom ili Holivudom nije slučajno jer je za svakog neupućenog to bila prva asocijacija. Pošavši od činjenice da je "topla voda odavno izmišljena", scenaristi "Laureusa" jednostavno su pokupili sve ono najbolje sa sličnih svetskih smotri, pre svega iz sveta filma, i preslikali na svoj "sportski Holivud". Organizatori kažu da slika sa ove ceremonije, koja polako ali svigurno prerasta u neku vrstu "sportskog Oskara", stiže do 190 zemalja, odnosno do 1,1 milijarde ljudi! Ako je neka naša televizija emitovala bar neku sekvencu sa skupa u Barseloni, gledaoci su, osim većine dobitnika, mogli da na jednom mestu vide živu istoriju svetskog sporta! Akademija zasad ima 42 člana, poslednja je prošle godine u decembru primljena Monika Seleš, a veliki broj članova bio je prošlog ponedeljka na licu mesta: Mark Špic, Alberto Tomba, Bobi Čarlton (uz Pelea, jedan od dvojice fudbalera među članovima), Martina Navratilova, Daun Frejzer, Franc Klamer, Đakomo Agostini, Ilie Nastase, Sergej Bubka, Majkl Džonson, Migel Indurain, Boris Beker, Dejli Tompson, Naval el Mutavakel, Severiano Baljesteros, Kip Keino, Edvin Mozes (predsednik), Robi Neš, Katarina Vit, Monika Seleš... U publici su bili španski kralj Huan Karlos, njegova ćerka Kristina i zet Injaki Urdangarin, bivša rukometna zvezda, bivši predsednik MOK-a Huan Antonio Samaran, predsednik FIFA Sep Blater, suveren Monaka, doskora poznat kao Princ Albert, Johan Krojf (dobitnik nagrade za "profesionalnu karijeru"), Valentino Roši (dobitnik premije za "sportski duh"), zatim mnogo poznatih imena iz sveta muzike, sa modnih pista, TV-a... Voditelji programa bile su holivudske zvezde Teri Hačer (sa napadnim "američkim" smislom za humor i već pomalo umornim licem) i Kuba Guding Junior, malo prirodniji i ležerniji. Na podijumu su viđeni još glumac Morgan Friman, španska vedeta Elsa Pataki, argentinski top-model Valerija Maza ili čuveni španski plesač Hoakin Kortes... Ako pitate ko sve to i zašto plaća, odgovor je: pare na nešto treba da se troše. Mercedes, koji je glavni sponzor, i gomila manjih sponzora kojima profit omogućava skupu zabavu ove vrste rukovode se tom logikom...

ZVEZDE VEČERI: Janica Kostelić i Monika Seleš

REUTERS

Monika Seleš, koju smo dan ranije videli na teniskom terenu kako deci pokazuje osnovne tajne svog sporta, bila je potpuno drugačija od Monike viđene na glamuroznoj svečanosti. Elegantna dugačka haljina, odlična frizura, sandale sa štiklom pretvorile su je u superelegantnu mladu damu. U sličnom izdanju, ali znatno niža rastom, bila je Aranča Sančez-Vikario. Nekadašnje ljute rivalke sa svetskih teniskih terena bile su veoma zapažene, dostojne velikog scenarija i društva u kome su se našle...

Brojna novinarska ekipa iz Hrvatske (bilo ih je petnaestak iz svih dnevnih i nekih nedeljnih listova, plus TV) uspela je da i pre zvaničnog proglašenja dobitnika "prokljuvi" da je Janica Kostelić, u četvrtom pokušaju, uspela da postane pobednica što je, razumljivo, izazvalo oduševljenje. U muškoj konkurenciji pobednik je Rože Federer (Švajcarska, tenis), "dolazeća zvezda" je mladi španski teniski as Rafa Nadal, a "povratnik godine" je Martina Hingis (Švajcarska, tenis). Janica je, odevena u elegantnu tirkiznu haljinu koja je ostavljala otkrivena njena široka leđa, poslednja stigla pred novinare, negde oko 23.30, što je hrvatske izveštače, zbog rokova, dovodilo do očajanja... Oni su nekako i stigli da ubace poneku njenu reč ali ne znam šta je na kraju uradio veteran sa HTV-a Boris Mutić koga je Janica dva puta, onako usput, u prolazu, prilično drsko otkačila sa "Nemam sada vremena...". Borisu, koji je toliko puta prenosio njene trke dok se dizala ka vrhu, nije bilo nimalo prijatno.

Vaš izveštač imao je mnogo više sreće sa Monikom Seleš. Kada je čula srpski, nasmejala se i bez problema prihvatila kraći razgovor i čak namerno ostala duže na terenu, deleći autograme, jer je to bio jedini način (zbog strogog protokola) da popriča sa zemljakom, makar i bivšim.

"O da, idem povremeno u Novi Sad, poslednji put sam bila pre dve godine, ali ja sada tamo nemam više nikoga", rekla je pomalo tužno.

Na pitanje da li poznaje i prati naše mlade teniserke Jelenu Janković i Anu Ivanović, spremno je rekla:

"Naravno, ja sam Jelenin mentor. Obe su veoma talentovane i imaju sjajnu budućnost, uz uslov da ih zaobiđu povrede..."

Kaže da još nije donela odluku da li će se definitivno povući:

"Ne igram već skoro tri godine, ali još nisam rekla definitivno 'zbogom' aktivnoj karijeri... Radim puno sa decom, to me relaksira", kaže Monika.

Sa majkom i bratom živi na Floridi, voli da putuje a na indiskretno pitanje o udaji samo se nasmejala i rekla:

"Ne znam, stvarno ne znam..." ×

VLADIMIR STANKOVIĆ

AKO MOGU, SVAKA ČAST

Radikalna energija — VREME 802

Ne tako davno predsednik Ruske Federacije Putin potpisao je ugovor u kome se Rusija obavezuje da će izvoziti gas u Kinu. U ugovoru je reč o garantovanom obimu izvoza koji je toliki da ozbiljno ugrožava mogućnost isporuka gasa Evropskoj uniji na sadašnjem nivou a projektovani nivo isporuka čini apsolutno nemogućim. Najveći uvoznici, poput Nemačke, tom su prilikom brzometno počeli da preispituju svoju stratešku zavisnost od ruskog gasa koji se ispostavio kao veoma nesolidan izvor za budućnost, pa ubrzano rade na tome da definišu nove, alternativne izvore ili/i dobiju garancije za isporuke iz Rusije. Mislim da je to jedan od razloga sastanka na najvišem nivou između Nemačke i Ruske Federacije koji spominjete u tekstu.

Uistinu bi bilo interesantno znati ko je i šta potpisao u Novom Sadu, a pogotovo da li Srbija ima ikakve šanse da u raspodeli ruskog gasa koji će svakako biti deficitaran u budućnosti dobije strateški povoljnu poziciju.

Ja ni o jednoj političkoj snazi u Srbiji ne mislim toliko loše koliko mislim loše o radikalima, ali ako oni stvarno mogu da isposluju zagarantovane isporuke gasa iz Rusije za budućnost u velikom obimu, svaka im čast. To nije mala stvar.

Željko Rakić, elektronskom poštom

VERA U ILUZIJE

Radikalna energija — VREME 802

Vaš novinar je odlično osetio ili znao da je u celoj priči u stvari samo potpisano pismo o namerama, što znači potpuno neobavezno i čisto formalno potpisivanje nekih iluzija, koje mi na ovim prostorima prosto obožavamo. Posebno ih obožavaju radikali jer oni i žive u iluzijama. Što je najgore po sve nas, oni iskreno veruju u njih. Njihova moć percepcije je plitka i detinjasta do imbecilnosti, ali je tragedija ovog naroda i države u tome što oni vrlo lako mogu da dođu do sveukupne izvršne vlasti zahvaljujući ponajpre sadašnjoj vladi, koja je ogrezla u korupciji, marifetlucima, neispunjavanju međunarodnih obaveza i ostalim nesposobnostima na svim nivoima. Samo sulud čovek može da poveruje da su Rusija i Švajcarska spremne da ulože 600 miliona evra u Srbiju koja je isključena iz svih pregovora i razgovora sa Evropom, u kojoj je sve nedefinisano a pogotovu vlasničko-pravni okvir bilo kakvih ulaganja. Problem na ovim prostorima jeste što uvek više verujemo lepim iluzijama, maštanjima i euforičnim emocijama nego razumu i činjenicama.

Stevan Smuđa, elektronskom poštom

NAŠ BERLINSKI ZID

Hoće li BIA nadživeti Srbiju — VREME 801

U vašem članku se nagoveštava da su naših petšest civilno-vojno-bezbednosnih struktura (nazovimo ih narodski – Udba) nesposobne da uhvate dovitljivog generala Mladića.

Smatram da bi taj problem trebalo kopernikanski obrnuti i zapitati se ima li Udba ikakvog interesa da uhapsi dotičnog generala; iliti – imaju li gospoda udbaši ikakvu želju da se Srbija nađe u Evropi?; drugim rečima – koliko je Štazi svojski nastojao da padne Berlinski zid?

Ali, avaj, ko danas konsultuje Udbu po pitanju evropskih integracija? Ta oblast je jedna od retkih koja je potpuno van njene nadležnosti.

Stoga nije za čuditi se što se njeni eksponenti, na ovom slučaju (možda već pokojnog) generala, trude iz petnih žila da Srbiju predstave kao nepouzdanog partnera, van svakog kredibiliteta.

Time postižu da EU-u postane van pameti da nas primi u svoje društvo.

Onda će, sa olakšanjem, moći da kažu: evo, sve smo učinili – doneli smo 315 proevropskih zakona, reformisali smo sudstvo, policiju i šta sve ne, javni servis radi punom parom, demokratija cveta,

Ali oni nas neće, je l' to jasno?!

Simo Simić, elektronskom poštom

RED VOŽNJE

Kud — VREME 802

Mi nismo nikuda ni kretali, tu smo gde smo. Svi vozovi su odavno otišli, a novi red vožnje za nas više ne važi. Svi su se ukrcali, a mi smo mahali sa obe ruke i slali poljupce. Možda nam niko nije rekao da je i mi trebalo da se ukrcamo. Tako smo blizu i opet tako daleko. Ovakvi kakvi smo nikome ne trebamo. Pošto su svi otišli od nas, treba da se zapitamo kakvi smo mi zapravo. Ne prolazi više priča da nas "ne voli učiteljica" i da nas "mrzi šef". Dosta smo se lagali, došlo je vreme da se pogledamo u ogledalo. Uhvaćeni smo u laži po ko zna koji put i sada nam se više ne prašta.

Tatjana Đukić, elektronskom poštom

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3100 din	2850 din	55 EUR	95 EUR
12 meseci	6000 din	5600 din	110 EUR	190 EUR

INTERNET IZDANJE

	Srbija [bez PDF-a]	Srbija [sa PDF-om]	Svet [sa PDF-om]
12 meseci	600 din	1500 din	EUR 30
4 meseca	—	—	EUR 20

Zabranjeno je uplatiti iznos pretplate za korisnike iz Srbije, a nalog upotrebljavati iz inostranstva (osim kada se nalazite na putovanju). Zabranjeno je da više lica sa različitih lokacija upotrebljava isti nalog.

VREME CD / VREME-DVD

	Srbija	Svet
komplet 1997–2005 CD	800 din	EUR 25
komplet 1997–2005 DVD	800 din	EUR 25
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	300 din	EUR 10

Rok za slanje 20 dana. PTT troškovi uračunati u cenu. U dinarske cene uračunat PDV .

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, VREME CD ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME, Beograd isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na sledeće načine:

- Na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (okvirna protivvrednost u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV.
- Direktno na naš devizni račun uz sledeće podatke:
  Intermediary: DEUTDEFF, DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT,
  Acc with institution: VBOECSBG, VOLKSBANK AD BEOGRAD,
  Beneficiary: 540100-978-7737912, NP VREME BEOGRAD

Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine. Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate. Cenovnik važi od 3.11. 2005. Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa kompletno sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju, sa mogućnošću pretraživanja obuhvata period od marta 1997. do kraja 2005. Nalazi se na jednom DVD-u ili podeljena na tri CD-a (1997-1999; 2000-2002 i 2003-2005). Diskovi se dostavljaju isključivo poštom i tek kad dobijemo dokaz o uplati sa adresom primaoca. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

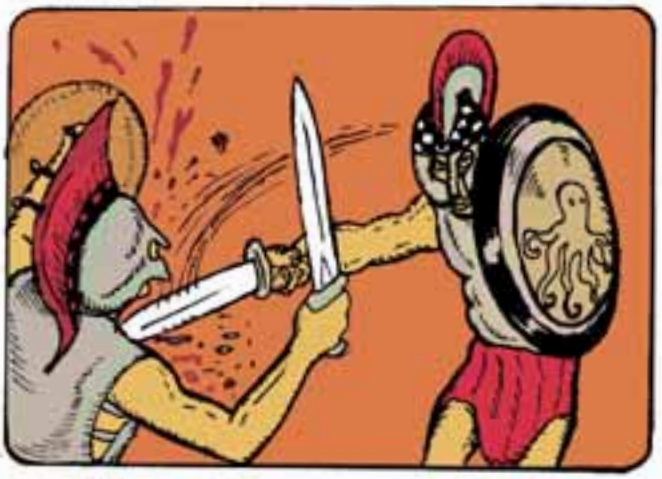
>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16H: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

HLADNO ORUŽJE

ALEKSANDAR ZOGRAF.

MAČ JE BIO NEŠTO KAO UVELIČANA VERZIJA NOŽA KOJEG DANAS KORISTE KASAPI. LJUDI SU ŽIVELI SA ZNANJEM DA ĆE U SVAKOM MOMENTU MORATI DA SVOJE NEPRIJATELJE SVOJERUČNO ISKASAPE, ILI ĆE SAMI BITI ISKASAPLJENI.

S OBZIROM DA SU VEĆINOM ŽIVELI U NASELJIMA KOJA SU BILA MANJA OD DANAŠNJIH, SMRT I PROPAST SU BILI MANJE APSTRAKTNI POJMOVI. TO NIJE NUŽNO ZNAČILO DA SU ONI BILI SUROVI I NEOSETLJIVI - UMETNOST I ISTORIJSKE BELEŠKE GOVORE O VRLO ŠAROLIKIM OSEĆANJIMA, ČAK I O PREFINJENOM DUHU KOJI SE RAZVIJAO POD TAKVIM OKOLNOSTIMA...

VEĆ U DALEKOJ PROŠLOSTI SE O RATNIČKOM ŽIVOTU GOVORILO I NA IRONIČAN NAČIN - U **"RAZGOVORIMA HETERA"** KOJE JE U 2. VEKU N.E. NAPISAO GRČKI KNJIŽEVNIK **LUKIJAN**, HVALISAVE MLADIĆE JE IZGRDILA LOKALNA HETERA...

...A JEDNOM SAM U BORBI NAVALIO I SAMIM NALETOM KONJA OBORIO VALJDA SEDMORICU U PRVIM REDOVIMA. ZAMAHNUVŠI MAČEM, RASPOLUTIO SAM NADVOJE GLAVU JEDNOG OD KAPETANA, ZAJEDNO S KACIGOM!

A KAD SI SE TUKAO U DVOBOJU KOD PAFLAGONIJE, BAŠ SI SE VELIČANSTVENO POKAZAO!
HVALA TI ŠTO SI ME PODSETIO...JEDAN TEŠKONAORUŽANIK JE, PREZREVŠI GRČKE SNAGE, SKOČIO U SREDINU I IZAZVAO NA DVOBOJ KO HOĆE S NJIM DA SE OGLEDA...
JA SAM SE ODVAŽIO I STUPIO NA SREDINU, I ODMAH SE RAZLEGLO KLICANJE NA OBE STRANE. ON ME SAMO NEZNATNO RANIO KOPLJEM IZNAD KOLENA – A JA MU PROBIJEM ŠTIT I ZARIJEM KOPLJE KROZ GRUDI! KUPAJUĆI SE U KRVI, DONEO SAM NJEGOVU GLAVU ZABODENU NA KOPLJE!..
MA NOSI SE, KAD TAKVE GADOSTI O SEBI PRIČAŠ! NIJEDNA TE DEVOJKA VIŠE NE BI MOGLA POGLEDATI KAD TAKO UŽIVAŠ U KLANJU...
PLAĆAM DVOSTRUKO!
NE BIH MOGLA DA PODNESEM DA SPAVAM S KOLJAČEM!
MA NE BOJ SE, TO JE BILO U PAFLAGONIJI, SAD SAM U MIRU!
ALI SI OKALJAN ČOVEK: KRV JE KAPALA NA TEBE S VARVARINOVE GLAVE KOJU SI NOSIO NA KOPLJU!
ALI DA ME VIDIŠ POD ORUŽJEM SIGURNO BI SE ZALJUBILA!
ZLO MI JE I OD SAMOG SLUŠANJA. A ŠTA BI BILO DA SAM VIDELA TAJ DOGAĐAJ I KRV I MRTVACE? MISLIM DA BIH PALA U NESVEST! NISAM JOŠ NIKADA GLEDALA NI KAKO PETLA KOLJU!
ODOH JA DOK JE JOŠ DAN, A TI OSTAJ ZBOGOM, KOLJAČU!
NASTOJAO SAM DA TI POMOGNEM U LAGANJU, ALI TI SI BAŠ PRETERAO! AJDE ŠTO SI ODSEKAO GLAVU TOM NESREТNIKU, ALI ŠTO SI JOŠ PRIČAO O NABIJANJU GLAVE NA KOPLJE...
TO JE BILO STVARNO ODVRATNO, ALI PRIČA INAČE NIJE BILA LOŠE SMIŠLJENA...IDI I RECI JOJ DA SAM LAGAO, ALI NE BAŠ SVE!

Dvojno državljanstvo

I za ono vrijeme nenarodnog režima, jednoumlja, tamnice naroda i već kako je tko tu navodnu tiraniju od nekoliko desetljeća zvao, imali smo dvojno državljanstvo: jedno zajedničko, SFRJ, drugo republičko za koje baš nešto i nismo marili, jer je – usprkos Zakonu o rješavanju sukoba zakona bla-bla – u praktičnom životu nekako bilo nebitno i vlastito mjesto rođenja, i mjesto rođenja ili nacionalnost naših roditelja.

A. ANDIĆ

Od 1990. godine, tko nije otišao iz bivše nam zemlje, našao se u strogo omeđenim okvirima: u Sloveniji je nastala posebna kategorija "izbrisanih", u Hrvatskoj je proces priznavanja državljanstva mnogima oduzeo silno vrijeme (o živcima da se ne govori), u Srbiji su godinama oni pristigli iz drugih bivših republika bili nepostojeći, osim kad ih je crveno-crna koalicija pretvarala u topovsko meso. Onima koji su, s druge strane, otišli negdje gdje ih tuđe sunce ne grije kao ovo naše, nekako je bilo lakše: najprije su dobijali dozvole boravka, a onda im je – mnogima – ta tuđa gruda dala čitabu da su postali njeni podanici, pa im ovi naši pasoši ili putovnice (ili već kako se danas zovu putne isprave s kojima mi državljani putujemo, ako uopće putujemo, po svijetu) i nisu drugo do dokaz porijekla, potvrde o nostalgiji i mogućnost da – ako im ta matična zemlja iz koje su uglavnom istjerani – s vremena na vrijeme izađu na izbore i glasaju za neke veselnike, koji ionako nisu plaćeni od njihovog poreza.

E sad dolazimo do onoga što od početka htjedoh reći, do slučaja moje malenkosti. Naime kaj: rođenjem u Zagrebu i životom u Hrvatskoj zaslužila sam razne državne papiriće i nisam bila sumnjiva (osim možda porijeklom), te danas kao dokaz da me država shvaća za ozbiljnog podanika, imam domovnicu, putovnicu i slikovnicu, tj. ličnu kartu ili hrvatski osobnu iskaznicu. S njom se iskazujem kad idem u banku i idem na izbore, na kojima – a to će se pokazati kao važna činjenica nešto kasnije – nikad ne glasam za Glavaša, Šeksa, Rojsa itd., da pokojnika ne spominjem (laka mu mirogojska zemlja, za koju ja plaćam dadžbine, a on je tamo o mom i državnom trošku).

Tih deset godina, od 1991. do kraja 2000, plaćala sam – kao i mnogi – danak činjenici da u Beogradu imam neke objekte svojih emocija. Najprije su mi, nakon što sam plazila smrdljivim autobusima preko Mađarske (da bih ju više voljela), na Bačkom Bregu ili Kelebiji otimali onaj stari, crveni pasoš i davali mi potvrdu da sam ja ta koja, zamisli čuda, idem nekim poslom u zemlju koja s mojom nije u ratu (koji sam, pak, osjećala na vlastitoj koži i egzistenciji). Onda su smislili vize, koje je zahvaljujući crveno-crnoj vlasti bilo gotovo nemoguće dobiti, ali sam se ja – hvala, druže Rašo! – nekako provlačila i čak dobijala tromjesečne boravke zahvaljujući novinarskoj profesiji, uz uvjet svaki puta ponovljen u tadašnjoj Ambasadi SRJ u Zagrebu da "ništa ne smijem pisati".

Onda su Zlob i njegovi – bar se tako tada činilo – otišli u ropotarnicu povijesti i sve je nekako postalo normalnije, pa sam i ja promijenila status i postala – državljanka. Tu je palo slavlje, pa hrvanje s birokracijom koja nije bila impresionirana rješenjem nadležnih, pa onda srpska slikovnica sa slovom T ispred serijskog broja, što svakom odmah kaže da nisam originalna, no usvojena.

Usvojenje je, međutim, potpuno, pa i višeznačno. Uskoro sam, naime, ustanovila da ne samo što sam dvojna državljanka, već sam postala i – Ercegovka, ne po podrijetlu, već mentalna: gdje god su izbori, eto ti zovu mene na biralište! To pravo i obaveza, međutim, za mene izlazi iz ercegovačkih okvira, jer škutori ne plaćaju porez hrvatskoj državi, nego samo biraju tko će hrvatske državljane drati za poreze, pa tako glasaju za Jadranku Kosor usprkos tome što oni koji plaćaju porez hoće Stipu Mesića. Ja sam, za razliku od njih, skroz na drugom principu najprije po tome za koga glasam: odmah znam da sam za Stipu tamo, kao i ovdje za Borisa Tadića u utrci s radikalskim zamjenikom. I još u čemu se razlikujem, rukovodeći se onim sloganom da se "porez plaća državi koju voliš", porez plaćam objema državama, jer one – iako prijateljske i susjedne – još nisu donijele propise o oslobađanju od dvostrukog oporezivanja.

I tu sad dolazimo do još jednog momenta važnog u mom državljanskom duplom statusu: osim popova sviju fela u obje države koji se ne svađaju oko moje duše, no oko moga novčanika, nema tog viteza i vojvode u Sheveningenu koji se nije ovajdio od mog mukotrpnog rada! I ovi koji su dobrovoljno, pa i u papučama i pidžamama i u pratnji stjuarda Stojkovića i Lončara, odlazili pred lice međunarodne pravde, i oni koji su kao Ante Gotovina morali prekinuti odmor u dalekoj Španjolskoj, i vojvoda Šešelj i pokojni Sloba... Ali ne samo oni: i Tuta i Štela i Dario i Vinko, sve zahvaljujući tome što se – kao što je red u svakoj državi koja drži do sebe – fino osnuje fond za obranu optuženih, pa onda država udri po džepovima podanika da bi sebe i svoje heroje obranila od te dosadne i uporne Karle. Iz čega proizlazi da plaćam i ercegovačke vitezove, pa je to već treća država čiji su ratni zločinci na teret mog poreskog doprinosa.

Spas vidim u izlaznoj strategiji Haškog tribunala: još koju godinu, pa će pravda biti podijeljena i fondovi ugašeni, a ja u Evropi kojoj je valjda svejedno što sam državljanski dupleks. ×

TATJANA TAGIROV

zamislite LCD-HDTV koji odražava vaš jedinstveni stil.

Bilo da je reč o njegovom do detalja promišljenom dizajnu, dinamičnom kontrastu u odnosu 5000:1 ili sposobnosti da prikaže više od 12,8 milijardi bogatih, životnih boja, novi Samsung LCD–HDTV od 40" daje novo značenje vizuelnom uživanju. Ako svemu dodamo i njegovo postolje inspirisano čašom za vino, ovaj LCD-HDTV u potpunosti odražava vaš jedinstveni stil i prefinjeni ukus, čak i onda kada je isključen. Novi Samsung LCD–HDTV od 40" - potpuna vizuelna čarolija. www.samsung.com

- HD rezolucija 1366x768
- „Skriveni" tanki zvučnici
- Dinamični kontrast u odnosu 5000:1
- Okretni stalak

STAV

SAMSUNG

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec